Dr JOSIP BUTURAC

BOŽJAKOVINA - BRCKOVLJANI
1209-1980

Izdavač:

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
SV. ĆIRILA I METODA, ZAGREB

Grb na prednjoj strani korica potječe od Josipa Kazimira Draškovića (1716-1765), a nalazi se na propovjedaonici župske crkve u Brckovljanima.

TISAK: »ZAGREB« — Samobor, Novaki bb

Dr JOSIP BUTURAC

BOŽJAKOVINA – BRCKOVLJANI 1209 – 1980

Iz povijesti župe, uprave i gospoštije

Brckovljani 1981.

GRADSKA KNJIŽNICA DUGO SELO
1890

PREDGOVOR

Ime Božjakovina potječe od kršćanskih vitezova templara koji su u XIII stolj. imali u današnjem naselju Božjakovini svoj samostan i posjed ili gospoštiju. Oni su svojim kreposnim životom i oružjem u ruci branili Božju čast, kršćansku vjeru i domovinu od neprijatelja. Narod ih je zato prozvao božjacima, a njihov samostan i posjed Božjakovinom.

To ime Božjakovina obuhvaćalo je najprije samo samostan i naselje oko njega, a kasnije cijelo ono područje i sva ona sela koja su pripadala samostanskoj gospoštiji. To se područje s 25 sela stere od rijeke Lonje kod Štakorovca do rijeke i sela Črnca. Gospodari gospoštije Božjakovina darovali su neka sela slobodnjacima da im služe kao vojnici, a sebi su zadržali samo 12 sela koja leže bliže sjedištu gospoštije i naselju Božjakovina.

Od XIII do XV stolj. sva sela »pokrajine« Božjakovine imaju samo jednu župu i crkvu sv. Martina u Prozorju. Od XV stolj. i dalje ovaj je kraj podijeljen u dva dijela: jugo-zapadni dio s 15 sela ostaje u župi sv. Martina, a sjevero-istočni dio s 10 sela priključuje se novoosnovanoj župi sv. Brcka u Brckovljanima. U ovoj knjizi želimo prikazati povijest Božjakovine-Brckovljana odnosno povijest župe sv. Brcka u Brckovljanima.

Povijest Božjakovine toliko je značajna i zanimljiva te svakako zaslužuje iscrpan prikaz. Do sada je o Božjakovini pisano malo, nepotpuno i ponešto pogrešno. A i do tih se prikaza teško dolazi. U novije vrijeme objavljeni su nepoznati povijesni izvori koji olakšavaju izučavanje ovdašnje povijesti. Sve je to potaklo pisca ove knjige da napiše povijest Božjakovine u prvome redu prema pristupačnim povijesnim izvorima.

Za starije povijesno razdoblje upotrebljeni su izvori koje je objavljivala Jugoslavenska akademija u raznim pu-

blikacijama pa i drugi nakladni zavodi. Noviji su izvori preuzeti iz Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu (kanonske vizitacije), iz župskog arhiva u Brckovljanima (Župska spomenica 1830-1980, Stanje duša), iz zemljoknjižnog ureda Općinskog suda u Dugom Selu (gruntovne knjige). U Arhivu Hrvatske u Zagrebu pregledani su spisi Zagrebačke županije i Obitelji Drašković.

Građa je u knjizi raspoređena tako da kao uvod dolazi članak Geografski pregled općine Dugo Selo. U glavnom ili središnjem dijelu knjige nižu se ova povijesna poglavlja: gospoštija Božjakovina i njezini gospodari, templari, ivanovci, Tahi, Zrinski i Draškovići; zatim, politička uprava u općinama Dugom Selu i Brckovljanima; onda, župa Brckovljani sa župskom crkvom i kapelama; konačno, povijesni prikaz pojedinih sela i popis stanovnika, starosjedilaca i doseljenika. Na koncu je dodan poseban prikaz Božjakovine kao zemaljskog i društvenog posjeda.

Ova je knjiga nabijena podacima koji će sigurno zanimati čitatelje, ljubitelje povijesti. Podaci se nižu i logičkim i kronološkim redom, da bi se postigla što veća preglednost građe. Zbog ograničenog prostora i drugih razloga ostalo je dosta toga nedorečeno. Na mlađima svijet ostaje i prilika da ovaj rad dalje unaprijede. Pisac ove knjige nije mogao prihvatiti poziv malteških vitezova u Maltu gdje se vjerovatno čuvaju još neobjavljeni dokumenti o nekadašnjem djelovanju redovnika ivanovaca u Hrvatskoj. Sigurno je da bi se u Beču i Budimpešti, u tamošnjim arhivima, moglo ponaći još po koje povijesno zrnce o stanju Božjakovine u XVI i XVII stoljeću.

Na koncu izričem toplu hvalu svima onima u Zagrebu, Dugom Selu i Božjakovini koji su me najspremnije pomagali kod sabiranja povijesnih dokumenata za pisanje ove knjige, a napose Miji Pavlakoviću, župniku u Brckovljanima, koji je preuzeo na sebe brigu i odgovornost za tiskanje knjige.

Brckovljani—Lovrečina Grad 25. studenog 1980.

J. Buturac

GEOGRAFSKI PREGLED OPĆINE DUGO SELO

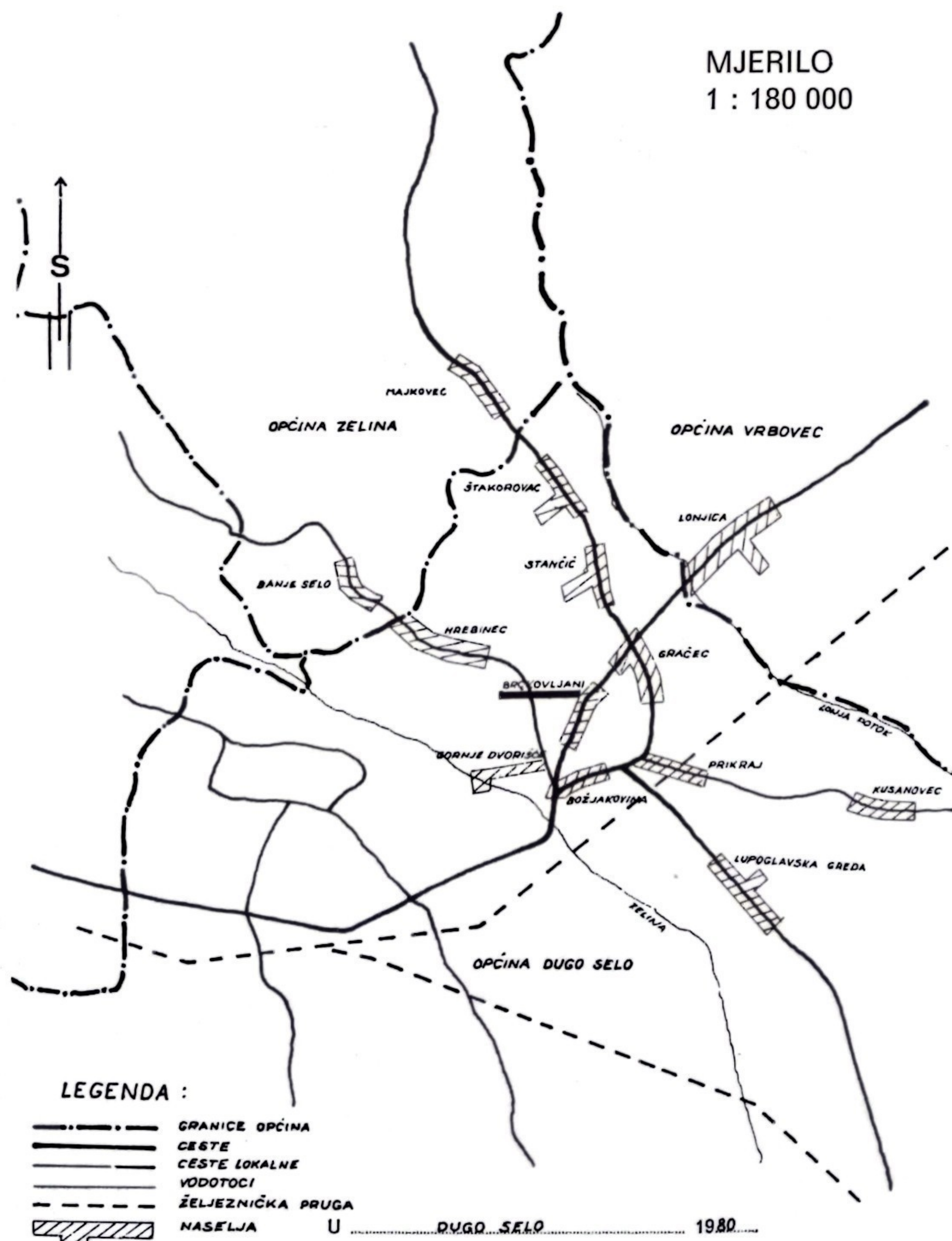
Općina Dugo Selo najistočnija je općina Zagrebačke okolice ili Zagrebačke urbane regije. Prema popisu stanovnika od g. 1971. živi u ovoj općini 15000 stanovnika, od toga 45% ratara. Ratarstvo (ječam, kukuruz) prevladava u sjevernom, više ocjeditom dijelu Općine, a stočarstvo u južnom, vlažnijem dijelu. Voćarstvo i vinogradarstvo također ovdje uspijeva.

Dugo Selo je dobro povezano željeznicom i cestom u raznim smjerovima: Zagreb-Beograd-Koprivnica-Bjelovar-Osijek. 48 naselja na području općine povezano je dobro sa svojim općinskim centrom.

Uspjeh ratarstva i stočarstva ovisi o plodnosti zemljišta. Na području općine Dugo Selo nalaze se **tri vrste tla:** 1) uz Savu je recentni aluvij, propusno šljunkasto-pjeskovita naplavina, veće vrijednosti i redovito obrađena; 2) podalje od Save i uz Lonju nalaze se livadasta i močvarna tla; 3) veći dio područja Općine (kao i središnje Hrvatske) zapremaju podzolasta tla. Ona nastaju zbog vlažne kontinentalne klime, jer je količina padalina veća od prosječnog ishlapljivanja. Ovdje je zemljište povremeno poplavljeno ili se voda na njemu zadržava dulje vremena. To su teška glinovita tla, nepodesna za obradu. Glineno tlo sadrži mnogo sirove gline, a malo sitna pijeska, pa je zato žilavo, zbijeno, za vodu nepropustljivo i hladno, slabo šupljikavo i slabo prozračno. Za ljetne suše nastaju na glinenom tlu duboke i široke pukotine. Na površinama koje su dulje vremena prekomjereno vlažne stvaraju se močvarna tla.

Glineno se tlo u proljeće sporo suši, pa se ne može na vrijeme obraditi. Dok je tlo vlažno, ne smije se orati ni u proljeće ni u jeseni. Inače treba ga često preoravati i obilno gnojiti svake 3-4 godine. Gnojenje treba da bude plitko, jer glineno tlo teško propušta zrak, potreban za rastvaranje gnojiva. Da bi se ovo tlo poboljšalo i učinilo

Božjakovina — Brckovljani i okolica

plodnim, treba mu dovesti pješčane, laporne i crnične zemlje. Ako u zdravici ima manje gline, pa je ona propusna, onda na takvom tlu dobro uspijeva pšenica, krumpir, kupus i druge kulture.

Prema podacima od g. 1970, na području općine Dugo Selo ima: 22300 hektara, od toga oranica i vrtova 33,1%, voćnjaka 0,9%, vinograda 1,2%, livada i pašnjaka 36,2% šume 17,4%, ostala površina 11,2%. Ako se ovi brojevi usporede s podacima iz drugih općina Zagrebačke okolice, dugoselska općina ima više od drugih: oranica i vrtova, livada i pašnjaka i neplodnog zemljjišta, a manje voćnjaka, vinograda i šume. Ako današnje stanje usporedimo sa stanjem dugoselske općine u g. 1890., vidimo, da se je površina s oranicama, livadama, pašnjacima i šumama smanjila, a povećala se površina s vinogradima i ona neplodna.

G. 1970. ima na području općine Dugo Selo 6887 hektara oranične površine. Od toga zapremaju žitarice 71,8%, industrijsko bilje 0,1%, povrće 10,9%, stočno krmno bilje 17,2%. Ako ove brojeve usporedimo s podacima iz drugih općina Zagrebačke okolice, očito je, da dugoselska općina uzgaja više žitarica, a manje povrća i stočnog krmnog bilja od drugih općina. Opća je pojava u Zagrebačkoj regiji da se danas ovdje uzgaja manje goveda negoli 1890, a svinja samo malo više.

Udio **aktivnog stanovništva** u sektorima djelatnosti na području općine Dugo Selo stajao je 1970. ovako: u primarnoj djelatnosti (poljoprivreda, šumarstvo) 61,6%, u sekundarnoj djelantnosti (industrija, građevinarstvo) 19,3%, u tercijarnoj djelatnosti (promet, trgovina) 19,1%. Ovakvo stanje odgovara općinama s relativno slabo razvijenim središtima (Velika Gorica, Zabok, Pakrac Daruvar itd).

Centralna naselja jesu uslužno-regionalna središta za širu ili užu okolicu. **Lokalni centri** imaju ove funkcije: mjesni ured, osnovna škola, zdravstvena ambulanta ili ljekarna, trgovina mješovitom robom, pošta. Takvi se centri nalaze u **Brckovljanima** i Oborovu. **Područni centri** imaju sve obvezne funkcije lokalnog centra, zatim 5-20 specijaliziranih trgovina, kino, osmogodišnju školu, hotel, ljekarne, tjedne ili mjesečne sajmove, možda i općinsku skupštinu, općinski sud, dom zdravlja, banku i dr. Takav je područni centar u sjedištu općine, u **Dugom Selu.**[1]

---

[1] Geografija SR Hrvatske, Središnja Hrvatska, Zagreb 1974, Knjiga 1, str. 81—84, 190, 201; Knjiga 2, str. 56, 57.

GOSPOŠTIJA BOŽJAKOVINA

KRIŽARSKI RATOVI

Kršćani su oduvijek **hodočastili** u Palestinu, u Kristovu domovinu, smatrajući je Svetom zemljom. Kada su g. 637. muslimani Arapi osvojili Palestinu, kršćanski je život postao ondje gorak, a kršćanska hodočašća jedva moguća. Još je teže stanje nastalo, kad su g. 1073. zavladali i u Palestini Seldžuci, koji su na razne načine mučili tamošnje kršćane, a hodočasnike pljačkali i ubijali. Njihov je vapaj trgnuo Evropu. Nastao je opći pokret kršćana na Zapadu za **oslobođenje Svete zemlje** iz muslimanskih ruku. Pokret je bio prožet silnim vjerskim oduševljenjem. Na čelu su pokreta stajali **pape.** Odredili su posebne crkvene oproste za one koji pođu u borbu. Tako su skoro puna dva stoljeća poticali i vodili oslobodilački rat. U njemu je cijela Evropa bila ujedinjena i svojim vođom priznavala papu. Urban II (1088-1099) pozvao je g. 1095. najprije u Piacenzi, a kasnije u francuskom gradu Clermontu sabrano mnoštvo naroda, neka ono oružje, kojim grešno prolijeva bratsku krv, okrene sada protiv neprijatelja kršćanskog imena i vjere. Mnoštvo je s oduševljenjem klicalo: »Diex le veult (Bog to hoće)!« Ovo se oduševljenje doskora prelilo u cijelu Francusku i u sve krajeve Evrope. Zahvatilo je sve narodne slojeve, i one, koji su sposobni za borbu, i one, koji su imali samo plemenito srce i dobru volju. Najbolji su junaci u oslobodilačkoj borbi bili **normanski vitezovi** iz Francuske i južne Italije. Bili su uzgojeni u živoj vjeri i smatrali svojom zadaćom štititi udovice i sirote, pomagati širenje Crkve i boriti se protiv poganstva (neznaboštva). Kako se radilo o oslobođenju zemlje, u kojoj je Spasitelj svijeta umro na križu, borci su na polasku u rat prišivali sebi na desno rame crveni križ i prozvali se **križari.** Zato ratove za oslobođenje Palestine u XII i XIII stolj. zovemo križarskim ratovima, a ne navalnim i osvajačkim.

Križarski su ratovi donijeli Palestini oslobođenje samo za kratko vrijeme, ali Evropi mnogo korisnih posljedica. Tako je ratarstvo unaprijeđeno; procvala je trgovina, znanost i umjetnost; umekšana je divlja ćud; osnovane su bolnice i gostinjci; porastao je ugled Sv. Stolice i viteških redova.

Božjakovina — Upravna zgrada

VITEŠKI REDOVI: IVANOVCI I TEMPLARI

Talijanski trgovci iz Amalfija (južna Italija) osnovali su u Jeruzalemu, uz **kapelu sv. Ivana,** gostinjac (hospitium) za putnike. Iz ljubavi prema Spasitelju preuzeli su na sebe brigu za obranu Sv. zemlje od muslimana te skrb za konačenje putnika, hodočasnika i bolesnika. Prozvali su se **hospitalci ili ivanovci.** Glavna im je zadaća bila djelotvorna ljubav prema bližnjemu. Dijelili su se u **tri skupine:** jedni su bili viteški opremljeni vojnici, koji su se borili za slobodu Sv. zemlje; drugi — bolničari, koji su dvorili bo-

lesnike i putnike; a treći, svećenici, koji su imali duhovnu skrb za članove svoje zajednice i okolinu. Papa Paskal II potvrdio je ivanovačka pravila g. 1113. Odijelo im je bilo crno s bijelim križem na ramenu. Nakon neuspjelih križarskih ratova u Sv. zemlji povukli su se najprije u Akon, zatim na Rod i konačno na **Maltu,** te su zato prozvani malteškim vitezovima, i djeluju do danas.

Francuski su vitezovi podigli gostinjac uz nekadašnji Salamonov hram (templum) u Jeruzalemu. Po tome su hramu dobili ime **templari.** Pravila im je sastavio sv. Bernard, a potvrdio papa g. 1118, nekoliko godina poslije ivanovačkih. Uređenje i svrha bila im je jednaka kao i ivanovcima. Nosili su bijelo odijelo s crvenim križevima na ramenu. Kako je sv. Bernard bio veliki štovalac B. D. Marije, i njegov utjecaj na templare snažan, templarske su crkve bile posvećene ponajviše B. D. Mariji. Templari su bili osobito rašireni u Francuskoj. Njihova je zasluga što je barbarske ćudi nestajalo u Evropi; što je Kristova zapovijed o ljubabavi prema bližnjemu provođena u život osnivanjem bolnica i sirotišta i lijepim vladanjem. Viteški red templara ukinut je na XV općem crkvenom saboru u **Vienni** g. 1311-1312. na zahtjev francuskog kraja Filipa IV Lijepog. On ih je potvorio da se dokopa velike njihove imovine, koju je upotrijebio za navalni rat protiv Engleske.

U **Hrvatsku** templari dolaze g. 1169. Papa im je poklonio samostan **Vranu,** u kojem su za hrvatskih narodnih vladara (poslije g. 1075) stanovali papini poslanici. Kako je poglavar hrvatskih templara — prior imao isprva sijelo u Vrani, Hrvatska se templarska pokrajina prozvala **Vranski priorat.** Doskora su templari u Hrvatskoj stekli velike posjede i osnovali mnogo samostana (Zagreb, Sv. Martin-Božjakovina, Gore, Dubica, Senj, Bela kod Ivanca, Pakrac, Vaška, Našice itd). Sagradili su veliki broj crkava i širili kršćansku uljudbu. Ugled im je bio velik. Upravljali su Požeškom i Virovitičkom županijom, a koji puta i cijelom Hrvatskom. Narod ih je zvao »božjaci« (odatle ime — Božjakovina, Bogićevci). Borili su se protiv Tatara na rijeci Šaju (1240) tako hrabro, da je njihova četa ondje izginula do posljednjega vojnika. Kada su g. 1312. templari ukinuti, njihove su posjede preuzeli ivanovci.

Ivanovce je doveo u Hrvatsku vojvoda Andrija, brat kralja Emerika, oko 1200, i to najprije u **Marču,** kod Ivanića a zatim u druge krajeve (Varaždin, Planina kod Kašine, Stare Čiče u Turopolju itd). Kad su 1312. preuzeli templarsku imovinu, prenijeli su svoje sjedište iz Marče u Vranu, a kasnije u **Pakrac,** jer su im u onom kraju bili glavni posjedi. Po primjeru templara prozvali su svoju redovničku pokrajinu Vranski priorat. Slavni ivanovački vranski priori bili su: ban Ivan od Paližne, koji se istakao kao vođa hrvatskih nezadovoljnika u borbi protiv kraljice Marije i njezina muža kralja Žigmunda, zatim ban i biskup Petar Berislavić. Viteških redovnika ivanovca nestalo je u Hrvatskoj u borbama protiv Turaka. Čast vranskog priora ima od g. 1650. prepošt Zagrebačkoga kaptola. Zajedno s tom časti bili su povezani i neznatni posjedi: Farkašić u Pokuplju i Sarća u Banatu koji su do 1914. davali skromne prihode.[2]

Prema poreskom popisu iz g. 1495. **Pakrac** s okolicom pripada Vranskom prioratu. U Pakracu se nalazi tada prioratska tvrđa (castrum), a prioratska trgovišta (oppida) su u Pakracu (Pekercz), Rašaškoj (Rassa) kod Bijele Stijene i Čaklovcu (Chakthornya). Prioratsko trgovište Pakrac ima 30 dimova, prioratsko gornje vojvodstvo 66 dimova, donje vojvodstvo 80, srednje vojvodstvo 81, trgovište Rašaška 77, provincija Rašaška 96, trgovište Čaklovac 29, provincija Čaklovac 163 dima, predijalci priorata 76 dimova, što sve dokazuje znatne prihode (podaci iz g. 1507). (Adamček-Kampuš, Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stolj. Zagreb 1976, str. 10, 31, 32.)

TEMPLARI U BOŽJAKOVINI

Sa zagrebačkoga groblja Mirogoja u smjeru istoka vidi se na izbočenim brežuljcima nekoliko crkava: Cerje, Prozorje, Ivanić-Kloštar, Križ, a od Prozorja prema sjeveroistoku: Brckovljani, Vrbovec, Gradec. Lako je shvatiti da te crkve nisu služile samo za bogoštovlje nego i za strateške svrhe (vatrom se javljao dolazak neprijatelja).

---

[2] Buturac Josip, Povijesni pregled redovništva u Hrvatskoj, Croatia sacra br. 20—21, Zagreb 1943, str. 136—138.

Na brdu **Prozorju** sjeverno od Dugog Sela nalazi se već oko g. 1200. **crkva sv. Martina** po kojoj se šira okolica oko te crkve već tada zove posjed ili gospoštija sv. Martina. Samo štovanje sv. Martina potječe vjerojatno od franačkih misionara koji su ovdje širili kršćanstvo u IX stoljeću.

Posjed sv. Martina u sačuvanim dokumentima spominje se prvi puta za ugarsko-hrvatskoga kralja Andrije II, koji samostalno vlada u Hrvatskoj kao herceg od 1198-1202, a kao kralj od 1205-1235. On je darovao posjed sv. Martina Valpotu Krakonu, ali mu ga je zbog nevjere doskora oduzeo i poklonio **templarima.** Taj svoj poklon spominje kralj u svojoj povelji od g. 1209, zajedno s poklonom posjeda Gore kod Petrinje. Kao razlog ovog poklona kralj ističe: spas svoje duše i svojih prethodnika. Međutim, poznato je da se kralj Andrija obvezao svome ocu povesti križarsku vojsku i da je za nju dobio dosta novaca koje je lakoumno potrošio, pa mu je za to trebala pomoć templara koji su sudjelovali s njim na križarskoj vojni 1217-1218.

U spomenutoj povelji od g. 1209. kralj Andrija potanko opisuje **međaše gospoštije sv. Martina** koju poklanja templarima. Kao prvi međaš spominje se mjesni naziv Prelistia koja se vjerovatno nalazila između Prozorja i Cerja. Odavle je međa silazila potokom Oriconox do mjesta-rudine Licos (između današnjega Sesvetskoga Kraljevca i Kopčevca), zatim je išla do mjesta-rudine Cuchia, onda preko Poljica i Velikoga Crneca do rijeke Zeline gdje počinju zemlje zagrebačkoga biskupa (gospoštija Ivanić-Prečec). Istočna granica gospoštije sv. Martina ide najprije uzvodno rijekom Zelinom, do Maloga Črneca, zatim preko polja Terbensa i mjesta-rudine Choren do Lupoglava. Odavle međa ide do suhoga korita Lonje (Stara Lonja), pokraj zemlje Petka, zatim ovim suhim koritom do Velike Lonje, odavle međa prolazi pokraj zemlje Filipove i dolazi do velike ceste kojom se putuje u Zagreb. Odavle međa ide pokraj zemlje Hertkona do Babine gore (danas mjesto-rudina Babečica) gdje je međaš napravljen od zemlje. Odavle međa ide potokom Bogord (danas Čeršak) do rijeke Zeline, a onda uzvodno tom rijekom do dvije kruške gdje je također zemljani međaš. Odavle međa prolazi potocima:. Cle-

noyze, Dumbro (Dugava?), Chernichina, Glouice (Glavničica), Chernez (Črnec). Ovdje se nalazi drvo clin (kljen) i zemljani međaš. Odavle ide međa kroz šumu i dolazi do rijeke Kašine gdje se nalazi drvo koje se zove brist (brijest). Prešavši Kašinu međa se proteže do hrasta i zemljana međaša, odakle silazi na početnu među, prije spomenutu Prelistia.

Iz ovog opisa međa gospoštije Božjakovine ili Sv. Martina ne mogu se točno utvrditi pojedini međaši, ali uz pomoć kasnijih opisa dadu se razabrati **osnovni pravci:** Crnec, Stara Zelina, zapadno od Lupoglava, Stara Lonja, Lonja na cesti Zagreb-Vrbovec, Štakorovec, potoci Čeršak, Zelina, Kašina i konačno međaši hatara Prozorja na zapadu, a Cerja i Drenčeca na istoku. Gospoštija Božjakovina bila je okružena sa zapada, juga i istoka crkvenim posjedima zagrebačkoga biskupa i kaptola, a sa sjevera posjedima plemića feudalaca, kasnije gospoštijom Rakovec-Vrbovec.

Templari su na dobivenom imanju sagradili samostan koji se jednostavno zove (1311) kuća vojnika od Hrama (domus milicie templi). Nije sigurno gdje je taj samostan stajao, da li uz crkvu sv. Martina u Prozorju ili u Božjakovini gdje je sagrađena tvrđa za bolju obranu od neprijatelja.

Po odredbi kralja Andrije zagrebački župan Vangelin, inače pratilac hrvatskog bana Banka (Benedikta), uveo je templare u posjed Sv. Martina. Posjed je bio izuzet od sudske vlasti zagrebačke županije (a castro Zagrabiensi exemptam) i pod posebnom kraljevskom zaštitom, tako da nitko nije mogao bez pristanka templara ništa sebi prisvojiti od rečena posjeda.

Poglavar ovdašnjih templara zove se **preceptor** (poglavar, učitelj), a njegova služba i područje samostanskog posjeda preceptorat.[3]

Malo je dokumenata sačuvano o životu i djelovanju templara u ovdašnjem samostanu sv. Martina. Poznata su imena samo triju samostanskih poglavara: Benvenut g. 1277, dok se Vilim i Andrija spominju u ispravi iz g. 1311.

[3] **Diplomatički zbornik JAZU,** Zagreb, svezak III, str. 87. — Horvat dr Rudolf, Crkva sv. Martina u Prozorju, Croatia sacra br. 2, str. 293—294.

Stanovnici templarske gospoštije Sv. Martina bili su podijeljeni u četiri skupine: predijalce, jobagione, kmetove i serve-sluge.

Predijalci su dobivali od gospoštije posjed — predij — za sebe i svoje nasljednike, a obvezivali su se na plaćanje novčane daće i vršenje neke službe, na pr. da će služiti kao konjanici u gospoštijskoj četi ili banderiju. Jobagioni su dobivali manje posjede, imali su više obveza, napose, čuvali su i popravljali vlastelinski dvor, odnosno templarski samostan. Kmetovi su davali vlasniku gospoštije razne daće, od kojih je najteža bila tlaka tj. besplatni težaci. Svakako je značajno da na području gospoštije Sv. Martina ima u XIII stolj. i stanovnikâ koji se zovu servi-sluge, osobno nisu slobodni, pa mogu biti i prodani.[4]

Sačuvana je isprava Zagrebačkog kaptola od 15. travnja 1288. kojom taj kaptol svjedoči da je **templarski jobagion** Đuro iz gospoštije Sv. Martina (jobagion cruciferorum de sancto Martino) prodao zagrebačkom biskupu Timoteju (1263—1287) četiri čovjeka **serva** za 25 zagrebačkih penza (denariorum Zagrabiensium) što inače vrijedi pet maraka. Bila je to obitelj od četiri člana. Muž se zvao Pezk, žena mu Paula, a djeca: stariji Wlkek, mlađi Martin. Novac je u ime biskupa isplatio biskupov izaslanik magister Drisa. Prodane su osobe izjavile da je jobagion Đuro imao pravo njih prodati jer su oni nasljedni njegovi sluge (servi hereditarii), pa će zato oni i njihova djeca s pravom postati vlasništvo biskupa i njegovih nasljednika.[5]

U ispravi od 1. kolovoza 1311. spominje se **Paris, templarski predijalac** u gospoštiji Sv. Martina. On je dobio na uživanje posjed koji je prije imao ban Aleksandar (nema ga u popisu hrvatskih banova!), valjda kao predijalac templarskog feuda. Paris je primio predijalni posjed od Vilima, templarskog samostanskog poglavara-preceptora. Kad je poslije njega postao samostanski i gospoštijski poglavar Andrija (preceptor sancti Martini domus milicie Templi), on je 1. VIII 1311. potvrdio darovnicu svoga prethodnika Vilima. U toj se ispravi župan Paris hvali kao čovjek zaslužan za sa-

[4] DZ VIII, 271—272, 556—559.

[5] DZ V, 643.

mostan Sv. Martina, zato je postao njegov predijalac, ima pravo i on i njegovi nasljednici slobodno raspolagati s prihodima predijalnog posjeda, ali su dužni svake godine 26. rujna davati samostanu po jednu marku kao svome feudalnom zemaljskom gospodaru.[6]

Kad je **1312. ukinut red templara** na općem crkvenom saboru u Vieni zbog pritiska francuskog kralja Filipa IV Lijepog, templari su prestali djelovati ne samo u Francuskoj nego i u Hrvatskoj, pa tako i u gospoštiji Sv. Martina. Po odredbi zagrebačkoga biskupa Augustina Kažotića odavle su templari otišli u Zagreb i nastanili su se u svom samostanu koji se nalazio između Kaptola i Nove Vesi. Tu su živjeli kao zatočenici do svoje smrti. Sve njihove posjede, pa i gospoštiju Sv. Martina, preuzeli su ivanovci, njima srodni redovnici, talijanskoga podrijetla.

IVANOVCI U BOŽJAKOVINI

Poslije ukinuća templarskog reda njihove samostane s posjedima u Hrvatskoj drže u svojoj vlasti sve do početka XVI stolj. ivanovci kojih se sjedište nalazi u Ugarskoj, a kasnije u **Pakracu.** Broj je ivanovačkih samostana i gospoštija dosta velik, a prihodi pojedinih gospoštija od veće su ili manje vrijednosti. Značajno je što ivanovci dijelove svojih gospoštija daju predijalcima uz dosta neznatan godišnji zakup što može značiti neznatan prihod pojedinih gospoštija ili velikodušnost ivanovca. Takva je velikodušnost bila potrebna da bi se došlo do vojnika koji bi se zajedno borili s vitezovima redovnicima za krst časni i slobodu kršćanske vjere.

Iz isprave fratra **Filipa de Granana** od 24. travnja 1320. vidi se da je on ivanovački poglavar prior za područje Hrvatske i Ugarske (prior hospitalis sancti Johannis Jherosolimitani alme urbis et Hungarie), i da ima brata Franju de Granana, poglavara ivanovačkog samostana u Beli kod Ivanca. Kad su Nijemci za vrijeme dinastičkih borba u Hrvatskoj i Ugarskoj zauzeli samostan i castrum Bela, magistar Niko-

---

[6] DZ VIII, 288—289.

la iz Ludbrega istjerao je Nijemce iz Bele te samostan i posjed vratio rečenom Franji. Zbog tih velikih zasluga frater Filip de Granana želio je nagraditi magistra Nikolu Ludbreškoga pa mu je darovao neku česticu zemlje na posjedu Sv. Martina (domus nostre de sancto Martino) između rijeka Lonje i Zeline. Međutim, brzo se pokazalo, da je ta darovnica nezakonita, jer spomenuto zemljište već uživa župan Parisius, a dobio ga je zakonito od bivših gospodara templara.

Zbog svega toga frater **Filip de Granana** izdao je novu darovnicu kojom daje magistru **Nikoli Ludbreškome** ivanovačko zemljište Crnec u Podravini između Ludbrega i Drave. Osim toga, dariva mu i česticu zemljišta koje pripada samostanu Sv. Martina (domus nostre de sancto Martino), a nalazi se među rijekama Lonjom i Zelinom (inter aquas Lona et Zelne sitam). U ovoj su ispravi naznačeni i međaši darovanog posjeda: zapadno od ivanićke biskupske gospoštije kod zemljišta Lupoglav, onda rijeka Zelina do zemlje Ivana Radomirova, zatim prema sjeveru brežuljak, uz zemlju Martina Lukina, iza toga velika cesta, uz nju **crkva sv. Nikole** (danas crkva Sv. Trojstva kod Majkovca), dalje rijeka Lonja, odavle na jug zemlja Zachericha i konačno zemlja Lupoglav. Darovnica se izdaje uz suglasnost cijeloga poglavarstva (capituli) ugarskoga ivanovačkoga priorata. Magister Nikola i njegovi nasljednici bit će dužni u ime darovanoga zemljišta davati poglavaru samostana Sv. Martina (preceptori domus predicte de sancto Martino) polovicu marturine (osnovna vlastelinska daća), polovicu svinjske desetine, desetinu svih plodina i vina. Ukoliko bi se jobagioni i kmetovi protivili davanju određenih daća, magister Nikola i njegovi nasljednici mogu ih na to prisiliti.

Za biskupovanja zagrebačkoga biskupa Augustina Kažotića (1303—1322) dužni su bili davati **crkvenu desetinu** zagrebačkom biskupu i kaptolu također viteški redovnici ivanovci. Devet njihovih kuća-samostana na području Zagrebačke biskupije (Zagreb, Sv. Martin-Prozorje, Gore, Bela kod Ivanca, Ludbreg, Marča, Pakrac, Dubica, Vaška) davalo je godišnje po jedan ferton, svega dakle devet fertona. Jedan je ferton vrijedio tada 60 dobrih banskih denara. Budući da su se ivanovci posebno obvezali ugovorom davati crkvenu

desetinu, a šest godina zanemarili su je davati, sklopljena je 29. svibnja 1324. nagodba između zagrebačkoga kaptola i fratra Filipa de Granana, poglavara hrvatsko-ugarskog ivanovačkog priorata, te su ivanovci svoj dug priznali, obećali ga platiti i ubuduće uredno davati dužnu desetinu.

U kasnom srednjem vijeku i dugo vremena u novom vijeku gospoštije su ubirale taksu **mostarinu** na mostovima odnosno cestama svoga područja. To je očito smetalo prijevozu trgovačke robe i općenito trgovini, a opravdavalo se troškovima oko gradnje i održavanja cestâ i mostova. Međutim, vladari su odobravali takvu taksu, a gospoštije su je zakonito ubirale. Takse su bile stalne, a Hrvatski je sabor bdio na tim, da ih ne bi tko neopravdano podizao na štetu trgovaca i općenito stanovništva.

Svakako je značajno kako kralj Karlo Anžuvinac 1335. određuje da samostan u Ivanić-Kloštru može i treba ubirati mostarinu odnosno maltarinu onako kako se ona ubire na području ivanovačke gospoštije u Sv. Martinu-Prozorju (in sancto Martino). Po nalogu kralja dolazi izaslanik Pečujskoga kaptola u Sv. Martin-Prozorje, razgovara s trgovcima, svećenicima i pobiračima maltarine, obilazi razna naselja u ivanovačkoj i susjednim gospoštijama. Poslije njegovih točnih izvida Pečujski kaptol u svojem pismu od 24. ožujka 1336. izvješćuje kralja Karla o mostarini na području gospoštije Sveti Martin-Prozorje.

Mostarina se plaćala ovako: od pojedine bale robe u kolima 10 denara, od kola prema Modrušu 8 banovaca, od kola sa vinom 7 banovaca, od kola sa solju i drugim stvarima (ali bez sukna) 6 denara, od vola ili krave 1 banovac, od ovce ili koze 1 obol ili novčić (vrijedi pola denara ili pola banovca), od tunike (donje vunene haljine) 1 obol, od kabanice 1 obol, od bojadisana sukna 1 banovac, od 1 pješaka 1 obol, od svinje 1 obol, od svinje poslije Martinja 1 banovac, od sivog ili zelenkastog sukna 4 banovca, od sukna s prandžama 4 banovca, od tkanine ili platna za sita ili cjedila 6 banovaca, od kravlje kože 4 banovca, od volovske kože ili veće količine riba ili voska 14 banovaca, za ostalu kožu 14 banovaca, za 1 svežanj riba 3 denara.[7]

[7] DZ VIII, 556—559; IX, 195—197.

Sve ovo daje nam ponešto uvid u gospodarski i društveni život srednjovjekovnoga Prozorja i okolice. Takvih je dokumenata malo, pa nam zato život ovoga kraja u davnini ostaje dosta taman.

Jedan od najpoznatijih vranskih priora bio je **Ivan Paližna** koji je 1382. i slijedećih godina, zajedno s braćom Horvatima, biskupom Pavlom i banom Ivanom, vodio građanski rat protiv kraljica Jelisavete i Marije i njezina muža kralja Žigmunda. Umro je 16. II 1391.

Od 1402—1403. spominje se kao prior vranski **Mirko Bubek** koji sebe zove hrvatsko-dalmatinskim banom od 1380—1383.[8]

1475—1476. nalazi se u gospoštiji Božjakovini **Stjepan Horvath de Lythwa** kao upravitelj. Njegovi ljudi, odnosno jobagioni te gospoštije počinili su razna nasilja kaptolskim podložnicima u Sesvetskom Kraljevcu. Na tužbu Zagrebačkoga kaptola županijski sud u Zagrebu vodio je istragu protiv rečenoga Horvata i božjakovinskih jobagiona te izrekao kaznenu presudu.

Međutim, **nasilja** se nastavljaju. 1498. križevački županijski sud svjedoči da su kastelani iz Božjakovine počinili štete u biskupskoj šumi Chernecz (Crnec) kod Ivanića. Slijedeće godine 1499. sam kralj Vladislav II zapovijeda protonotaru Nikoli Voikffy-u da pozove pred svoj sud jobagione i druge ljude iz Božjakovine koji su zauzeli kaptolsku šumu Gaj u Kraljevcu, pa tko ne bude s presudom zadovoljan, ima doći na sud pred Kraljevsku kuriju.

Kralj Matija I izdaje 1480. nalog da se od predijalaca i jobagiona Zagrebačke biskupije ne smije utjerivati porez dimnica, jer se to protivi njezinim povlasticama. Čini se da takve povlastice nema u gospoštiji Božjakovina.

Kralj Ludovik zabranjuje 1520. tražiti od zagrebačkih građana porez na robu (tributum pro merce). Ta se zabrana posebno odnosi na ljude iz Božjakovine (castrum prioratus Auranae iuxta Bosyakou), jer su takav porez pokušali utjerivati.[9]

---

[8] DZ X, 255; XI, 253. — Arhiv JAZU Zagreb, D-VIIb-16, 18. — Starine JAZU 39, 215.

[9] Kaptolski arhiv Zagreb, Acta Capituli Antiqua 1, 13; 2, 32; 24, 45; 31, 28; 84, 3; 88, 2.

POSLJEDNJI VRANSKI PRIORI U BOŽJAKOVINI

Posljednji vranski priori, posjednici gospoštije Božjakovine, bili su Bartol Grabarac i biskup-ban Petar Berislavić. U njihovo vrijeme ne spominju se vitezovi redovnici, odnosno križari ivanovci, ali postoje posjedi koji pripadaju Vranskom prioratu, a nekada su bili vlasništvo viteškoga reda templara i ivanovaca.

Bartol Grabarac zapisan je u više dokumenata između 1500—1517. U pismu, koje je 1510. napisano u Pakracu, sjedištu Vranskog priorata, kaže se o njemu: Bartholomeus de Grabarya, prior Auranae, što znači da potječe iz Brodskoga Grabarja, dobro tada poznatoga po Berislavićima Grabarskim.

Vjerojatno je da je taj Bartol bio vitez redovnik, a sigurno je da je poput drugih tadašnjih plemića bio lakom za zemaljskim dobrima i drugima činio nepravde.

Kad je Stjepan Pozopčić, vlasnik posjeda i kaštela Svinica kod Petrinje, umro bez potomaka, kralj Vladislav poklonio je njegovu imovinu vranskom prioru Bartolu te braći Krsti i Đuri Šubiću, a Čazmanskom kaptolu 8. II 1500. zapovijedio da ih uvede u posjed. 1506. htio je prior Bartol prepustiti svoj dio Svinice Ivanu Tahiju, ali se tome protivio Krsto Šubić de Pernya tražeći taj posjed za sebe. Međutim, 1517. Ivan Tahi zauzeo je silom polovicu posjeda i kaštel Svinicu. Krsto Šubić je prosvjedovao protiv toga, a ban-biskup Petar Berislavić odredio je da Tahi mora pred Zagrebačkim kaptolom i 12 svjedoka plemića dokazati da je zakonitim putem ušao u posjed Svinice.

1508. božjakovinski kaštelan Mijo Lauthus de Chorgo po nalogu svoga gospodara vranskog priora Bartola opljačkao je stoku braće Bradač iz **Lodomerca** kod Zeline. 1509. Bartolovi ljudi provalili su silom na posjed Stjepana Kramarića u **Laktecu** (Cerje) te oplijenili stoku, sijeno i druge stvari. Zbog svega toga vođena je protiv Bartola parnica kod županijskog suda u Zagrebu i kod kraljevskog dvorskog suda u Višegradu, odakle je sam kralj ozbiljno zaprijetio vranskom prioru da ne čini nepravde njegovu dvoraninu Lovri Bradaču.

1510, 12. VIII, izdaje prior Bartol Grabarac u Pakracu ispravu kojom svome vjernom provizoru božjakovinskog kaštela Tomi Hyryaku dariva zaselak (vilu) **Kozinšćak** s 5 sesija zemljišta, oslobađa ga od kmetovskih obveza i imenuje predijalcem križarskoga samostana (domus s. Johannis Hyerosolimitani).

1511. prior Bartol izvješćuje Franju Pecher-a, gubernatora zagrebačke biskupije, o vojnim pothvatima protiv Turaka.[10]

Za priorske službe Bartola Grabarca bila je gospoštija Božjakovina ovako oporezovana (Bosyako cum pertinenciis): 1507. 325, a 1509. samo 250 dimova, što bi moglo značiti da su Turci tada pljačkali u ovom kraju. Značajno je da dio posjeda u Božjakovini ima 1507. Đuro **Therek** sa 6 dimova, a 1509. Matija »groff« **Tyernecz** s 10 dimova.

Petar Berislavić postao je 1513. vesprimski biskup i hrvatski ban, a vranski prior 1517. Prihode božjakovinske gospoštije upotrijebio je u borbi protiv Turaka. Više ih je puta pobijedio, a 1520. poginuo je u borbi kod Korenice. Kosti su mu pohranjene u vesprimskoj katedrali (Ugarska). Za njegova života gospoštija Božjakovina ima 1517. 250 dimova, a 1520. 265 dimova, dok 19 dimova pripada tada »siromasima« (seljaci, osiromašeni zbog turske pljačke, ne plaćaju poreza).[11]

BORBA OBITELJI ZRINSKI I TAHI ZA BOŽJAKOVINU

Poslije smrti Petra Berislavića prestaje služba vranskog priorata. Prema crkveno-državnim propisima i običajima, gubernator bi trebao biti crkvena osoba, ali zbog financiranja turskih ratova učinjen je izuzetak, te je gubernatorom imenovan **Ivan Tahi.** On je u kaštelu Božjakovini postavio Đuru Chery-a za kaštelana koji je 1525. plemićima, braći Bradač

[10] Arhiv JAZU, Zbornik Hist. instituta JAZU, Stipišić-Šamšalović, Isprave u Arhivu Jugoslavenske akademije, vol. 2—5, inv. br. 3530, 3531, 3823, 3906, 3922, 3924, 3944, 3957, 3961, 4302, 4665, 4669, 4715, 4717. — Kapt. arh. Zgb. ACA 110, 29.

[11] Adamček-Kampuš, Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću, Zagreb 1976, str. 18, 48, 81, 117.

iz Ladomerca, otimao sijeno. Tako je došlo do parnice protiv gubernatora i njegova kaštelana kod županijskog suda u Zagrebu. Zbog toga je kralj 1529. oduzeo Ivanu Tahiju službu gubernatora Vranskog priorata i Božjakovinu založio banu I. Karloviću.

Božjakovina — Vlastelinski park

Gospoštiju Božjakovinu dobio je od svaka Karlovića **Nikola Zrinski** (1489—1534). Kralj Ferdinand potvrđuje tu darovnicu 1541. Ivanu i Nikoli Zrinskom (Nikola Sigetski umro 1566). Međutim obitelj Tahi ne miruje i vodi dugu parnicu protiv Zrinskih. Tok parnice vidi se iz popisa po-

reza u gospoštiji Božjakovina: obitelj Zrinski ima 1543. 162 forinta, 1546. 40 dimova (1 dim vrijedi 75 denara), 1553. 75 dimova, 1566. samo 16 dimova.

Međutim, 1553, 1554, 1557. ima Franjo Tahi u Božjakovini 25 dimova, a Zrinski 1567. 4 dima, 1568. 20 dimova, 1570. 16 dimova i 4 porte. Kasnije, od 1573—1588. opet gospodari u Božjakovini obitelj Tahi. Gospoštija se tada dijeli u gornju sučiju sa 6 dimova i donju sučiju (iudicatus) s 12 dimova. No 12 je dimova tada pusto, nenaseljeno zbog turskih pljačkaških upada.

G. 1571. Zagrebački se kaptol tužio na Franju Tahija koji je činio razna nasilja kaptolskim kmetovima, kao što je to činio svojim susedgradskim kmetovima i tako prouzročio poznatu seljačku bunu pod vodstvom Matije Gupca.

Na koncu XVI stolj. živjelo je u okolici Božjakovine više plemića malih posjednika. Tako 1588. u **Kožinšćaku** obitelj Brwman s 2 dima, u **Prozorju Sv. Martinu** udovica Mojsija Homzky s 2 1/2 dima, u **Ostrni** i **Selima** (Dugo Selo) potomci obitelji Schytaroczy s 4 1/2 dima, u **Dvorišću** Radinović s 1/2 dima, u **Jandraševcu** (Andrilovcu) Martin Tomašović i Đuro Horvat s 1/2 dima, u **Božjakovini** Ivan Vidašić s 1/2 dima.

1598. Stjepan Homzky ima u Božjakovini Sv. Martinu 7 kolona-kmetova, obitelj Schytaroczy-Fumatych u Selima (Dugo Selo) i Donjoj Ostrni 11 kolona-kmetova, Đuro i Gašpar Izačić u Selima 5 kolona-kmetova, Matija Brwmani u Kozinšćaku i Selima 2, Gašpar Ztarchay u Kozinšćaku i Selima 3, Đuro Swetassin u **Kopčevcu** 3 kolona-kmeta, Ivan Horvat u Gornjoj Ostrni 3, obitelj Papratović-Sthryk u istoj Ostrni 3, Gašpar Bobinac u **Štakorovcu** 1, Đuro Horvat u Andrašovcu 1, obitelj Tomašović-Ječković u Andraševcu 2 kolona-kmeta, obitelj Kerečenji-Bradač u **Banjem Selu** 7 kolona-kmetova, Nikola Isthwanffy u Banjem Selu 1 kolona-kmeta.[12]

---

[12] Ondje, str. 142, 145, 151, 154, 165, 180, 190, 206, 208, 213, 228, 238, 249, 271, 285, 286, 305, 317, 318, 341, 342, 363, 396, 397, 476, 569, 570. — Kaptolski arhiv Zagreb, ACA 95, 46. — Arhiv JAZU D-XXVI-14. — Laszowski E., Spomenici Turopolja III ,93.

ZRINSKI U GOSPOŠTIJI BOŽJAKOVINA

Zrinski su gospodari gospoštije Božjakovina od 1598. do konfiskacije njihove imovine 1670. u vezi s njihovom urotom protiv Bečkoga dvora. Ovoj Zrinskoj gospoštiji pripadaju 1598. slijedeća **sela:** Trebovec, Novo Selo Šaškovec, Ježevo, Črnec, Andrilovec, Božjakovina Varoš (trgovište), Meglinec, Hrebinec, Dvorišće, Štakorovec, Senkovečka Gorica, svega 19 kolona-kmetova. U popisu poreza 1600. kaže se da ova gospoštija ima 25 kuća. Osim nabrojenih imaju Zrinski 1670. još i ova **sela:** Sv. Helena, Majkovec, Stančić, Sv. Brcko ili Brckovljani, Prikraj, Gračec, Kusanovec, Kozinšćak, Lukarišće, Sela, Kopčevec, Sv. Martin, Ostrna, Leprovica, D. Greda.

Gospodari Zrinski u Božjakovini jesu još i ovi: Đuro rođen 1549, a umro 1603; Nikola umro 1625; naslijedila ga druga žena, udova Elizabeta rođena Szechy.

Za njezina boravka u Božjakovini 1644. seljaci su se pobunili, provalili u njezinu kuću-kuriju, ubili su njezina službenika Blaža Nemesnepi, ugrabili su novac i razne pokretne stvari. Krivci su bili doduše pohvatani, ali ih je pustio iz zatvora gospoštijski upravitelj (prefekt). Protiv njega i buntovnih seljaka Hrvatski je sabor odredio istragu i sud pred Zagrebačkom i Križevačkom županijom.

Elizabeta je umrla 1646. kao gospodarica Božjakovine, Vrbovca i Preseke. Po kraljevu nalogu ta su imanja pripala Petru Zrinskom koji je 1621. rođen u Vrbovcu, a 1671. pogubljen u Wiener-Neustadtu kao urotnik protiv Bečkog dvora. Prema ugovoru između braće Petra i Nikole Zrinskog, koji je sklopljen pred Zagrebačkim kaptolom 1649, Petru je dopala Božjakovina, a Nikoli Vrbovec.

Poslije osude i pogibije Petra Zrinskoga njegovo je imanje, dvorac i pokretne stvari, u Božjakovini oplijenio zapovjednik ivanićke krajiške tvrđe Ivan Jakob Teuffenbach. Posjed Božjakovina 1673. ima: ruševan drveni kaštel sa 7 soba, dugu novu štalu, na alodiju pokraj kaštela 1 kuću, 3 štale i druge zgrade, kod crkve sv. Brcka ribnjak od 2 jutra s malim ribama, vinograde u Sv. Jakobu, Herbincu i Štakorovcu, mlin, nešto stoke, svinja, peradi te raznog pokućstva i buradi. G. 1685. Bečki je dvor založio gospo-

štiju Božjakovinu Ivanu Draškoviću za 18.733 forinta. Obitelj Drašković ishodila je već 1687. Božjakovini sajamsko pravo (na Tijelovo i Miholje kod crkve sv. Brcka) i uredila ovdje lijepi perivoj. Možda je zanimljivo da je perivoj uređivao navodno onaj isti vrtlar koji je uređivao perivoj carskoga dvora u Laxenburgu.[13]

DRAŠKOVIĆI GOSPODARI GOSPOŠTIJE BOŽJAKOVINA

Prije dolaska Draškovića u Božjakovinu 1684. vladala je ovdje kuga od koje je pomrlo mnogo čeljadi.

Prvi gospodar u Božjakovini **Drašković Ivan,** inače dvorski sudac, umro je 1692. Naslijedila ga je supruga grofica Marija Magdalena Nadasdy. Ona se 1703. tuži Hrvatskom saboru na nepravednu odmjeru poreza u Božjakovini. 1715. Sabor određuje komisiju koja ima ispitati spor glede mosta na staroj Lonji među posjednicima u Božjakovini. 1718. uređuju se poreske obveze u Božjakovini za udovu Magdalenu Nadasdy te udovu Plemić i baštinike obitelji Izačić. Sabor opominje 1732. gospoštije Božjakovinu, Vrbovec i Rakovec što su zapustile ceste i mostove na svom području.

Nasljednik sin rečenoga Ivana i Magdalene **Ivan (III)** umro je kao hrvatski ban 1733. Prva mu je žena bila Katarina Čaki, a druga žena i nasljednica u Božjakovini Katarina Brandis, koja je umrla 1744. Za bana Ivana i za njegovu ženu Katarinu Brandis zna se da su dugovali veće svote remetskim pavlinima, i da ih dugo nisu mogli vratiti. G. 1744. sagradila je Katarina Drašković rođ. Brandis kapelu sv. Ivana Nepomuka u Božjakovini blizu plemićkog dvorca.

Od g. 1726—1754. nalazi se i gospoštija Lovrečina (Gostović, Topolovec, Hruškovica) u vlasti grofovske obitelji Drašković. Spomenuti ban Ivan Drašković, zapovjednik Varaždinske krajine, dobio je 1726. nalog od Hrvatskog sabora

---

[13] Zaključci Hrvatskog sabora, Zagreb, I, 117, 122, 214, Horvat R., Povijest Hrvatske, Zagreb 1924, I knj., str. 235. — Horvat dr Rudolf, Zapljena Zrinskih imanja, Hrvatsko Kolo, knj. IV (1908) str. 194. — Monumenta historica familiarum Zrinski i Frankopan, vol. I, Zagreb 1974, str. 53—60, 235.

da preispita i dade popisati svoje poreske obveze u Lovrečini. Kako u Božjakovini tako i u Lovrečini naslijedila ga je rečena njegova žena grofica **Katarina Brandis.**

Ban Ivan imao je dva sina i tri kćeri. Sin **Ivan** poginuo je kao major 1735. Sin **Josip Kazimir 1716—1765.** umro je kao podmaršal. Grb mu se čuva u crkvi sv. Brcka. Kći Ana Marija naslijedila je Lovrečinu i udala se za Petra Keglevića, a poslije njegove smrti za Josipa Sermage.

Hrvatski sabor određuje: 1749. da se kod lonjskog mosta podigne čardak u kojem će stanovati vojnici i suzbijati učestalu hajdučiju; 1749. da distrikt (kotar) Božjakovina ima sudjelovati kod uređenja savskih nasipa radi sprečavanja poplava; 1750. da se ima popraviti cesta od Božjakovine do Sesveta; 1751. da se bolje učvrste savski nasipi.

Prigodom seljačke bune 1755. satnija Draškovićevih konjanika i biskupskih pješaka raspršila je pobunjenike kod Božjakovine.

Josip Kazimir Drašković imao je ženu barunicu Suzanu rođ. Malatinski i s njom djecu: **Ivana** pukovnika, **Franju** potpukovnika, **Josipa** pukovnika, **Juliju** udanu Erdödy i **Barbaru** udanu Pejačević. Poslije očeve smrti, a na zahtjev majke Suzane 1766. došlo je do diobe imovine obitelji Drašković. Pukovnik **Ivan,** 1740—1787, topnički časnik, dobio je Božjakovinu, Rečicu, Steničnjak, Brezovicu i kuću u Zagrebu, zajedno s teretom duga od 140.000 rajnskih forinti. Drugorođenog **Franju** zapala su imanja Klenovnik i Trakošćan s teretom duga od 65.000 forinti. **Mlađi** Josip dobio je Bukovec i Hrašćinu uz teret od 109.000 forinti. Ženskoj su djeci dopala imanja Vinica i Komar također s nekim teretom.

Za razliku od Zrinskih i Frankopana, obitelj Draškovića podržavala je dobre **veze s Bečkim dvorom,** lako je sticala unosne službe u državnoj upravi i kod vojske, domogla se većeg broja gospoštija s prostranim oranicama i šumama, ali je pravila i velike dugove provodeći raskošni život.

Božjakovinski vlastelin pukovnik Ivan služio je vojsku kod Banske krajiške pukovnije u Glini, sudjelovao je u 7-godišnjem ratu i bio ranjen, a kao umirovljenik boravio je ponajviše na svom imanju u Brezovici. U Glini je osnovao

prvu hrvatsku framazunsku ložu, koja je 1777. proglašena nezavisnom, štoviše, izabran je velikim majstorom velike lože.

Pukovnik Ivan Drašković imao je dva sina: Janka i Đuru. **Janko,** 1770—1856, služio je u mlađim godinama kao časnik kod vojske, sudjelovao je 1789. pod Laudonom kod opsade Beograda, a kasnije se priključio hrvatskom (»ilirskom«) narodnom preporodu i koristio mu svojom velikom naobrazbom. Živio je dosta skromno na obiteljskom imanju u Brezovici i Rečici kod Karlovca. Božjakovinu je baštinio mlađi brat Đuro, 1773—1849. Školovao se u Varaždinu, Grazu i Beču. I on se poput svojih predaka dao na vojnički život, ali ga je brzo napustio zbog bolesti. Veći dio života proveo je na svom imanju u Božjakovini baveći se gospodarskim poslovima, ratarstvom i stočarstvom. Žena mu je bila Ana barunica Orczy. Oko g. 1835. preselio se na svoje imanje Schrofen u Švicarskoj. Ovdje se družio s uglednim ličnostima, govorio je više stranih jezika, zanosio se idejama slobode i osam godina izdavao svoje Freimüthige Gedanken. Ova je publikacija bila zabranjena u Austriji jer je u njoj pohvalno pisao o radu hrvatskih rodoljuba, napose o Janku Draškoviću.

Đuro je imao dva sina: svećenika Ivana, 1805—1856, i Teodora, 1818—1852.

Grof Ivan Nepomuk rodio se u Zagrebu. Bogosloviju je učio u Budimpešti. Službovao je kao biskupijski knjižničar u Trnavi i kao župnik u Gürtu. Zbog slaba zdravlja vratio se u domovinu te skromno živio na svom imanju u Božjakovini. Ovdje je osnovao pučku školu. Matici Hrvatskoj ostavio je zakladu od 10.000 forinti kao pripomoć za izdavanje dobrih i korisnih knjiga. Osnovao je i druge dobrotvorne zaklade. Poslije dulje bolesti umro je u Zagrebu, začudo, isti dan i čas, kad i njegov stric Janko, prvak iliraca.

Još prije njega umro mu je brat **Teodor** koji je iza sebe ostavio udovicu Ljubicu i sina **Teodora,** 1851—1906. Ljubica je u ime patronata pomagala župsku crkvu u Prozorju. Teodor mlađi prodao je oko 1882. dvije trećine vlastelinstva Božjakovina odvjetniku **Ferdi Šaj** koji je to imanje ustupio **Zemaljskoj vladi.** Prigodom seljačkih nemira u Hrvatskoj

1903. poljoprivredni radnici na zemaljskom dobru Božjakovini tražili su povišenje nadnica i zaprijetili se štrajkom.[14]

Nasljednik Teodora Mlađeg (+ 1906) bio je **Janko** Drašković Mlađi i Aleksandar (+ 1913). Janko je rođen 1876, živio je u Dugom Selu do Drugog svjetskog rata, preselio se u Švicarsku i umro 15. III 1971. u Waldu kod Züricha. Žena njegova Margareta rođ. Balogh umrla je u Zagrebu 1976. i pokopana u Varaždinu.

TURSKI RATOVI I OBRANA DOMOVINE

Turska ratna taktika nije bio munjevit rat nego polagano, postepeno osvajanje kako drugdje tako i u Hrvatskoj. U takvom ratu Turci su provalili u neki kraj, pa najprije opljačkali i popalili nezaštićena sela, pobili i rastjerali stanovnike, a onda bez mnogo muke osvojili gradove, slabo utvđene i s malom posadom od nekoliko stotina slobodnjaka i haramija-seljaka. Tako su padali pod Turke gradovi: 1538. Dubica, 1544. Stara Gradiška, Cernik i Kraljeva Velika prvi put, 1552. Virovitica, Kraljeva Velika drugi put i konačno, Čazma, Dubrava i cijela Moslavina. U **Čazmi** 1552. Turci osnuju sandžakat i ovdje smjeste posadu od 1400 vojnika, pješaka i konjanika. Iz ovog turskog uporišta prijetila je ozbiljna pogibao cijelome kraju od Križevaca preko Božjakovine do Zagreba.

Sve je to bio valjan razlog i krajnji čas, te se 1553. počela uređivati vojna krajina u Hrvatskoj, koja dobiva stalnu vojsku od 4000 vojnika. Od 1554-1557. izgrađeno je i popravljeno nekoliko tvrđava između Save i Drave (Veliki Kalnik, Gradec, Žabno, Topolovac itd). »Turski strah« je tako veliki, te veliki broj stanovnika iz Polonja bježi prema zapadu u sigurnije strane. 1556. Turci su pljačkali sela između Ivanić-Grada i Vrbovca. Međutim, spremanje Hrvat-

[14] Zaključci H. S., II, 204, 257; III 37, 73, 356; V, 331; VI, 30, 116, 119, 165. — Croatia sacra 3, Horvat R., Crkva sv. Martina u Prozorju, str. 96—100. — Horvat R., Povijest Hrvatske, I, 405. — Hrvatska enciklopedija, Zagreb 1945, V, str. 244—250, 408. — Bogdanov Vaso, Hrvatski narodni pokret 1903/4, Zagreb 1961, str. 164—165. — Arhivski vjesnik Zagreb XVI, 89.

ske da junački suzbije tursku silu, prisililo je Turke, te su 1559. napustili Čazmu i zapalili njezinu tvrđavu, a sandžakat odavle prenijeli u Pakrac.

Da bi se Božjakovina i Zagreb što bolje zaštitili od turskih provala, trebalo je što bolje opskrbiti i utvrditi ne samo kaptolsku tvrđavu u Sisku nego i biskupsku tvrđavu u **Ivanić-Gradu.** Ovde je zagrebački biskup imao sjedište

Štakorovec — Plemićki dvorac

svoje gospoštije (kasnije Prečec) i svoj biskupski dvor u kojem je često boravio i odakle je upravljao istočnim dijelom biskupije. Ivanić-grad i Kloštar Ivanić sa ženskim samostanom bila su dva, nablizu smještena, trgovišta kojima je biskup dao povlastice iz gospodarskih i vojnih razloga.

Biskupska tvrđava Ivanić-Grad spominje se već 1337. kao nedavno sagrađena (»in castro nostro novo«). Tokom

vremena, i što je više rasla turska pogibao, tvrđava je češće obnavljana i bolje utvrđivana. Prema nacrtu Martina Stiera iz g. 1567. cijela je tvrđava bila u močvari (in insula, barna tvrđava). Most je vodio do biskupova grada ili varoša koji je također trebao biti utvrđen, ali za to nije bilo sredstava. Tvrđava je bila četverokut, utvrđen velikim bedemima, s četiri bastiona. Voda iz rijeke Lonje dolazila je u kanale oko tvrđave da služi za obranu.

Za opskrbu tvrđave Ivanić-Grad brinuo se zagrebački biskup kao vlasnik i Hrvatski sabor. G. 1545-1554. ovdje je kapetan Ivan Gezthy, vlasnik gospoštije Lovrečine i Kalnika, zajedno sa 60 konjanika i konja kao tvrđavskom posadom. Njemu su ivanićku tvrđavu povjerili Hrvatski sabor i zagrebački biskup. Austrijskonjemačka vojska htjela je preoteti hrvatskoj vojsci ivanićku tvrđavu, kao što je to učinila i u Sisku. Zbog toga je došlo do oružanog sukoba i tužbe kod Bečkog dvora. Kad je kasnije, oko 1580. uređivana Slavonska vojna krajina ili Varaždinski generalat, osnovana je u Ivanić-Gradu posebna kapetanija, ovisna jedino o svom generalu u Varaždinu. Međutim, Hrvatski se sabor morao brinuti za opskrbu i obnovu ivanićke tvrđave kroz sve ono vrijeme: g. 1567, 1578, 1579, 1582, 1583, 1588. itd. Kod popravka tvrđave sudjelovali su okolišnji seljaci kmetovi i graničari kao rabota i s konjskom spregom. Sve je to uz druge daće bio veliki teret koji je izazivao nezadovoljstvo kod naroda.

Oko 1580. uređena je i **granica između Vojne krajine i Banske Hrvatske** tako, da su istočna sela ivanićke biskupske gospoštije pridružena Vojnoj krajini, dok su sela zapadno od Lonje ostala i dalje u vlasti biskupa kao zemaljskog gospodara ili vlastelina **(Prečec** — novi marof).

Vojna posada u Ivanić-Gradu hrabro je i uspješno branila od Turaka svoju tvrđavu i trgovište, ali nije mogla spriječiti tursko pljačkanje okolnih naselja. Zato su franjevci već 1552. ostavili svoj samostan u Kloštru Ivaniću, zajedno s franjevcima izbjeglicama iz samostana Podgrađe (Varalja kod Vrtlinske), te se preselili u Zagreb, odakle su se vratili u Kloštar Ivanić tek 1630, kad su se prilike posve smirile.

Na početku rujna 1565. dođe Mustafa Sokolović iz Bosne u Moslavinu u namjeri da idući uz rijeku Lonju i Glogovnicu udari na Križevce. Uza se je imao 12.000 vojnika. Kod sela Obreške blizu Ivanić-Grada dočeka ga ban Petar Erdödy s 1000 konjanika i 4000 pješaka. U banovoj su vojsci sudjelovali Ivan Alapić, Ivan Đulaj iz Vinice, Šimun i Matija Keglević. 10. rujna zametnula se kod Obreške krvava bitka u kojoj su Turci bili posve potučeni i uništeni. Ova je pobjeda pribavila obitelji Erdödy grofovski naslov.

U travnju 1572. Turci su spalili Kloštar Ivanić i susjedna sela. Hrvatski sabor zaključuje 2. lipnja 1572. da se razvaljeni Kloštar Ivanić, kao »branik pretužne Kraljevine«, ima opet podići, pa zato određuje kmetove za obnovu tamošnje tvrđave.

1586. Alibeg iz Cernika, brat Ferhad-paše, s vojskom od 3000 konjanika i 500 pješaka zaobiđe Ivanić-Grad te se zaputi prema Vrbovcu i Preseki radi pljačke tamošnjih stanovnika. Kad se vraćao, dočekaju ga kod **ušća Glogovnice u Česmu** braća Erdödy Toma i Petar s 500 vojnika i u ljutom boju hametice potuku. Poginuo je i sam Alibeg od sjekire Nikole Pavlečića.

Iste godine po odredbi Hrvatskoga sabora popravljena je tvrđava u **Božjakovini** koja se ovdje spominje već 1528. Vojna posada u Božjakovini iznosila je 20 haramija (vojnika u seljačkom odijelu). Takva malo posada nije se mogla upustiti u borbu s Turcima.

4. listopada 1591. dovede Hasan-paša bosanski 4000 Turaka pred tvrđavu **Božjakovinu** gdje su se sklonili mnogi ljudi iz okoline, među njima mnoštvo žena i djevojaka. Turci su tvrđu lako osvojili i sve bjegunce zarobili, a tvrđu zapalili. Tu su se zadržali dan i noć, a onda pošli prema Vrbovcu i Rakovcu. Kod biskupove tvrđe **Gradeca** došlo je do bitke između Turaka i Hrvata kojima je uspjelo svladati Turke, osloboditi 400 zarobljenika, a zarobiti 72 Turčina i zaplijeniti mnoštvo oružja

Poslije strahovotnog turskog poraza kod **Siska 1593**. turska je sila počela općenito padati. Hrvatska je vojska sada provaljivala na istok do Cernika, Požege, Voćina i Slatine. To je potaklo turske martoloze u Slavoniji, da prijeđu

u Hrvatsku i ovdje postanu krajiški vojnici. Oni su naselili okolicu Ivanića, pod svojim vođom vladikom Simeonom »Vratanjom« prihvatili sjedinjenje s Katoličkom crkvom (unija). Zagrebački biskup poklonio je Simeonu posjed i crkvu u Marči koja je od 1611-1739. bila vjerski centar sjedinjenih kršćana istočnog obreda.[15]

POLITIČKA I SUDSKA UPRAVA U GOSPOŠTIJI

U srednjem vijeku i na početku novog vijeka vladar se smatra gospodarom cjelokupnoga zemljišta na području države. On dijeli zemljište svojim vjernim suborcima u ratu ili ga prodaje bogatim plemićima. Oni su feudalni ili zemaljski gosopodari dobivenih posjeda koji se zovu gospoštije ili vlastelinstva. Posjed je podijeljen na urbansko zemljište, koje uživaju podložnici kmetovi, i alodijalno zemljište koje kmetovi besplatno obrađuju po volji i u korist zemaljskoga gospodara. Odnosi između zemaljskoga gospodara i kmetova uređeni su zakonom koji se zove **urbar.** Ovdje donosimo neke važnije propise urbara.

Gospoštija je najmanja ili najniža upravno-politička jedinica u državi. Upravnu i sudsku vlast vrši u njoj zemaljski gospodar (vlastelin), i to preko **gospoštijskog suda.** Sudu predsjeda osobno vlastelin ili njegov službenik (comes, komeš). Uz predsjednika prisustvuju tri prisjednika i županijski sudac. Gospoštijski pravnik ili fiškal vrši službu izvjestitelja ili bilježnika.

Gospoštijiski sud proglašava, na području gospoštije, sve upravno-političke naredbe viših vlasti (Zagrebačka županija, Hrvatski sabor, Hrvatsko kraljevsko vijeće, kasnije

---

[15] Tkalčić Ivan, Povjestni spomenici grada Zagreba, Zagreb 1889, I, 151; III, 10, 198. — Szabo Đuro, Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb 1920, 108. — Horvat Rudolf, Povijest Hrvatske, Zagreb 1924, I, 239—293. — Buturac—Ivandija, Povijest Katoličke crkve među Hrvatima, Zagreb 1973, 184. — Pavičić Stjepan, Moslavina i okolina, Zbornik Moslavine, Kutina 1968, I, 127—130, 138—141. — Schematismus provinciae Croatiae OFM S. Francisci ad a. 1940, Zagreb 1940, 55—56. — Buturac Josip, Lovrečina Grad, Bjelovar 1971, 6. — Cvekan P., Franjevci u Ivaniću, 1979.

Kr. ugarsko namjesničko vijeće). To je sud prve molbe ili prvostepena instancija od koje idu prizivi ili apelacije Županijskom sudu u Zagrebu. Kod gospoštijskog suda rješavaju se sporovi između vlastelina i podložnika, među kmetovima, između kmetova i ostalnih osoba (plemića, građana).

Pred gospoštijskim sudom raspravlja se o **političkim i kriminalnim deliktima** (krivničnim zlodjelima). Ako vlastelin nema tzv. »pravo mača (ius gladii)«, svaki teži slučaj treba prijaviti županiji (u Zagrebu) da ona o njemu raspravi i sudi. Pred gospoštijiski sud dolaze oni politički i kriminalni delikti za koje je predviđena kazna od 24 batine (štapom) ili globa (birsag). Krivac se kažnjava najprije globom, zatim tjelesnom kaznom (batinanjem). Starci i bolešljivi, mjesto tjelesne kazne, stavljaju se okovani u zatvor na 3 dana i kažnjavaju, ako je takav običaj, globom od 15 novčića (krajcara).

Prema urbarskim odredbama gospoštijski sud sudi onome: tko bez ovlaštenja posiječe šumsko stablo; tko trese žir, sabire šiške, toči piće izvan određenog vremena, uvozi odrugud meso i prodaje; tko nosi oružje i drži lovačke pse; tko javno sabire hranu za zatvorenike ili deputaciju; tko tajno dotjera svinje u gospoštijsku šumu; tko bez znanja vlastelina kupuje, prodaje ili zamjenjuje urbarsko zemljište (dobiveno od vlastelina na uživanje); tko pusti stoku u kvar.

Vlastelin ima upravno-političku vlast nad kmetovima ili podložnicima na temelju urbara (tj. zakona u kojem je vladar odredio obveze podložnika prema gospoštiji), a sudsko-kriminalnu vlast ima ako mu je vladar podijelio ius gladii.

Urbarski propisi štite kmeta protiv samovolje i okrutnosti vlastelina. Njegovu okrutnost ispituje i kažnjava **županijiski fiškal i sud.** Svaka se šteta mora kmetu nadoknaditi, a nepravedna kazna kažnjava se globom.

Glede nasljedstva vrijedi pravilo: kmet na samrti raspolaže samo stečenom imovinom, a djedovina ostaje nasljednicima.

Brigu za javni red i sigurnost u selu prenosi vlastelin na **seoske knezove i odbornike.** U većem selu mogu biti

dva kneza. Vlast vrši knez po običaju ili gospoštijskom statutu. Za vrijeme službe ne plaća gospoštijskih ni državnih daća. Seoska općina bira bilježnika, podkneza, biroa (stražara koji hvata krivce), poljara, desetara i odbornike.

Obveze seljaka kmetova prema vlastelinu mijenjale su se tijekom vremena, jer su se i urbari mijenjali, a bile su uglavnom ove: seljak je od jedne sesije ili 24 jutra zemlje davao vlastelinu godišnje 56 besplatnih težaka, oko 3 forinte u gotovu novcu, 1 kola drva sječenih u vlastelinskoj šumi. Svoje vino smjeli su seljaci prodavati samo od Miholja do Đurđeva. Ogrjevno i građevno drvo dobivali su besplatno u vlastelinskoj šumi.

Seljaci kmetovi imali su također obveze prema državi (kontribucija), županiji (cassa domestica, domaća blagajna), biskupiji (desetina) i župniku (lukno u naravi i štolarina u novcu). Sve u svemu, obveze su bile teške, pogotovo u doba rata, pa je zato dolazilo do seljačkih buna. Davanje u naravi bilo je lakše negoli u novcu, jer je seljak malo što je mogao prodati ili kao nadničar doći do novca.[16]

---

[16] Bösendorfer Josip, Agrarni odnosi u Slavoniji, Zagreb 1950, 37—258.

POLITIČKA UPRAVA OD XIX—XX STOLJEĆA

KOTAR I OPĆINA DUGO SELO

Rekli smo kako se gospoštija kao najniža upravna i sudska vlast brinula na svom području za javni red i sigurnost, i koliko je bila ovisna o županiji kao višoj političkoj i sudskoj vlasti. Spomenuli smo i neke odredbe Hrvatskog sabora koje se odnose na gospoštiju Božjakovinu.

Hrvatski se sabor ponajviše bavio sređivanjem odnosa među plemićkim obiteljima, štitio prava udovica i siročadi, tražio nadoknadu za počinjenu štetu, sprečavao prenošenje zaraznih bolesti, poticao gradnju i popravke cesta i mostova, određivao mjere za zaštitu od poplave Save i drugih rijeka.

Svim tim poslovima bavila se i **Zagrebačka županija** koja je već u XVIII stolj. bila podijeljena u više distrikta ili kotareva. Već je tada postojao **kotar u Božjakovini** koji je poslije ukinuća feudalizma i kmetstva prenesen u Dugo Selo. Županija se brine za unapređenje zdravstva te siromasima daje besplatne lijekove; osniva i nadzire pučke ili osnovne tzv. trivijalne škole. Podupire poljoprivredu, stočarstvo i uzgoj svilenog kukca.U ovo doba Božjakovina ima ljekarnu.

Nadzor nad djelovanjem županije vršio je Hrvatski sabor, a od 1767-1779. Kraljevsko hrvatsko namjesničko vijeće koje se nalazilo u Varaždinu. Poslije njegova ukidanja 1779. do 1847. dolaze nalozi županiji iz Budimpešte od Kraljevskog ugarskog namjesničkog vijeća koje nadzire trgovinu, industriju, regulaciju rijeka i plovidbu po rijekama, razne zaklade, podržava veze s crkvenim organizacijama. Od 1861-1869. sličan nadzor vrši Hrvatska dvorska kancelarija u Beču, a zatim do 1923. Zemaljska vlada Zagrebu i Pokrajinska uprava za Hrvatsku i Slavoniju.

Kad je poslije 1848. uređivana politička uprava u Hrvatskoj, oko 1850. osnovan je u **Dugom Selu kotar** kao upravno-politička vlast. Kotar je bio podijeljen na bilježništva ili notarijate (kasnije općine). 1857. nalaze se bilježništva u selima: Dugo Selo, Brckovljani, Ježevo, Lupoglav, Rugvica. Dugoselski kotar ima tada 36 sela, 20 zaselaka, 857 kuća, 12.557 stanovnika. U Dugom je Selu pošta, kojoj su susjedne pošte u Zagrebu, Vrbovcu i Kloštru Ivaniću.

1868, iza hrvatsko-ugarske nagodbe, odijeljeno je sudstvo od političke uprave, pa Dugo Selo dobiva kotarski sud.

1870. na području kotara Dugo Selo stvaraju se dvije velike **općine:** Dugo Selo i Posavski Bregi, a 1892. 5 razmjerno malih općina: rečene dvije, zatim Brckovljani, Lupoglav, Oborovo.

1880. kotar Dugo Selo ima 56.869 jutara i 107 kvadr. hvati, 327 četv. km, 2 općine, 24 poreskih općina, 64 sela, 2.195 kuća, 16.622 stanovnika katolika, 16 pravoslavnih, 14 evangelika, 66 izraelaca (svega 16.718 stanovnika).

1921. kotar Dugo Selo ima: 56.700 jutara i 618 kvadr. hvati, 326 četv. km, 5 općina, 4775 kuća, 20.360 stanovnika (od toga 75 pravoslavnih, 15 evangelika, 24 izraelca). Od raznih narodnosti bilo je: 75 Slovenaca, 24 Čeha, 27 Nijemaca, 40 Mađara, nepoznato 62, a svi su drugi po jeziku Hrvati i Srbi.

1948. kotar Dugo Selo obuhvaća područje nešto manje od bivšega kotara Dugo Selo, pa zato ima 1971. samo 15.000 stanovnika, 48 sela, 6.887 hektara iskorištenog zemlišta, dok ukupna površina iznosi 22.300 hektara.

1857. nalazi se u Dugom Selu **bilježništvo** za sučije Dugo Selo i Ostrna. Sučija Dugo Selo obuhvaća tada sela Andrilovec, Donje Dvorišće, Kopčevec, Kozinšćak, Prozorje, Puhovo, Šaškovec, svega 169 kuća i 1616 stanovnika.

Općina Dugo Selo ima 1880. 15 poreskih općina, i 47 sela, 11.276 stanovnika, dok 1931. ima 7 poreskih općina, 33 sela i 8.634 stanovnika.

Sajmovi se drže u Dugom Selu između 1930-1940. na ove dane u godini: 9. I, 9. II, 8. III, 14. IV, 8. V, 27. VI, 26.VII, 13. VIII, 4. IX, 21. X, 17. XI, 4. XII. Tjedni je sajam poned-

jeljkom sa svinjama i teladi. U susjednim mjestima Lupoglavu i Ivanić-Gradu bilo je godišnje 12, u Kloštru Ivaniću 11, u Brckovljanima 9 sajmova.

OPĆINA U BRCKOVLJANIMA

Djelovanje seoskih općina vršilo se na temelju Zakonskog članka Hrvatskog sabora 16/1870.

Sela, koja imaju zajedničke interese, čine područje općine. O **osnivanju** općine raspravlja povjereništvo županije, a konačno odlučuje Zemaljska vlada u Zagrebu. O teritorijalnoj promjeni odlučuje općinska skupština uz odobrenje Zemaljske vlade. Svaki je općinar nadležan u općini u kojoj stalno stanuje. Općinar ima pravo na zaštitu svoje osobe i imovine na području općine; pravo na potporu u slučaju siromaštva.

Djelokrug je općine naravni i preneseni.

Važniji poslovi **naravnoga djelokruga** općine: upravljanje i čuvanje općinske imovine; propisivanje općinskog nameta; uzimanje zajma; izbor i plaćanje općinskih službenika; sredstva za škole, javnu sigurnost, mjesno redarstvo, za čuvanje zdravlja, čistoću ulica i potoka, za javni moral, za gradnju i popravak općinskih zgrada, za uređenje puteva, mostova i bunara, za mjere i vage, za nabavu hrane, za zaštitu od poplave; građevne dozvole; skrb za siromahe; dopuštanje zabava.

Važniji poslovi **prenesenoga djelokruga:** proglašavanje naredaba viših oblasti; pobiranje nameta (lukno) i državnih poreza; popis stanovništva i novačenje; konačenje i opskrba vojske; prijava političko-stranačkih izgreda; hvatanje zločinaca i vojnih bjegunaca.

Predstavništvo općine:

1. **Općinski odbor ili zastupstvo** je zaključujući organ u svim poslovima naravnoga djelokruga.
2. Načelnik, bilježnik i drugo osoblje kao **izvršni organ** općinskog odbora. Načelnik odgovara općinskom odboru i nadležnoj vlasti. Izborom općinskog odbora rukovodi kotarska oblast.

Činovnici su: načelnik (knez, sudac), bilježnik i drugi. Bilježnik je stalan, ostali se biraju na tri godine. Suca (načelnika) i bilježnika bira odbor na prijedlog izaslanika političke vlasti.

Općinske se **skupštine** drže svakog drugog mjeseca. O održanju skupštine obavješćuje se kotarska oblast. Ako skupštini nije prisustvovao izaslanik kotarske oblasti, treba zapisnik skupštine poslati na uvid kotarskoj oblasti. Ako bi općinski odbor zaključio nešto, što ne spada u njegov djelokrug, kotarska oblast obustavlja izvršenje takvoga zaključka.

Općinski proračun stavlja se na uvid općinarima 8 dana, zatim kotarskoj oblasti.

Općinski zaključni godišnji račun pretresen je na sastanku općinskog odbora, i zatim poslan na odobrenje županijskoj oblasti.

Ban potvrđuje izbor mjesnih sudaca i zamjenika u općini.

Općine ne mogu u svojim pečatima imati zemaljski grb, jer općine nisu zemaljska nadleštva. (Kraljevina SHS odn. Jugoslavija dopustila je stavljati državni grb u pečat općine).

Općinski prihodi: Dohodak od puteva i sajmova (maltarina, sajmovina); potrošarina (od vina, rakije, mesarenja); globe; namet na neizravni porez za troškove općinske uprave, i napose za potrebe škole i crkve. Za svaki pojedini namet vodi se posebna knjiga.

Općinski rashodi: Plaće činovnika, uredske potrebe, gospodarski troškovi (općinski šumar i lugar, općinski stražari i poljari, vatrogasci, seoski bikovi i pastusi), građevni troškovi (zgrade, ceste, mostovi), zdravstvo (općinski liječnik, primalja, mrtvozornik, liječenje siromaha), bogoštovlje (gradnja i popravak crkvi i župskih nadarbinskih zgrada, ubiranje župnikove plaće poslije konvertiranja lukna u novac), škola (plaća učitelja, školske potrepštine). (U kraljevini SHS odn. Jugoslaviji država iz svoga budžeta plaća učitelje.)

Kad je oko 1850. prigodom uređenja političke uprave u Hrvatskoj osnovan kotar u Dugom Selu, ustanovljeno je,

kao što smo rekli, bilježništvo i sučija u Brckovljanima. Ovdašnja je sučija, i bilježništvo, obuhvaćala sela: Brckovljani, Gornje Dvorišće, Gračec, Gornja Greda, Hrebinec, Prikraj, Stančić, Štakorovec. Bilježništvo ovdje djeluje do 1870.

Brckovljani su imali 1857. 26 kuća, 185 stanovnika (uglavnom katolici, 1 pravoslavac, 7 židova), pučku školu ili učionu s jednim učiteljem, 60 muške i 34 ženske djece. Na području sučije bilo je 95 kuća i 1102 stanovnika.

Od 1870-1891. Brckovljani sa susjednim selima pripadaju velikoj općini u Dugom Selu. 1. VIII 1892. uspostavljena je upravna općina u Brckovljanima koja se ovdje nalazi sve do Drugog svjetskog rata.

Područje općine Brckovljani ima 27,50 četv. kilometara, 4778 jutara i 609 četv. hvati (ili 2749 hektara 78 a 70 četv. m). Na području općine nalaze se sela: Brckovljani, G. Greda, Gračec, Prikraj u poreskoj općini Brckovljani, a u poreskoj općini Hrebinec sela: Hrebinec, Stančić, Štakorovec.

U općini Brckovljani ima 1921. 2003 stanovnika, 433 domaćinstava; 1931. 1968 stanovnika (1951 katolik, 14 pravoslavnih), 461 kuća za stanovanje, 507 domaćinstava.

Na početku XX stolj. nisu se stanovnici u ovaj kraj doseljavali ni iz njega iseljavali.

Općinsko vijeće imalo je 12 zastupnika, uglavnom pismenih seljaka i po kojeg obrtnika.

Mjesni sud primio je 1895. 674 tužbe, od toga 74 bilo je priziva ili apelacija. Riješeno je osudom 428 predmeta, nagodbom 58, drugim načinom 188.

1892. **rashod** općine iznosio 4079 forinti 92 novčića, **prihod** 3361 f 32 n, pa je ostao manjak 709 f 60 n.

1900. rashod i prihod iznose 8527 Kruna 72 filira.

1914. rashod općine iznosi 16920 K 47 f, prihod 9757 K 10 f, a manjak 7163 K 37 f.

Manjak bi se pokrivao općinskim nametom koji je 1895. iznosio 10%, 1895. 5% od državnog poreza.

Općinska školska zaklada imala je g. 1895. 8081 forinti 45 novčića, a uboška zaklada primitak 212 f 42 n, izdatak 106 f 21 n.

Veterinarska zaklada primila je 1896. u gotovom for. 193,70 u obveznicama for. 575,29 a izdala je u gotovom 193,70 for u obveznicama 299,48 for, pa joj je tako ostalo 275,81 for.

Općina je na potrošarini primila 1900 i 1901. po 3226 Kruna.

1896. općina Brckovljani kupila je za svoje stočare dva čistokrvna mölthalska bika.

1896. djelomično su očišćena korita potoka Lonja, Zelina i Črnec.

1904. popravljena je općinska cesta Božjakovina — Brckovljani — Gračec.

Već je Leopold I 1678. dao Brckovljanima 2 godišnja **sajma** (Tijelovo, Miholje). Grof Ivan Drašković molio je od vladara sajamske povlastice g. 1779. (Arhiv SRH, Zagrebačka županija kut. 17 fasc. VI.) Prema podijeljenoj sajamskoj povlastici sajmovi su se održavali u Božjakovini četiri puta godišnje: na dan sv. Ivana Nepomuka, sv. Marije (?), sv. Roka, dan poslije sv. Šimuna i Jude (29. listopad.) (Calendarium Zagrabiense 1808.) — G. 1811, 29. IV, dobiva trgovište Brckovljani dva godišnja sajma: u ponedjeljak iza Marijina Pohođenja (2. VII), a 13. XI na dan sv. Brcka sajam s marvom. (Vjesnik Zemaljskog arkiva Zagreb, IV, 68.) Vašarište se nalazilo kod crkve na mjestu gdje je do 1824. bilo groblje.

1896. Brckovljani imaju 5 godišnjih sajmova, od kojih 3 pripadaju općini, a 2 gospoštiji Božjakovini obzirom na pravo uzimanja sajamskih taksi (sajmovina, taracovina, maltarina). Od 1920-1940. svi su sajmovi samo općinski, a drže se na ove dane: 14 veljače, Veliki petak, ponedjeljak po Tijelovu, ponedjeljak iza 2. srpnja, ponedjeljak iza sv. Jakoba 25. srpnja, 28. kolovoza, 29. rujna, 24. listopada, 13. studenoga.

1894. državna točarina dana je u najam privatnoj stanci s isključivim pravom točenja te je donijela prihod od 1400 for.

Općinske **šume** zapremaju u Brckovljanima 122 jutra g. 1888.

U cijelome kotaru Dugo Selo 1900. **lovište** obuhvaća prostor od 57886 jutara. Te je godine ovdje izbrojeno: 25 srna, 393 zečeva, 49 trčaka, 29 prepelica, 125 divljih pataka, 69 šumskih šljuka, 6 jazavaca, 9 vidri, 15 divljih mačaka, 67 lisica, 6 kuna, 20 tvorova, 49 lasica, 149 orlova i jastrebova, 107 sokolova i kobaša, 70 sova, 498 vrana i svraka, ukupno 1058 zvjeradi.[17]

---

[17] Sabljar Vinko, Miestopisni riečnik kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, Zagreb 1966. — Vežić Milivoj, Pomoćnik za javnu upravu, Sbirka upravnih zakonah i naredbah, valjanih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb 1887, II, 259—371. — Izvješće o stanju uprave županije zagrebačke 1888... 1915, Zagreb. — Statistički godišnjak za Hrvatsku i Slavoniju 1905, Zagreb. — Prethodni rezultati popisa stanovništva u kraljevini SHS 31. I 1921, Sarajevo 1924. — Upravno, sudsko i crkveno razdjeljenje i imenik prebivališta Savske banovine po stanju od 1. V 1937, Zagreb 1937. — Župska spomenica Brckovljani, 31.

ŽUPA BRCKOVLJANI

STARA ŽUPA I CRKVA SVETOG MARTINA U PROZORJU

U kasnom srednjem vijeku postoji na području gospoštije Sveti Martin ili Božjakovina samo jedna župa i župska crkva. To je **crkva sv. Martina u Prozorju gdje se nalazi sjedište** župe. Ovoj su župi pripadala sva sela gospoštije Božjakovina dakle, i selo Brckovljani s okolicom. Zato je pravo da prije govora o povijesti župe Brckovljani kažemo nešto i o staroj župi i crkvi sv. Martina u Prozorju.

Ova župa i crkva postoji od pamtivijeka. Njezin se početak ne može ni približno odrediti. Sv. Martin veoma je poznat i štovan francuski svetac, koji je rođen u Panoniji oko 316, osnovao je više samostana u Francuskoj, bio je biskup u Toursu i ondje umro 397. Francuski su vjerovjesnici širili svagdje štovanje sv. Martina, pa tako i u našoj domovini u IX stoljeću, kao što smo to već spomenuli. Svakako je značajno da se 1209. Prozorje s okolicom zove terra sancti Martini, posjed Svetog Martina, i da se taj cijeli kraj tako zove tijekom XIII, XIV, i XV stolj. Radi pobliže oznake kaže se koji puta u dokumentima da se ovaj posjed Svetoga Martina nalazi pokraj Save ili rječice Zeline. Novo ime za ovaj kraj, Bosyako spominje se 1507, Bosyakowyna 1528, Sela ili Dugo Selo 1566, a Prozorje istom 1783.

Najstariji sačuvani dokumenat, u kojem se spominje crkva i župa Sv. Martina, jest poznati popis župa Zagrebačke biskupie iz g. 1334. Kaže se za ovu župu i crkvu da se nalazi in possessione Cruciferorum, na posjedu križara tj. viteških redovnika ivanovaca, o kojima smo prije govorili. Oni su bili patroni ili kolatori župe i crkve, brinuli su se za održavanje crkve i prihode župnika, a možda su i njihovi svećenici redovnici vršili ovdje župničku službu, ba-

rem neko vrijeme. Iz starijeg vremena poznata su samo tri imena župnika: 1429. Petar Stjepanov iz Banjeg Sela, 1493. Ivan, 1501. Petar.[18]

Na području ove župe vjerojatno se nalazi kapela koja je služila kao samostanska ili dvorska kapela redovnicima ivanovcima u sjedištu njihove gospoštije ili marofu.

1400, 4. VI, papa Bonifacije IX dao je određene oproste svima koji pohode župsku crkvu sv. Martina propе Schavam na dan Posvete crkve, na Martinje, Božić i božićnu osminu, na Sesvete i 6 duhovskih dana. — 1496. kovač Blaž i žena mu Magdalena de villa s. Martini bili su upisani u Bratovštinu sv. Duha u Rimu.[19]

Za turskih provala 1548. postoji u Božjakovini samo kapela sv. Martina i uz nju samo kapelan kao dušobrižnik.

Župnik sv. Martina ima 1507. 5, 1566. 2, 1568. 1 dim, 1573. 1/2 dima, 1600. 3 kuće kmetova.[20]

Crkva sv. Martina kao **građevina** opisana je u kanonskim vizitacijama g. 1688. i kasnije te u izvještaju Povjerenstva za čuvanje kulturnih spomenika. Crkva nije veličajna, ali je spomen davnih vremena. Isprva je bila gotska, bez tornja, s ravnim stropom, a u doba baroka dobila je svodovlje. Još 1911. vidjeli su se tragovi fresko slikarija kojima je crkva nekada bila urešena. Nisu to umjetnine prve vrste, ali su rijetki ostaci stare crkvene slikarije. Dobro su sačuvane slike: Juda ljubi Isusa, Sunčani sat.

Prema izvještajima kanonskih vizitacija koje se čuvaju u Nadb. arhivu u Zagrebu: novi je toranj sagrađen oko 1688, dolje ima 4, a gore 8 uglova; 1695. svod je samo iznad svetišta crkve, a 1821. također iznad crkvene lađe; u tornju se 1695. nalaze dva zvona. Crkva ima tada četiri oltara (Sv. Martin, B. D. Marija, Sv. Josip, Sv. Barbara), propovjedaonicu, sakristiju, dvoja vrata. **Župnički je stan** 1695.

---

[18] Buturac Josip, Popis župa zagrebačke biskupije od god. 1334, Kulturno-povijesni zbornik Zagrebačke nadbiskupije, Zagreb 1944, 426. — Rački Franjo, Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501, Starine JAZU, IV, Zagreb 1872. — Lukcsics P., Dipl. pont. s. XV, I, 1105.

[19] Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia, Budimpešta 1885—1908, I/4, 218; I/5, 49.

[20] Tkalčić, Spomenici grada Zagreba, XIII, 23. — Adamček—Kampuš, Popisi, 18, 190, 213, 249, 569.

drvena jednokatna zgrada blizu crkve, a **škola** drvena kuća, slamom pokrivena. Terasa oko crkve ograđena je zidom od tesana kamena, dugim 90 metara.

Od 1790—1795. odvojeno je selo Ježevo od župe Prozorje, te ima vlastitu župu koja je brzo ukinuta jer nije bila sposobna za samostalan život.

1865. postaje župnik u Prozorju **Josip Zorić,** pisac i bivši kateheta. Najprije želi temeljito popraviti župsku crkvu u Prozorju. Kad je ona 1880. stradala od potresa, Zorić sve poduzima, da se sjedište župe prenese u **Dugo Selo** i ondje sagradi nova crkva. 1894. crkva je u Prozorju redarstveno zatvorena, pa se misa služila u Božjakovini i Ježevu. 1895. Izidor Kršnjavi predlaže da se crkva u Prozorju popravi za 12.000 for. Zagrebačka županija nudi u tu svrhu 5300 for. Nakon raznih pregovora pala je odluka da se gradi nova crkva u Dugom Selu. Crkva je ovdje sagrađena g. 1900. troškom od 51.800 for: narod je dao 24.000 for, Zemaljska vlada kao patron 18.500 for, obitelj Drašković kao patron u 1/3 9200 for. Crkva je građena u novogotičkom slogu po nacrtu arhitekta Bollè-a. Klesarske je radnje radio Ignac Franc, stolarske Ivan Budicki, slikarske Druszany, a orgulje Heferer.

Kad je nova crkva u Dugom Selu sagrađena, župljani su skoro posve zaboravili na starodrevnu crkvu sv. Martina u Prozorju, ali nije zaboravilo **Povjerenstvo za čuvanje spomenika u Zagrebu.** U njegovu izvještaju g. 1911. kaže se da se ta crkva vidi iz Zagreba sa Cmroka, i da je proglašena tobože ruševinom. Međutim, Povjerenstvo je tu crkvu, na smrt osuđenu, dalo ponovno stručno pregledati, pa se uvjerilo, da crkva u svojoj jezgri nije ruševina, iako je već desetak godina prepuštena svojoj sudbini, te zato prokisava. Povjerenstvo predlaže da se svotom od 2000 Kruna crkva obnovi. Nadbiskup koadjutor dr Antun Bauer odobrio je 910 Kruna iz dijecezanske zaklade za popravke, ali se vlastelin-kolator grof Janko Drašković, nasljednik Teodora, protivio obnovi crkve jer ga tobože radnici koji ovdje rade smetaju u posjedu na kojem drže materijal za obnovu crkve.

Kako je vrijeme poslije toga prolazilo, tako se stanje stare crkve sv. Martina sve više pogoršavalo. Našlo se ipak nekoliko ljudi u Dugom Selu koji su s bolom u duši gledali,

»kako neumoljivi zub vremena hoće da razori i ugrabi tom brežuljku tisućljetni njegov ukras«. Osnovan je 1930. Odbor za restauraciju ruševne crkve sv. Martina u Prozorju, u kojem su djelovali Horvat kao pročelnik, Krčmar kao blagajnik, Obad kao tajnik. Na molbu toga Odbora Ministarstvo pravde u Beogradu odobrilo je za popravak crkve 20.000 Dinara iz državnih sredstava, a Banska uprava Savske banovine u Zagrebu dopustila je javno sabiranje prilogâ za istu svrhu. Tako je tijekom godine 1931. skupljeno u svemu 50.000 Dinara, što je bilo dosta da se na crkvu stavi posve novi krov i tako produlji život crkve za dulje vremena. 10. studenoga 1931. proslavljena je u Dugom Selu martinska večer uz sudjelovanje pjevačkih društava, a slijedeći dan 11. studenoga služena je svečana sv. misa u obnovljenoj crkvi sv. Martina.[21]

Međutim, poslije Drugog svjetskog rata zanemareno je obnavljanje starodrevne crkve sv. Martina u Prozorju, pa je ona opet dospjela u ruševno stanje. Svakako bi trebalo da odgovorni shvate svoju dužnost i izvrše potrebno za spasavanje i čuvanje građevine koja je opći kulturni spomenik.

OSNUTAK ŽUPE U BRCKOVLJANIMA

Kad je osnovana župa u Brckovljanima, to nam iz sačuvanih dokumenata nije poznato. Tek nam se čini vjerojatnim, da se to dogodilo u sredini XV stolj., kad je nastala župa u Vrbovcu i u još nekim mjestima šire okolice Zagreba. No kako su u to doba učestale turske provale i pljačke, mnoge su župske crkve stradale, a svećenici se zajedno s narodom sklanjali u sigurnije krajeve. Zato su mnoge župe ostale bez svoga stalnog dušobrižnika, a duhovnu brigu za vjernike u takvim župama preuzimali su bliži ili dalji župnici susjedi, kako je to i inače običaj.

[21] Horvat Rudolf, Crkva sv. Martina u Prozorju u XIX vijeku, Croatia sacra, Zagreb 1931—1932, I, 293—308; II, 94—100. — Isti, Kako je Dugo Selo dobilo župnu crkvu, Hrvatska straža, 1929, br. 73, 85. — Sabirna akcija za crkvu sv. Martina u Prozorju kod Dugog Sela, Hrvatska straža, 16. XII 1930. — Proštenje kod Sv. Martina u Prozorju, Hrvatska straža, 12. VI 1932.

U poznatom popisu župa Zagrebačke biskupije iz g. 1501. zapisano je, da župnik Petar upravlja u dvije župe na području gospoštije Božjakovina, i to u župi sv. Martina i župi sv. Brcka. Prema tome, **1501. postoji župa u Brckovljanima, ali nema samostalnog župnika** nego njome upravlja župnik iz Prozorja.

Malo kasnije, 1507. u poreskom popisu spominju se obje te župe, pa je župnik sv. Brcka bogatiji, jer ima 12 dimova prihoda, a župnik sv. Martina siromašniji — ima 5 dimova prihoda.

Brckovljani — Župska crkva

Iz popisa župa 1510. i 1515. zna se da svaka od ovih župa ima samostalnog župnika: **tadašnji župnik u Brckovljanima zove se Luka.**

Kasniji poreski popisi svjedoče, kao što smo rekli, da župa sv. Martina u Prozorju postoji 1566, 1568, 1573, 1600, ali o župi u Brckovljanima nema spomena, pa zato moramo zaključiti, da ona u to vrijeme nije bila popunjavana zbog čestih krvavih turskih ratova.

U XVII stolj. i političke i vjerske prilike pomalo se sređuju, pomalo se obnavljaju sela i župe čak istočno od rijeke Česme. U Brckovljanima 1622. još uvijek postoji župa i crkva bez stalnog župnika. U crkvi se nalaze tada tri kamena oltara, a okolo crkve groblje. Ivan Gajšić, župnik u Prozorju, dolazi ovamo svake treće nedjelje u mjesecu da odsluži sv. misu. Međutim, on ima tada na brizi i župu Cerje, dakle u svemu tri župe.

Na Glavačevoj zemljovidnoj karti naznačena je i župa sv. Brcka u Brckovljanima g. 1673. No to je već vrijeme kad ova župa ima svog stalnog dušobrižnika.[22]

ŽUPA BRCKOVLJANI — OPĆI PREGLED

Prirodni položaj

Prirodni ili geografski položaj brckovljanske župe nije jedinstven nego naprotiv dosta složen. Neka sela leže u ravnici pa im je omogućeno da budu ušorana, a druga su na brežuljcima pa su zato razbijenog tipa. Preko ovoga područja protezale su se u doba feudalizma razne gospoštije, pa je to razlog, da ovdašnja sela pripadaju nekada trima raznim kotarevima, a danas trima raznim općinama.

Sela Brckovljani, G. Greda, G. Dvorišće, Gračec i Prikraj pripadala su nekada gospoštiji Božjakovina (obitelj Drašković), a danas čine katastarsku ili poresku općinu Brckovljani i pripaju upravno-političkoj općini Dugo Selo. Selo Hrebinec pripadalo je nekada gospoštiji Božjakovina,

---

[22] Rački, Popis župa, Starine JAZU, IV — Kaptolski arhiv Zagreb, ACA f 91, n 28; f 92, n 40, 56. — Adamček—Kampuš, Popisi i obračuni poreza, 18, 190, 213, 249, 569. — Barlé Janko, Zagrebački arhiđakonat (1622), Katolički list 1903, Zagreb. — Glavač Stjepan, Zemljovid Hrvatske iz g. 1673, Sarajevo 1937.

Stančić plemićkoj obitelji Pozvek, Štakorovec grofovskoj obitelji Erdödy, danas ta tri sela čine katastarsku općinu Hrebinec i pripadaju upravno-političkoj općini Dugo Selo. Selo Banje Selo pripadalo je nekada plemićkoj obitelji Niczky, a danas katastarskoj općini Laktec zbog nekadašnjih feudalnih veza s onim krajem; selo Majkovec pripadalo je nekada plemićkoj obitelji Adamović, a danas katastarskoj općini Sv. Helena; oba ta sela priključena su nekada kotaru, a danas općini Zelina (Sv. Ivan Zelina). Sela Kusanovec i Lonjica pripadala su nekada gospoštiji Vrbovec (obitelj Patačić), a danas Kusanovec je u općini Dugo Selo, a Lonjica u općini Vrbovec.

Radi boljeg razumijevanja starijih dokumenata treba napomenuti još i to, da se g. 1598. spominje u ovom kraju naselje Meglinec koje je kasnije priključeno Hrebincu, a 1779. zaseoci Varoš, Srdenić i Bajsić (prema imenu obitelji ili rodova). U ranije vrijeme postoje i dva naseljja Božjakovina: jedno pripada župi Brckovljani i udaljeno je od župske crkve pola sata, a drugo se nalazi u župi Dugo Selo, udaljeno od tamošnje crkve podrug sata. Banje Selo odvaja se 1802. od župe Prozorje i priključuje župi Brckovljani.

Statistika

Župa je imala slijedećih godina broj vjernika kako to ovdje iskazujemo:

g.	1771.	1642	g.	1893.	2989
	1793.	1690		1937.	3730
	1802.	1234		1966.	3086
	1830.	1980		1974.	3434
	1880.	2450			

Broj kuća u župi g. 1771. 132 1857. 162 1971. 1019.

Od g. 1793—1830. bio je u ovoj župi **godišnji naravni prirast** stanovništva 4,5 promila tj. na 1000 stanovnika godišnje se broj stanovnika povećavao za 4—5 osoba. Slično je bilo i u razdoblju od 1830—1880: bio je godišnji naravni prirast 4,8 promila. Naprotiv, od 1880—1937. naravan je prirast 9 promila. Kako je tek prirast stanovništva

10 promila povoljan, zaključujemo da je u ovoj župi od 1793—1880, skoro kroz cijelo jedno stoljeće, naravan prirast stanovništva bio nepovoljan, a od 1880—1937. povoljan. Nepovoljan je prirast nastao zbog bolesti i inače loših zdravstvenih i socijalnih prilika, a povoljan prirast zbog doseljenikâ koji su se odlikovali tjelesnim i duševnim zdravljem te marljivim radom.

U vremenskom razdoblju od 1928—1938. broj rođenih u župi pao je od 65 na 58. Natalitet je iznosio 16,3 promila, dakle nepovoljan, jer se natalitet od 30 promila smatra povoljnim.

Ratne prilike i poslijeratno raseljavanje sela umanjile su broj stanovnika i u ovom kraju. U najnovije se vrijeme populacija ponešto popravlja jer se doseljuju novi stanovnici i zapošljavaju u bližim industrijskim centrima.[23]

Patronat

U kršćanskoj feudalnoj državi **vladar** smatra za svoju dužnost osigurati Crkvi i njezinim službenicima sredstva za život. Njegova je dakle briga graditi i popravljati crkvene građevine i stanove za svećenike; darovati biskupima, župnicima, kaptolima i samostanima toliko zemlje koliko je potrebno za njihovo uzdržavanje. Vladar s tom dužnošću prisvaja sebi i neka prava od kojih je najvažnije sudjelovati prigodom izbora biskupa i župnika, pa i nekih članova kaptola. Vladar predlaže papi biskupa na imenovanje, a biskupu župnika, novoimenovanoga biskupa i župnika uvodi u svjetovni posjed (zemljište). Svoja prava i dužnosti u pojedinoj župi vladar prenosi na **feudalnoga gospodara** (grofa, baruna) i na **niže državne vlasti** (županija, pukovnija, kotar). Zato se vlasnik gospoštije i viši državni službenik brine za popravak župske crkve i župnikova stana. U gradu to čini uprava grada ili gradski magistrat.

---

[23] Nadbiskupski arhiv Zagreb, Protok. 211, Tabella parochiarum Dioec. Zagr. Archidiac. Cathedr. — Ondje, Visitatio canonica Archidiac. Cathedr. 65/XXb, str. 85. — Schematismus Cleri Dioec. Zagr. 1848. — Župska spomenica Brckovljani, str. 36. — Upravno, sudsko i crkveno razdjeljenje i imenik prebivališta Savske banovine (popis stanovnika g. 1931), Zagreb 1937.

Feudalni gospodar od svoga alodijalnoga zemljjišta daje jedan dio župniku (župska nadarbina) i drugi dio napose župskoj crkvi za njezino uzdržavanje, što više daje im i nekoliko podložničkih ili kmetskih obitelji i dio regalnih prava (točenje pića, ribarenje). U doba općega naturalnog gospodarstva i privređivanja, bez industrije i novaca, to je bio jedini način da se osigura redoviti život Crkve i njezinih službenika.

Zbog svega toga feudalac na području svoje gospoštije predlaže biskupu po tri kandidata za župnika (ius ecclesiae propriae), ima u crkvi počasno mjesto i može se pokapati u crkvenoj kripti. Poslijje ukinuća kmetstva i feudalnih odnosa, prava i dužnosti prema župi i župniku prelaze na **vlastelinstva** kao nasljednike feudalnih gospoštija. Vlastelini mogu uz posredovanje državnih vlasti odreći se svojih prava i **osloboditi se svojih dužnosti prema župi i župniku.** U ime **otkupa patronata** vlastelin daje, a župa prima određenu vrijednost u novcu ili zemljištu.

Patronatska ili kolatorska prava i dužnosti u Božjakovini i Brckovljanima postojala su sigurno u vrijeme kad su ovdje boravili templari i ivanovci. Templari su vjerojatno gradili crkvu kao filijalnu kapelu župe sv. Martina u Prozorju, a ivanovci su osnovali župu u Brckovljanima te župniku i crkvi darovali razne posjede i podložničke obitelji. Car-kralj Josip II želio je ukinuti patronat, ali nije uspio.

U svim kanonskim vizitacijama i šematizmima Zagrebačke nadbiskupije zapisano je ime patronata ili kolatora župe u Brckovljanima, a u Županjskoj spomenici njegovo sudjelovanje kod popravaka crkve i župničke kuće. **Prigodom gradnje** ili popravaka građevnih objekata kolator je dužan dati ili platiti građevni materijal i obrtnike, a župljani daju težake i stočnu spregu. Klijet i svinjac, kao i manje popravke, plaća župnik iz svojih osobnih sredstava. Troškove oko **unutrašnjeg uređenja crkve** (oltari, kaleži i dr.) snosi crkvena blagajna, a kolatori dobrovoljno darivaju.

1765. položena je kod Josipa Draškovića svota od 500 for., da bi se kamatima od 5% uzdržavalo »vječno svjetlo« u župskoj crkvi. Međutim, ta svota za rečenu svrhu nije bila dovoljna.

1855. Ivan Drašković ostavlja glavnicu od 5000 for. koja je tijekom vremena narasla na 7000 for. Kamatima trebalo je plaćati katehizaciju (župnik prima 42 for., učitelj) i pomagati siromašne učenike.

1869. predlaže Amalija Drašković I. Lackovića za župnika, 1873. Juraj Ladány, vlastelin u Božjakovini, predlaže nadbiskupu Mihaloviću E. Barabaša za župnika, a 1924. ministar Kulovec u ime Državnog dobra Božakovine predlaže trojicu: M. Kralja, J. Hajdukojvića i I. Hrđoka, a Nadbiskup A. Bauer potvrđuje i imenuje župnikom M. Kralja.

1872. Stjepan Drašković kao posjednik gospoštije Stančić poklanja župskoj crkvi dragocjenu misnicu i kalež s patenom.

1822. uložila je župska crkva 5987 for. nov., a kapela u Majkovcu 359 for. 11 nov., svega 6347 for, kod Franje Draškovića, ali je taj novac do 1879. propao.

1879. vlastelinstvo Božjakovina podijeljeno je na tri dijela: grof Teodor Drašković u Dugom Selu, nasljednici obitelji Blaha u Dvorišću, Fleismann u Božjakovini. To su tri kolatora župe.

1882. Ferdo Šaj, odvjetnik iz Zagreba, kupio je 2/3 vlastelinstva Božjakovina, a 1896. prodao je Hrvatsko-slavonskoj vladi u Zagrebu koja je tako postala kolator župske crkve u Božjakovini.

1893—1894. uređuje se u kapeli B. D. Marije u Brckovljanima grobnica za kolatore župe — obitelji Drašković i Blaha.

1935—1936. vlastelinstvo Božjakovina kao kolator župe popravlja župsku crkvu pod nadzorom svoga ravnatelja ing. Tomića. Tako je župa Brckovljani kao rijetko koja župa zadržala svoga kolatora sve do naših dana, do rastave Crkve i države. U novim prilikama župljani su stvarni »patroni« svoje župe s mnogo ljubavi i požrtvovnosti.[24]

Poljska raspela

Takva su raspela oduvijek postojala više-manje u svim selima brckovljanske župe i zabilježena su ne samo u katastarskim mapama nego i u geograskim kartama specijal-

[24] Žup. spom. Brckovljani, 14, 15, 16, 61, 97, 98.

kama radi orijentacije stranim prolaznicima. Zato je čuvanje poljskih raspela ili križeva stvar koliko vjernika toliko i drugih činilaca. U posljednje vrijeme podignuta su raspela: 1926. u Majkovcu, 1931. u Hrebincu, 1932. u Gračecu i Banjem Selu, 1937. u Prikraju, 1967. popravljeno je raspelo u Štakorovcu. Za uzdržavanje pojedinog raspela brinu se vjernici pojedinog sela sporazumno sa župnikom.[25]

Groblje

Do g. 1824. prema zabilježbama u Matici umrlih groblje se nalazilo uz župsku crkvu, a zatim je otvoreno i blagoslovljeno na današnjem mjestu, uz cestu prema Hrebincu. Do 1945. vlasnik je groblja župska crkva, pa zato župnik se mora brinuti da groblje bude ograđeno, i da se na njemu drži red i čistoća. Danas se za sve to brine općina odnosno mjesna zajednica.[26]

Kapelan

Brckovljanski župnik trebao je duhovnog pomoćnika — kapelana za koga je u drugim župama bila osigurana neka plaća ili zaklada (fundacija). Takve kapelanske zaklade u Brckovljanima nije bilo. Prema izvještaju kanonske vizitacije od g. 1779, za kapelovanja Mirka Lovrenčića u Brckovljanima, posjednik u Kozinšćaku Josip Bužan ostavio je legat od 500 for. kao pripomoć za uzdržavanje ovdašnjega kapelana. U popisu župničkih prihoda u Brckovljanima župnik je dužan davati kapelanu od svojih prihoda 136 for. godišnje te stan i hranu. Budući da su župnikovi prihodi poslije ukinuća kmetstva znatno smanjeni, Nadb. duhovni stol u Zagrebu plaćao je neko vrijeme ovdašnjega kapelana (1893. 90 for. godišnje, a župnik 30 for.).[27]

Crkveni pjevač — učitelj

Brckovljanska župa imala je nekada svoga posebnog službenika koji se zvao »ludimagister«, a imao je zadaću

[25] Ondje, 95, 98.
[26] Ondje, 43.
[27] Ondje, 32. — Nadb. arhiv. Vis. can. 65/XXb, 85.

pjevati u crkvi i kod sprovoda. Za to je primao stalnu plaću u naravi i prigodnu plaću od sprovoda. Možda je izuzetno bio učitelj i obučavao u školi. 1736. kaže se da ludimagister Ivan Škrinjarić ne uči dječaka, ima vrt, župljani ga uzdržavaju u naravi i novcu, a pomaže ga i udova Drašković. 1765. kaže se da ludimagister dobiva 2 groša za pjevanje u crkvi, 3 groša ako prati sprovod do groblja, a 1 groš ako pjeva samo na groblju. 1779. nema ludimagistra ni fundacije za njega.[28]

Crkveni starješine

Župska crkva i svaka kapela ima po dva svoja starješine (tutore) i dva zamjenika. Njihova je zadaća upravljati imovinom crkve ili kapele zajedno sa župnikom. To je bila časna ili besplatna služba, ali važna i odgovorna, osobito onda, kad su crkva i kapele imale svoje vinograde i gostionice (regalno pravo). Starješine biraju vjernici, a potvrđuje biskup. Njihova su imena zapisivana u kanonskim vizitacijama: 1686. Đuro Kovačić i Ivan Kucetić itd.

Zvonari

Zvonara bira župnik, a plaćaju ga župljani. U ranije doba plaća je bila u naravi, u novije doba u gotovu novcu. 1736. zvonar Blaž Lušić dobiva plaću u naravi. 1884. zvonar navija i sat na crkvenom tornju, pa mu se plaća povisuje od 24 na 30 for. godišnje. 1882. zvonaru kapele sv. Marije povisuje se plaća od 9 na 12 for. godišnje.[29] O zvonaru danas vidi niže!

Škola i katehizacija

1847. kapelan Nikola Havliček otvorio je stalnu pučku ili osnovnu školu u Brckovljanima. Obuku je vršio sam Havliček, vatreni hrvatski rodoljub (»ilirac«), u župničkoj kući. 1848. župljani i grof Ivan Drašković sagradili su novu školsku zgradu, koja je u ono doba bila na ponos župe.1858.

---

[28] Ondje, 50/VI g. 54/X g. 1736, 60/XVI g. 1765, 63/XIX g. 1779.
[29] Župska spomenica Brckovljani 31, 32, 44, 72.

preuzima ovdašnju školu redoviti učitelj. 1891. dolazi ovamo i druga učiteljska sila, pa tako škola postaje dvorazredna.

Kad je 1912. otvorena škola u Lonjici, u kući mlinara Ivoša, župljani su se obvezali plaćati župniku katehetski podvoz. Općina je ubirala novac i plaćala župniku godišnje 200 Kruna.[30]

Podvozi

Osim katehetskog podvoza župnik je imao pravo tražiti i dobiti od župljana također podvoz za ispovijed bolesnika, za sprovod i za susjedstva (vicinija). Susjedstva su pradavne obveze pojedinih župnika koji su dužni susjednom župniku pomagati prigodom crkvenih svečanosti i korizmenih ispovijedi. Župljani su bili dužni davati župniku podvoz radi vožnje u susjednu župu. Brckovljanski župnik nabraja 1873. u Župskoj spomenici svoja susjedstva: Prozorje 9 puta godišnje, Lupoglav 4, Vrbovec 5, Rakovec 4, Cerje 1, Nart 2. U samim Brckovljanima obdržavalo se susjedstvo 6 puta godišnje: 3. i 5. korizmena nedjelja, nedjelja poslije Marijina Pohođenja, blagdan sv. Brcka 13. XI, nedjelja poslije toga blagdana (godišnjica posvete crkve), dan klečanja.[31]

ŽUPSKA CRKVA

Crkva je posvećena svome zaštitniku (naslovniku, titulare) sv. Brcku (ili Brikciju), biskupu i ispovjedaocu. Bio je učenik i nasljednik sv. Martina na biskupskoj stolici u Tours-u, u Francuskoj. Kako je slavni i veoma zaslužni biskup Martin umro 397, treba zaključiti, da je sv. Brcko živio na koncu IV i u V stoljeću. Umro je 444. Lako je shvatiti, zašto je ova crkva posvećena sv. Brcku. Francuski vitezovi templari znali su dobro, kako su sv. Martin i sv. Brcko bili usko povezani prijateljstvom, vremenom i prostorom u Francuskoj, pa su htjeli da njihovo štovanje usko povežu u svojoj gospoštiji Božjakovini. Od crkve sv. Martina u Prozorju do crkve sv. Brcka u Brckovljanima ima zračne linije samo

[30] Ondje, 7, 8, 30.
[31] Ondje, 34, 39, 40, 47, 70, 75, 91, 93.

Brckovljani — Unutrašnjost župske crkve

5 km. Značajno je da su i crkve u Kalniku posvećene sv. Martinu i sv. Brcku, i da se selo južno od Križevaca zove Brckovština. Sve to svjedoči da je štovanje (kult) sv. Brcka bilo nekada dosta rašireno u ovom kraju.

U kasnom srednjem vijeku nije se sačuvao nijedan dokumenat u kojem bi se spominjala crkva sv. Brcka u Brckovljanima. Međutim, gotička rebra na svodu u svetištu crkve sv. Brcka sigurno svjedoče da je ova crkva građena u XIII stolj. Glede crkvene lađe moguća su povijesna domišljavanja (historijske kombinacije): naknadno dograđivanje iz kasnijega vremena ili oštećena građevina za turskih ratova. Nije vjerojatno da bi crkvena lađa bila prvotno građena od drva, a kasnije od cigle.

Već smo rekli da se crkva sv. Brcka u Brckovljanima spominje 1622, kad je imala tri kamena oltara. O samoj crkvenoj građevini ne kaže se ništa potanje, da li je lađa bila zidana ili drvena, ali smijemo pretpostaviti da je bila zidana jer samo takvoj pristaju kameni oltari.[32]

U kanonskim vizitacijama g. 1680, 1686, 1688, 1691. i 1695. **potanko je opisana župska crkva** u Brckovljanima. Bila je tada od temelja zidana, dosta prostrana, hrastovom šindrom pokrivena. Imala je dvoja vrata: velika i glavna sa zapada i druga manja s juga. Ulaz je u crkvu zidan, posvođen, šindrom pokriven. Iznad glavnih vrata diže se 4-uglasti drveni toranj u kojem se nalaze dva posvećena zvona. Sjeverno od svetišta stoji sakristija, zidana, posvođena. Svetište je posvođeno, a crkvena lađa ima ravan drveni strop s jednostavnim slikarijama.

Glavni je oltar zidan, bojadisan i posvećen. Među drvenim stupovima nalazi se oltarna slika sv. Brcka, a sa strane su bojadisani i pozlaćeni kipovi sv. Petra i Pavla te ugarskih kraljeva sv. Stjepana i sv. Ladislava. U gornjem dijelu oltara retabla smještena je slika na platnu Navještanja Marijina s anđelom Gabrijelom, a na vrhu retabla pozlaćeni kip Boga Oca. Na glavnom oltaru stoji svetohranište, križ i četiri drvena svjećnjaka.

Crkva ima četiri **pokrajna oltara.** Od strane evanđelja stoji oltar B. D. Marije, ukrašen starim jednostavnim stolarskim stupčićima. U gornjem je dijelu retabla Marijin kip i križ, a na oltarnoj menzi četiri svjećnjaka. Od strane poslanice nalazi se zidani posvećeni oltar sv. Dominika. Sa sjeverne strane crkvene lađe prigrađena je kapela s olta-

---

[32] Ondje, 52.

rom sv. Antuna Padovanskog. Na ulazu u crkvu postavljen je na starim drvenim stupovima oltar sa starim kipom B. D. Marije. G. 1736. ovdje je pozlaćeni oltar sv. Ane sa slikama sv. Ane, sv. Barbare i sv. Marije Magdalene. U gornjem dijelu toga oltara retabla stoji slika Duha Svetoga sa zrakama.

1686. bojadisana i pozlaćena **propovjedaonica** nalazi se u crkvi uz sjeverni zid. 1736. na propovjedaonici su slike Krista i četiri crkvena naučitelja.

1686. crkva ima **krstionicu** s posvećenim uljima. 1765. kaže se o njoj da je uklesana u zidu, da se krsna voda čuva u bakrenom kotliću, a sveta ulja u srebrnim posudama. Vizitator tada poziva župnika neka opomene župljane da ne odgađaju zbog praznovjerja primanje sakramenta bolesničkog pomazanja.

1695. **kor** je drven s jednostavnom stolarskom slikarijom. 1736. na zidovima kora među drvenim bojadisanim i pozlaćenim stupovima nalaze se kipovi Krista i apostola.

Brigom župnika i kolatora crkva se tijekom vremena sve više poljepšavala. 1724. popravljaju crkvu tesari (cimermani) iz Kranjske. 1765. crkvena je lađa presvođena, crkva je popođena tesanim kamenom. 1665. toranj je zidan, ima kupolu limom opšivenu i tri blagoslovljena zvona.

1779. **pokrajni su oltari** u crkvi izmijenjeni. Od strane epistole nalazi se elegantan pozlaćeni oltar sv. Mirka s njegovim kipom, od strane evanđelja oltar sa slikom sv. Izidora. U sjevernoj kapeli sačuvan je stari oltar sa slikom sv. Antuna u dobrom stanju. Na protivnoj strani, prema jugu, zaslugom župnika Milčića, prigrađena je nova kapela i u njoj smješten novi oltar. Na njemu je postavljen kip B. D. Marije koja na krilu drži Dijete Isusa.

Crkva je i u ranijim godinama imala dostatnu **pokretnu imovinu** — potrebne stvari za bogoslužje. U imovnicama od 1680—1695. nabrajaju se ovi predmeti: u svetohraništu srebrn pozlaćeni ciborij, velika srebrna pokaznica, zatim 5 kaleža sa srebrnim patenama, 1 križ od bakra, 1 posrebreni križ od bakra, 2 zvonca za ministrante, rimski i ostrogonski obrednik, knjiga evanđelja, 2 starija i 2 novija misala, 5 misnica, 2 dalmatike, 16 jednostavnih zastava.

Prema izvještaju kanonske vizitacije (pohoda) od g. 1779. ovo je stanje pokretne crkvene imovine: 4 srebrna dobro pozlaćena kaleža s patenama, 2 svilene misnice raznih boja, 1 crvena, 1 plava, 2 crne, 1 nova elegantna misnica bijele boje, 8 albi od platna, 4 dobro sačuvana misala, 2 misala za pokojnike, stara bakrena kadionica, nova bakrena kadionica. Relikvijar — limena pokaznica s košću sv. Antuna Padovanskoga daje se vjernicima na ljubljenje na njegov blagdan. Mala srebrna pokaznica služi za izlaganje presv. Oltarskog sakramenta vjernicima na klanjanje. Pričest bolesnicima nosi se u dvjema posudicama, jedna je od srebra, a druga od bakra. Mjesto ispovjedaonice služi obična stolica.

Kripta je 1779. imala više dijelova. U kripti pod svetištem pokapali su se župnici i članovi obitelji Praszkach, u kripti pod crkvenom lađom ležali su članovi plemićke obitelji Bužan, kripta u kapeli sv. Antuna Padovanskog bila je vlasništvo plemenite obitelji Funtek, u kripti pod korom pokapali su se ostali vjernici.

Bilježimo važnije radnje i nabavke u župskoj crkvi u posljednja dva stoljeća, od 1780—1980.

1806. toranj je pokriven bakrom i na njega postavljen pozlaćeni križ. Za župnika Vukovića saliveno je od starih neupotrebljivih mužara novo zvono od 10 centi.

1849. popravljen je crkveni krov.

1850. obnovljeno je svetište crkve i glavni oltar.

1872. crkva je slikana en tempera.

1881. poslije potresa popravljeni su vanjski zidovi crkve i toranj. Zemaljska vlada dala je 150 for., a crkvena blagajna 450 forinti.

1889. nabavljene su nove **orgulje** za 400 for. One su pred rat dotrajale. Danas postoje male elektronske orgulje, ali bez stalnog orguljaša.

1889. crkva je oslikana a fresko, a slikao je **slikar Marko Antonini** iz Zagreba za 2433 forinta. Pod lukom svetišta nalaze se slike sv. evanđelista: Mateja, Marka, Luke i Ivana. U lađi su izrađene slike: sv. Ćiril i Metodije, Isus na Maslinskoj gori, Marijino uznesenje, sveci Juraj i Josip, svetice Katarina i Lucija, dalje, Sv. Trojstvo, Isusovo Preo-

braženje, Grob Isusov (korpus — kip od kamena), sv. Mihael i sv. Izidor. Stari je kor zbog potresa porušen i novi podignut. **Kip Ludske Gospe** radio je tirolski kipar Göden za 178 for. (ukupni troškovi 220 for). Novooslikana crkva blagoslovljena je 1. XII 1889.

1894. obnovljen je oltar Muke Isusove, propovjedaonica i oslikano osam prozora.

1896. nabavljen je **baldakin** (nebnica) za 80 for. i tri svilene zastave za 150 for.

1916. oduzeta su crkvena **zvona** za lijevanje topova u ratu.

1925. blagoslovljena su nova zvona: S. Brcko 614 kg, Lurdska Gospa 380 kg, S. Mihael 188 kg, S. Izidor 110 kg. Stajala su 64.000 Din. Blagoslov obavio biskup D. Premuš.

1935—1936. postavljen je novi svod u lađi (djelomično) i u sakristiji, a nad kapelom B. D. Marije izmijenjena je krovna konstrukcija.

1937. postavljen je novi munjovod za 970 Din.

1964. crkva je kao kulturni spomenik stavljena pod zaštitu Konzervatorskog zavoda u Zagrebu.

1967. u dogovoru s tim Zavodom uklonjeni su iz crkve oltari, skinuta je žbuka, vlažni su zidovi sušeni, zatim je stavljena nova žbuka i novi pod u crkvi od istarskog plemenitog kamena. Premještena je propovjedaonica. Nabavljeni su novi prozori, novi oltar sv. Križa, nova vrata, novi harmonij s 2 manuala za 700.000 St. Din. Uređene su stepenice na kor. Na toranj je stavljena nova krovna drvena konstrukcija i lim za 2,648.600 St. Din.

1970. Josip Oštrek i Eduard Stornjak bojadisali su lađu crkve u više boja i svježim tonovima za 2,000.000 St. Din. U svetištu je klesar obnovio trodjelne kapitele i postavio nove stupove i baze za 460.000 St. Din.

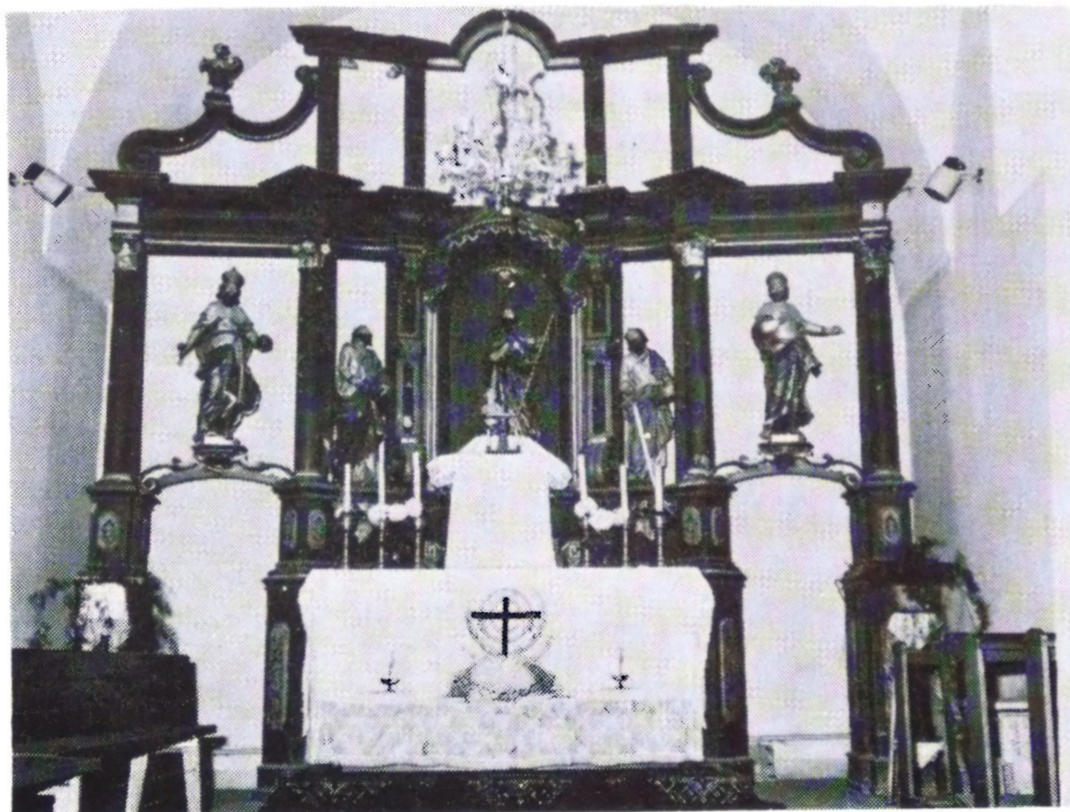
1971. postavljeno je novo svetohranište i kameni pod u svetištu, novi ormar u sakristiji za 560.000 St. Din., novi okviri za slike Križnoga puta i uređena fasada crkve.

1975. nabavljena je nova krstionica od mramora.

1976. postavljeno je novo željezno postolje za zvona i uvedeno plinsko grijanje u crkvu za 9,500.000 St. Din.

1978. posvećen je oltar prema puku od prilepskog mramora.

1979. ponovno bojadisana ponutrica crkve zbog izbijanja vlage.[33]

Brckovljani — Župska crkva — Oltar sv. Brcka u sjevernoj kapeli

IMOVINA ŽUPSKE CRKVE

Crkva treba dosta velika novčana sredstva ne samo za gradnju i unutrašnji namještaj (oltari, misno ruho) nego i za neprestano obnavljanje njezinih vanjskih zidova i predmeta za bogoslužje. Siromašan seljački narod nije mogao svojom običajnom milostinjom (eleemosyna, lemojzina) pokrivati velike potrebe crkve. Zato je feudalni gospodar kao kolator župe odstupio od svojih podložnika ili kmetova ne-

---

[33] Ondje, str. 1—129. — Nadb. arhiv Zagreb, Vis. canon. archid. Cathedralis, svezak III-XXb, god. 1680—1802.

koliko njih da budu kmetovi župske crkve i njoj daju kmetovske daće. Jednako tako kolator je darovao župskoj crkvi neka zemljišta i djelomično svoja regalna prava. Bilo je i drugih dobročinitelja koji su crkvi davali nepokretna dobra za njezino uzdržavanje.

Prema izvještaju kanonske vizitacije iz g. 1695. župska crkva u Brckovljanima (penes ecclesiam vulgo Berczkovljani) ima ove kmetove ili kolone: Ivan i Matija Kucetić, Grgur Zemljak ili Haladin i Mijo Haladin. Oni plaćaju svake godine crkvi na ruke crkvenih starješina po 4 for. umjesto tlake ili rabote, zatim desetinu od svake vrste plodina, od pčelaca, 1 svinjče ili 1 for., 2 pilića, 1 pijetla, vrše kurirsku ili poštansku službu u korist ili za potrebe crkve i to pješice ili na konju. U Stančiću ima crkva vinograd, velik 15 kopača, oslobođen od poreza, drvenu klijet i 3 vinske bačve; kod G. Dvorišća oranicu od 2 jutra, kod Božjakovine oranicu od 1 jutra; kod župske crkve oranicu od 3 jutra. Korisnici zemljišta daju crkvi desetinu.

Skoro sto godina kasnije, prema kononskoj vizitaciji g. 1779. kao nepokretna imovina ili prihod crkve nabraja se: 1) 1 kmet mjesto rabote daje 6 for. i 15 novčića, zatim desetinu od plodova zemlje i pčelaca (meda); 2) vinograd u Stančiću od 15 kopača, hrastova klijet i vinske bačve; 3) u blizini druga klijet s bačvama; 4) oranica Vučilnica 1 jutro; 5) 4 razne čestice zemljišta oko 4 jutra.

11 decimalista uživa preko 15 jutara oranice i daje crkvi desetinu u zrnu. U 12 kuća decimalisti daju desetinu u vinu, a kaponisti pijetlove.

Crkvena gostionica u Stančićevu Jarku toči vino cijelu godinu (regalno pravo).

Župnik Petar Krajačić (umro 1769) ostavio je crkvi legat od 1000 for. koji je uložen kod kolatora Ivana Nep. Draškovića uz kamate od 5%.[34]

Crkva ima oduvijek plaćenog zvonara, nekada u naravi, danas u novcu. Zvonar zvoni dnevno tri puta na Pozdravljanje, prigodom mise i sprovoda, čisti crkvu i pere rublje.

[34] Ondje, svez. VII, str. 521—539; XIX.

KAPELA B. D. MARIJE U BRCKOVLJANIMA

Ovu je kapelu sagradio o svom trošku **Franjo pl. Praszkach,** posjednik u Dvorišću, g. 1743. da to bude **grobnica** ili mauzolej za njega i njegove potomke. 1756. kapela ima svoju raznobojnu misnicu i albu. 1841. popravljen je krov, a uz oltar sv. Antuna stavljen je retabl.

1862—1864. mjesto stare ruševne kapele sagrađena je posve nova gotička kapela Marijina Pohođenja. Gradio ju je graditelj Pfeifenberger za 437 for. Slikar Zasche izradio je dvije oltarne slike za 350 for., a slikar Prokše primio je za druge dvije slike 300 for.

1878. popravljeni su zidovi i krov za 1200 for.

1893—1894. kapela je izvana ožbukana, a iznutra uređena grobnica kolatora župe, obitelji **Drašković i Blaha.**

1894. **M. Antonini** slikao je kapelu fresco i tempera. Obnovljena su sva četiri žrtvenika uljenom bojom, kao i četiri oltarne slike: Marijina Pohođenja, Franje Ksaverskoga, Antuna Padovanskog, sv. Valentina, i to za 25 for. Za 250 for. naslikane su slike na zidu: sveci Blaž, Vid, Alojzije, Eduard.

1925. stajali su razni popravci (lim) 7249 Din.

1955. kapela je u dobrom stanju, ali je nagriza vlaga.

1961. stajali su popravci 85.000 St. Din. Kapelu je uzdržavala njezina blagajna, a župljani su davali besplatne težake. Posljednjih godina kapela je veoma oštećena, umjetničke su slike iz nje uklonjene, **bogoslužje se u njoj više ne vrši,** te je sporazumno dogovoreno, da Mjesna zajednica ovdje uredi mrtvačnicu.[35]

KAPELA SV. ELIZABETE U ŠTAKOROVCU

Ova kapela sv. Elizabete, ugarske kraljice i udovice, spominje se u kanonskim vizitacijama 1680, 1736, 1765, 1771. Nalazila se na brežuljku među vinogradima. Bila je od drva sagrađena, malena i uglavnom u trošnom stanju.

---

[35] Ondje, svez. XVI g. 1965. — Župska skomenica, str. 14, 15, 36—38, 41, 46, 88, 105.

Imala je bojadisanu oltarnu sliku na platnu, a bez potrebnih stvari za služenje mise. Vizitatori su se prijetili interdiktom zbog njezina ruševna stanja. Na koncu XVIII stolj. kapela je srušena.[63]

KAPELA SV. JAKOBA APOSTOLA

Kapela sv.Jakoba ap. nalazila se na brdu **među vinogradima kod Brckovljana.** Spominje se 1686, 1720. i u kasnijim kanonskim vizitacijama. Sagrađena je bila od hrastova drveta. Imala je ravan strop i drveni zvonik s posvećenim zvonom. Vrata su bila od zapadne strane.

Prema izvješštaju kanonske vizitacije od g. 1736, u kapeli se nalazi drveni oltar, bojadisan i djelimočno pozlaćen. Na oltaru je slika sv. Jakoba na platnu, a njoj sa strane među stupovima kipovi sv. Barbare i sv. Marije Magdalene. Stupovi su i kipovi bojadisani i djelomično pozlaćeni. U gornjem dijelu oltara — retabla stoji pozlaćeni kip sv. Mihajla. Misa se ovdje služi na blagdan sv. Jakoba apostola. Stvari, potrebne za misu, donose se iz župske crkve. Nepokretna imovina kapele sastoji se od dva vinograda i klijeti. 1865. kapela ima u gotovom 21 for. i 4 groša.

1779. ova je stara kapela u dobrom stanju. U drvenom tornjiću s kupolom vise dva manja zvona. U atriju kapele podignut je pokrajni oltar Sviju svetih. Kapela ima za služenje mise vlastitu misnicu, albu i druge stvari. Njezin je vinograd velik 8 kopača.

1841. kapela je obnavljana, te je iznad svetišta stavljen novi strop.

Poslije toga obnavljanje je zanemarivano, i kapela prepuštena zubu vremena. 1869. prestala se ovdje služiti misa. **1889. kapela je srušena** odlukom Kotarske oblasti u Dugom Selu i dopuštenjem Nadb. duhovnog stola u Zagrebu. Imovina ove kapele u iznosu od 7000 for. poklonjena je gore opisanoj kapeli B. D. Marije u Brckovljanima.[37]

---

[36] Nadb. arhiv, kao gore, svez. III, X, XVI.

[37] Ondje, svez. IV, IX, X, XVI, XIX. — Župska spomenica 14, 28.

KAPELA PRESV. TROJSTVA U MAJKOVCU

Ova se kapela spominje u kanonskoj vizitaciji 1680. Imala je svoje starješine koji su sa zakašnjenjem položili kapelske račune.

1721. podignuta je ovdje nova kapela troškom zagrebačkoga kanonika prepošta **Pavla Češkovića** (1652—1724). Škole je svršio u Bologni i ondje bio rektorom Hrvatskog zavoda. Rodom je bio iz Bednje, a kakvu je vezu imao s Majkovcem, ne zna se.

Prema opisu iz g. 1736, kapela je bila sagrađena od hrastova drva. Svetište je imalo svod, a lađa ravan strop. Kor je bio drven. Jedna su vrata s juga, druga sa zapada. Sakristija je bila zidana i imala je ormar za razne bogoslužne potrepštine.

U svetištu se nalazi tada veliki ili glavni oltar i na njemu slike presv. Trojstva i Majke Utočišta grešnika. Sa strane su među stupovima kipovi sv. Petra i Pavla. U gornjem dijelu retabla u sredini je slika B. D. Marije, a sa strane kipovi sv. Franje Ksaverskog i sv. Ivana Krstitelja. Od strane epistole zidani je oltar sv. Pavla apostola. U donjem dijelu slika B. D. Marije među stupovima. Oltar nije posvećen, ali ima sve stvari za misu.

Za kanonske vizitacije 1765. postoji i drugi pokrajni oltar sv. Petra i Pavla od strane evanđelja. Ima križ i 4 svjećnjaka. U donjem je dijelu retabla slika sv. Petra i Pavla među stupovima, a u gornjem dijelu slika Marijina Navještenja među bojadisanim i pozlaćenim stupovima. Kapela je dobro opskrbljena stvarima za bogoslužje. Ima kalež sa srebrnom kupom i bakrenim drškom, bakreni križ, 4 misnice, 2 misala. U zidanom su tornju dva zvona. Kapela posjeduje vinograd i klijet.

1779. postoji nova zidana kapela. Svetište i sakristija imaju svod, a crkvena lađa ravan strop. Pod je popločen kamenim pločama. Oltara su tri. U tornju su dva zvona. Vinograd je velik 3 kopača.

1851. stavljena je na kapelu nova krovna konstrukcija i crijep.

Majkovec — Kapela

Majkovec — Unutrašnjost kapele

1870. nabavljene su nove oltarne slike za pokrajne oltare sv. Petra i Pavla te sv. Roka, a 1872. za glavni oltar.

1873. kad je u ovom kraju harala stočna kuga, župljani su dali svečano obećanje da će svake godine hodočastiti u majkovačku kapelu, k oltaru sv. Roka, da ih Bog ubuduće čuva od stočne kuge.

Poslije zagrebačkog potresa, 1884. kapela je temeljito obnovljena, podignut je novi zvonik i oltari za svotu od 5091 for. što je sve isplatila kapelska blagajna poduzetniku Ferdi Stejskalu.

1966-1968. popravljen je krov, uklonjeni su stari oltari i podignut drveni oltar prema puku. Da bi se kapela zaštitila od vlage, 1970. skinuta je žbuka, 1972. ponovo postavljena. 1974. obnovljena je unutrašnjost kapele, podignut je pod u crkvenoj lađi za 40 cm, u svetištu za 55 cm.

1975. nabavljene su nove klupe. Vanjska je sakristija pod korom. 1979. zidari su iz Bosne uredili čelo (fasadu) kapele za 8,000.000 St. Dinara.[38]

KAPELA SRCA ISUSOVA U LONJICI

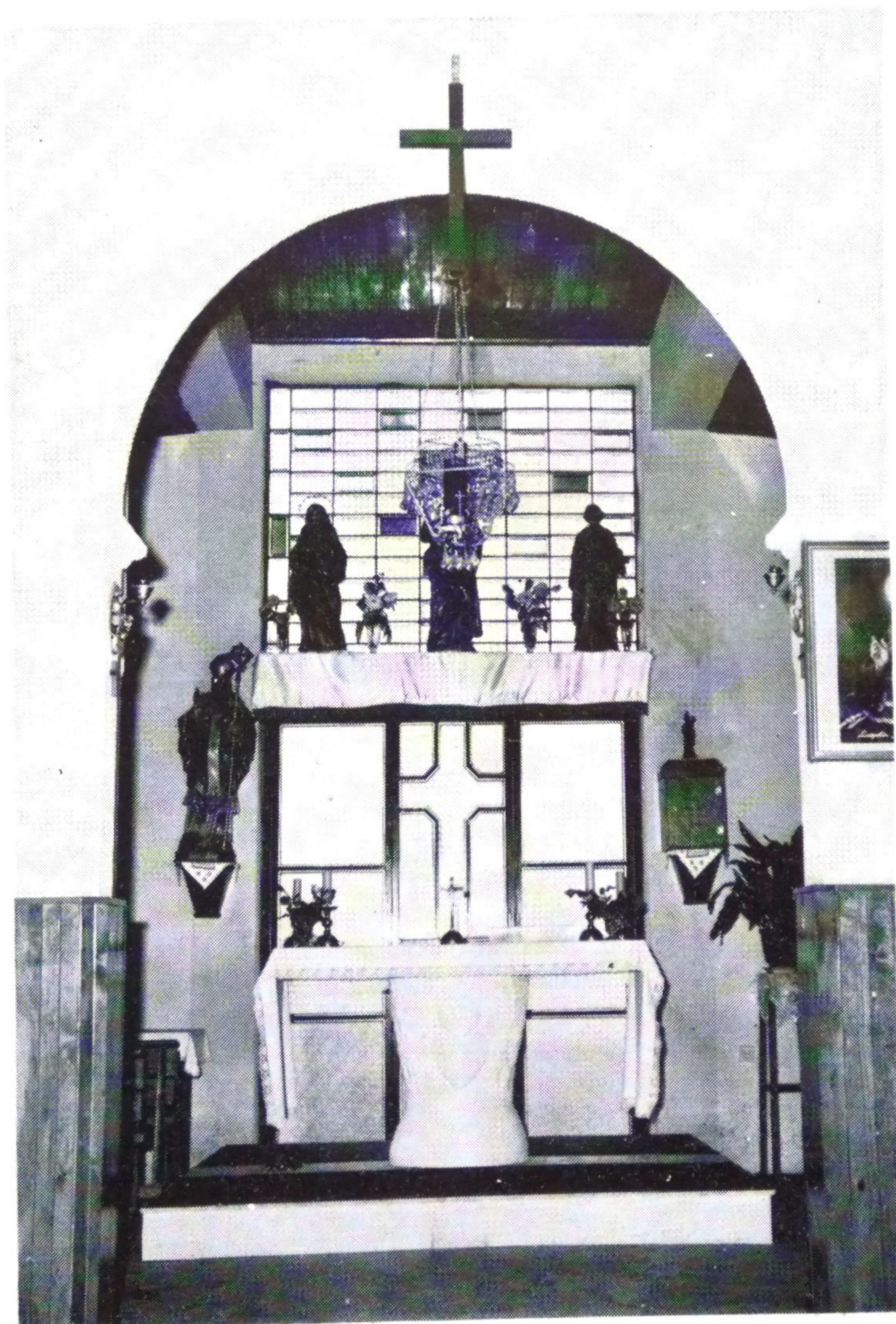
Dolaskom isusovaca u Zagreb 1902. počela se sve više širiti pobožnost prema Srcu Isusovu i na području Zagrebačke nadbiskupije. 1908. zahvatila je ta pobožnost nešto jače i vjernike u župi Brckovljani. Neki pobožniji i poduzetniji župljani u selu Lonjici, odlučili su sagraditi

Lonjica — Kapela

kapelu u svome selu u čast Srcu Isusovu, i to na mjestu gdje je do tada stajao križ u trošnom stanju. Tadašnji brckovljanski **župnik Augustin Juretić** rado je prihvatio i preporučio misao o gradnji nove kapele, to više, što se Lonjica

[38] Nadb. arhiv, kao gore, svez. III, X, XVI, XIX. — Župska spomenica, str. 21, 46, 50, 88.

Lonjica — unutrašnjost kapele

i otprije isticala svojom vjernošću i odanošću prema Bogu i Crkvi.

Za gradnju je kapele trebalo novaca. Nekoliko okretnijih suseljana zaredalo je kroz selo, od kuće do kuće, a zatim pokucalo i na vrata novčanih zavoda i rodoljubnih društava. U kratko vrijeme skupilo se dosta novaca za gradnju kapele.

Gradilište je poklonila Zemljišna zajednica katastarske ili mjesne općine Lonjica. Dana 10. lipnja 1909. sklopljen je darovni ugovor između te Zemljišne zajednice i novosagrađene kapele. Poklonjeno zemljište ima 637 četv. hvati. Županija je ugovor potvrdila, Gruntovni ured proveo u svojim knjigama, a Nadbiskupski arhiv u Zagrebu preuzeo na čuvanje 22. listopada 1910.

Oltar je za kapelu napravio A. Zoratti iz Maribora za 600 Kruna. Ukupni su troškovi za gradnju kapele iznosili 4045 Kruna 42 filira. Blagoslov je kapele obavio nadbiskupov izaslanik i vrbovečki župnik Stjepan Valdec u nedjelju 9. kolovoza 1909. Selo je bilo iskićeno hrvatskim zastavama, a narod u svečanom ruhu dohrlio u procesijama koje je fotografirao isusovac O. Zabeo, urednik Glasnika Srca Isusova i neumorni širitelj njegove pobožnosti.

1912. vjernici Lonjice kupili su za svoju kapelu misal u Gracu za 60 Kruna, brončanu pokaznicu u Beču za 60 Kruna i ciborij ondje za 310 Kruna.

1967-1968. **kapela je proširena** po nacrtu ing. Fučića. Postavljen je novi drveni oltar prema puku, novi pod od taraca, novi križ od umjetnog kamena pokraj kapele. Tada je provedena i elektrifikacija u kapeli.

1973. nabavljene su klupe, a 1974. luster za kapelu.

1977. vlažan zid u kapeli obložen je drvom.

1978. sagrađen je novi montažni (željezni) **toranj**, obojen radi zaštite od rđe. U njega je stavljeno zvono iz bivše kapele B. D. Marije u Brckovljanima. Prozori u kapeli dobili su željezne okvire. Kapela ima plaćenoga zvonara koji zvoni na Pozdravljenje, prigodom mise i pogreba, čisti kapelu i pere rublje.[39]

1980. podignut je novi kameni oltar sa simbolima Srca Isusova.

---

[39] Ondje, str. 56—58, 63, 69, 73.

KRONOTAKSA ILI REDOSLIJED ŽUPNIKA

1501. **Petar** župnik u Prozorju i Brckovljanima.

1510-1515. **Luka** župnik u Brckovljanima.

1622. **Gajšić Ivan** župnik u Prozorju, Brckovljanima i Cerju.

1630-1642. **Švaglić Nikola** glagoljaš.

1665. **Grlić Nikola.**

1672. **Plantić Mijo**, možda rođak urugvajskog misionara Nikole Plantića.

1674-1686. **Katinčić Đuro.** Počinje pisati matične knjige. Marljivo poučava u vjeri. Drži red i čistoću u crkvi i stanu. Ima više služinčadi.

1686-1694. **Funtek Đuro.** Studirao filozofiju i bogosloviju. Postao župnik s 24. god. Marljiv je u službi. Dobra je ponašanja. Premješten je u Kloštar Ivanić.

1694-1703. **Švagel Matija**. Polazio filozofiju u Zagrebu, a bogoslovlje u Bologni. Marljivo propovijeda i vrši druge dužnosti. Pazi na red i čistoću. Dobra je ponašanja. U kućanstvu ima sestru, špana za kmetove, kravara i ministranta.

1703-1708. **Crnković Đuro.**

1708-1731. **Konjušić Tomo.** Rođen je 1675. Studirao je u Zagrebu filozofiju i moralnu bogosloviju. 24. VI 1731. na gumnu blizu kuće razbojnici su mu odsjekli glavu.

1731-1733. **Skok Pavao**.

1733-1741. **Jurak Ivan**. Rodio se 1704. U Zagrebu je polazio filozofiju i moralnu bogosloviju (kazuistika). Odlikovao se marljivošću u službi i gostoljubivošću.

1741-1769. **Krajačić Petar**. Rodio se 1702. u Bosiljevu. U Zagrebu je studirao filozofiju i moralno bogoslovlje. Za župnika ga predložila Katarina r. a Prandaiz ud. Drašković kao kolator, a imenovao ga biskup Đuro Branjug. 1765. bio mu je kapelan **Nikola Maljevac** koji je u Zagrebu studirao filozofiju i moralku.

1769-1817. **Milčić Antun**. Rodio se 1740. Sagradio je ovdje župničku kuću i mnogo se brinuo za župsku nadarbinu. 1779. bio mu je kapelan **Mirko Lovrenčić,** sa 45 g. ži-

vota, koji je u Zagrebu završio filozofiju i moralnu bogosloviju.

1817-1835. **Vuković Matej**. Rodio se u Karlobagu 1782. Školovao se u rodnom gradu, Varaždinu i Zagrebu. Upravljao je župama u Šestinama, Rečici i Brckovljanima. 1835. postao je zagrebački kanonik, zatim kustos i začasni opat de Druzma i konačno prolektor. Bio je temeljito naobražen i poznavao više jezika. Podupirao je hrvatski narodni preporod. Umro je 1865. u 84. godini života. Oporukom je ostavio 30000 for. crkvama, samostanima i dobrotvornim zavodima.

1835-1839. **Bosek Đuro**.

1839-1848. **Skerpec Ivan**. Bio je 20. g. kapelan i župnik u Prozorju. Ovdje je popravljao gospodarske zgrade i vinograd. Pokopan je na domaćem župskom groblju.

1848-1869. **Havliček Nikola**. Rodio se 1824. Bio je oduševljeni pristalica hrvatskoga narodnog preporoda. Kapelanovao je u Beli i Brckovljanima gdje je **otvorio školu** i bio **prvi učitelj.** Preveo regensburški Katekizam. 1849. bio mu je kapelan **Matija Mesić**, kasnije prvi rektor sveučilišta u Zagrebu.

1869-1873. **Lacković Ivan**. Dolazi ovamo iz Veleševca gdje je sagradio crkvu i stan da popravi u Brckovljanima loše gospodarsko stanje.

1873. **Pemec Antun** upravitelj župe kratko vrijeme.

1873-1904. **Barabaš pl. Eduard**. Rodio se 1843. u Madžarskoj Ređen 1869. Mnogo se brinuo za popravak crkve i gospodarskih zgrada, ali s malo uspjeha. Umro je nakon teške bolesti i pokopan je na domaćem groblju.

1904-1924. **Juretić Augustin**. Rođen je 1867. u Grobniku (Primorje). Ređen je 1894. Bio je uman, kolerik, strpljiv u borbi za crkvena prava i u bolesti. Umro je 1924. od raka i pokopan na domaćem groblju.

1924-1964. **Kralj Matija.** Rođen je 1889. u Lonjici, ređen 1914. Bio je bistar i načitan. Govorio je njemačk i engleski. Svirao je na orgulje i violinu. Kapelanovao je u Vinagori i Zlataru. Kao domaći sin izabran je za župnika od gospoštije Božjakovina, odnosno ministra poljoprivrede Kulovca, preporučen od zemljaka, a pot-

vrđen od nadbiskupa Bauera. Trajan je problem oko popravka crkve i stana. Župnik. M. Kralj umro je kod rodne kuće i pokopan na domaćem groblju.

1964-X. **Pavlaković Mijo**. Rodio se 1936. u selu Račak župe Prilišće. Tu je polazio pučku školu, nižu gimnaziju u Požegi, a višu gimnaziju i bogosl. fakultet u Zagrebu. Ređen je 1963. Temeljito je obnovio župsku crkvu i i kapelu u Majkovcu i sagradio novu župničku kuću.[40] Proširio je i uredio kapelu u Lonjici. U Brckovljanima, u kućnom dvorištu, iznad garaže za mrtvačka kola i automobil podigao je vjeronaučnu dvoranu.

ŽUPNIČKI PRIHODI

Župnik za svoju duhovnu službu prima od svojih župljana prihode (primanja, plaću). Ti su prihodi trovrsni: prihodi od župske nadarbine (kuća, zemljište), podavanja župljana u naravi (desetina) i u gotovom novcu (štolarina prigodom vjenčanja i sprovoda). Za uređenje stalnih župničkih prihoda brine se biskup i kolator ili patron župe. Prihodi su župnika popisani u **kanonskim vizitacijama i u župskoj spomenici.** Najvažniji i najvjerodostojniji popis župničkih prihoda jest onaj koji je 1802. sastavljen po nalogu biskupa Vrhovca kako u drugim našim župama tako i u Brckovljanima. Ovdje su ga potpisali vugrovečki dekan Mijo Horvatić, provizor gospoštije Božjakovine u ime patronata Đuro Sokalić, brckovljanski župnik Antun Milčić, njegov kapelan Ivan Nepomuk Šiljan. Potpise je ovjerio Stjepan Babočaj, plemićki sudac Zagrebačke županije.

Prema izvještaju kanonske vizitacije iz g. 1695. brckovljanski župnik ima u **Brckovljanima** ove **kolone ili kmetove**: Martin Lukšić, Matok Bolkovec, Matija i Stjepan Jakopović, Blaž Matić. Oni daju dva težaka (radnika) sedmično, pješaka ili sa stokom, a godišnje 1 pijetla, 2 pilića, 1 svinjče, 10-setinu od svake vrste plodina (žitka). Kmetovi iz **Gračeca** Matija, Jakob, Nikola i Đuro Matić i Đuro Štefica daju sedmično (tjedno) po 5 rabotara, a godišnje po 5 pilića, 1 svinjče, ili 1 for., 10-inu od plodina.

[40] Ondje, str. 1, 10, 12, 13, 54, 86, 107.

Koliko su župnikovi kmetovi imali zemljišta, vidi se iz kanonske vizitacije od g. 1779:

1. Matija Muretić 30167 čh oranice, 7153 čh livade, 2000 čh šume.

2. Nikola Popoviček 37693 čh or., 9631 čh livade

3. Petar Matić 37003 čh oranice, 5124 čh livade

4. Filip Matić 18783 čh or., 7220 čh liv., 1540 čh šume.

5. Ivan Štefica 23980 čh or., 5880 čh liv., 240 čh šume.

6. Franjo Lukšić 23980 čh or., 6387 čh liv., 280 čh šume.

7. Pavao Lukšić 22414 čh or., 3918 čh livade.

8. Petar Krizmarić 38632 čh or., 11092 čh liv., 1551 1/3 čh šume. Ovaj ima osim toga još i 1611 čh voćnjaka oko kuće.

G. 1779. popisano je **župnikovo zemljište:** kod kuće vrt i šljivik 2 1/2 jutra (rali), oranica Klanec 17 j, zemlja Tancekovica 1 j, Černovec 5 j, Breg 5 j, Šimunjakov grm 1 j, Uz cestu iz Brckovljana 2 j, Dužica 1 j, Grojnik 2 j, Kod zadruge Matić 1 j, Topolje 2 j, Kod Topolja 2 j, Preko Brda 2 1/4 j, još ondje 1/4 j, Naklo 4 j, Farkašica 3 j. Ograda ?, Voćnjak 1/4 j, Kod ribnjaka Božjakovine 1/4 j, Hašijevka 1 j, Polovetec 2 jutra.

Vinogradi: Mladina ima 15, Kupelnjak 27, Kopača 29 kopača. Decimalista 10 daje vino i pijetlove.

Prema rečenom popisu župnikovih **prihoda iz g. 1802.** oni su preračunani u gotov novac, pa glase ovako:

1. 7 kuća kmetova uživa 9 1/2 sesija, za 1 sesiju plaća se 25 for., svega 228 for. 7 1/2 novčića (krajcara).

2. Kmetovi daju pijetlove i zob, što iznosi 17 for. 48 3/4 nov.

3. 10 gornjaka (montanista) daju vinsku 10-inu, vrijedi 24 for.

4. Od zemljišta u Brckovljanima prihod u novcu 185 for. 19 1/2 n.

5. Što sela daju u naravi (lukno), vrijedi 189 for. 40 nov.

6. Od sela Banje Selo, Gračec, Stančić u naravi 70 for. 44 3/4 n.

7. Od zakladnih misa 32 for. 30 nov.

8. Od crkvene trećine 20 for.

Ukupan je župnikov prihod u gotovu novcu iznosio 728 for. 8 1/2 novčića. Međutim je župnik bio obvezan plaćati **kapelanu** godišnje 136 for. i davati mu hranu koja je vrijedila 90 for., a to je ukupno 226 for. Ako se ova svota odbije od rečenoga gore brutto župnikova prihoda, onda netto ili čisti župnikov prihod iznosi 502 for. 8 1/2 novčića.

Ta je svota stvarno bila i manja, jer su neka podavanja bila neutjeriva zbog siromaštva seljaka i neplodne godine. U to doba iznosile su činovničke plaće 200-400 for. godišnje, pa je prema tome brckovljanski župnik imao plaću višega činovnika od koje je morao plaćati i po troje služinčadi, potrebnih u dosta velikom poljoprivednom gospodarstvu .

Prema podacima Zemljoknjižnog ureda iz **g. 1925.** Župska nadarbina Brckovljani ima posjeda 54 jutra 1362 čh u poreskoj općini Brckovljani, a 39 jutra 1340 u poreskoj općini Hrebinec. To je ukupno 94 jutra 1102 čh. Čisti prihod iznosi 705 Din. 31 para. Od ukupnog posjeda ima 2 jutra 1110 čh vrta, 50 j oranice, 18 j, 199 čh livade, 1226 čh vinograda, 11 j 1516 čh pašnjaka, 10 j 696 čh šume, 1177 čh neplodnog prostora.

Na temelju **agrarne reforme 1946.** oduzeto je župskoj nadarbini Brckovljani 83 jutra 409 čh zemljišta, a ostavljeno joj je maksimum 17 jutara 603 čh, i to oko 3 j šume, 7 j oranice, 3 j voćnjaka, 2 j livade, 549 čh vinograda i 1 j 142 čh neplodnog zemljišta. Na temelju odobrenja Nadb. duhovnog stola prodan je dio šljivika i šume te 2 jutra livade za potrebe župe, pa je tako zemljište župske nadarbine znatno smanjeno. **G. 1980.** župska nadarbina ima 3 j 570 čh šume, 2 j 196 čh voćnjaka, 100 čh livade, 185 čh oranice, 690 čh pašnjaka.[41]

Župnik prima od prethodnika i ostavlja nasjedniku ovakav »župnički inventar«: 6 drvenih stolica, 1 stol, 1 drveni ormar, 1 škrinja, 1 krevet, 4 kokoši, 1 pijetao, 7 indijskih kokoši, 3 veće i 2 manje bačve, 1 veća preša, 3 vedra vina, 4 mjerova žita. (Kan. viz. 1736. Katedr. arhid. X.)

---

[41] Nadb. arhiv, kao gore, svez. VII g. 1695, XIX g. 1779, XXb g. 1802. — Župska spomenica, str. 99—102. — Gruntovnica i Katastar opć. Dugo Selo.

ŽUPNIČKA KUĆA

Kuća, u kojoj se nalazi župski ured i stan za župnika, zove se raznim imenima: farof prema njem. Pfarrof, Pffarrhaus, plebanija, župni dvor, parokija, kurija, župni stan.

Župnička kuća u Brckovljanima spominje se u kanonskoj vizitaciji 1688. i 1695. Nalazila se sjeverno od crkve. Sagrađena je bila na sprat, šindrom pokrivena. Istočno od ove kuće sagradio je župnik Švagel novu kuću od čvrste hrastove građe. U dvorištu postoji posebna kuća za družinu i razne gospodarske zgrade.

Brckovljani — Župnička kuća

1720. stara je župnička kuća (curia parochialis) u posve ruševnom stanju, pa se na istom mjestu gradi nova kuća. Za sada je izgrađen samo prizemni dio kuće; 1736. u dobrom je stanju.

1779. kaže se za ovdašnju **župničku kuću** da je dosta stara, od hrastovine. Župnik ju je Milčić nedavno pokrio šindrom. Kuća ima samo jedna vrata (ulazna). Stepenicama se penje u I. kat. Donji dio kuće služi kao pivnica (celarium). U I. katu nalaze se dvije sobe prema sjeveru i dvije prema jugu, po jedna veća i jedna manja. Odavle prema

Kapela za vjeronauk u Brckovljanima

jugozapadu nalazi se posebna zgrada za kuhinju i za stanovanje družine. Zgrada je sagrađena od hrastovine. U dvorištu između kuhinje i groblja nižu se gospodarske zgrade: žitnica od hrastovine, ovčarnica, kokošinjac, staja za konje i krave. Dvorište je ograđeno hrastovom ogradom od stupaca (vulgo, pučki stobor).

1798. kaže se da je župnik Miličić nedavno sagradio o svom trošku novu župničku kuću za 800 for.

1871. obnovljena je župnička kuća i gospodarske zgrade. Na kuću su stavljeni novi prozori.

1873. sagrađeni su nova žitnica i svinjac.

1879. odlukom Zagrebačke županije popravljena je župnička kuća troškom patronata i župljana za 828 for. 27 novčića.

1881.poslije potresa popravljena je župnička kuća uz pripomoć Zemaljske vlade od 150 for.

1883-1891. gospodarske zgrade su u trošnom stanju. Popravci sporo napreduju.

1923. za najnužnije popravke potrošeno je 100.100 Kruna.

1836. sagrađena je nova staja mjesto stare izgorjele.

1959. iskopana je **cisterna** 1 × 6 u župnikovu dvorištu.

1971. započela je **gradnja nove župničke kuće.** Podrumske su prostorije pokrite betonskom dekom. 1972. gradnja je kuće doprla do krova. Župnik se uselio u novu kuću. Stara se kuća ruši iste i slijedeće godine. 1974. nova se kuća iznutra uređuje malo-pomalo. Kuća je izgrađena veoma požrtvovnim radom župljana i novcem od prodanog zemljišta župske nadarbine.[42]

RAZNE ZGODE I NEZGODE

Među važne događaje u povijesti župe treba svakako spomenuti **kanonske vizitacije** ili pohode koje su vršili arhiđakoni i biskupi svake pete ili desete godine. Vizitator je tom prigodom pregledao i opisao svu imovinu župske crkve, kapela i župske nadarbine, saslušao žalbe župnika protiv župljana i obratno. Zapisnici kanonskih vizitacija dragocjen su izvor za povijest župe te gospodarskih, socijalnih i kulturnih prilika Hrvatske. Starije kanonske vizitacije obavljene su u Brckovljanima ovih godina: 1680, 1686, 1691, 1695, 1720, 1736, 1765, 1779, 1841. U novije vrijeme nadbiskup ili pomoćni biskup prigodom kanonske vizitacije podjeljuje **sakramenat sv. Potvrde**: 1872. Iv. Pavlešić 510 krizmanika, 1890. Fr. Gašparić 674, 1910. Iv. Krapac 927, 1925. A. Bauer 523, 1936. Fr. Salis, 1955. Fr. Šeper 51, 1959. J. Lach, 1965.

---

[42] Nadb. arhiv, kao gore, svez. V, VII, IX, X, XIX. — Župska spomenica, str. 1, 18, 20, 29, 42, 49, 51, 65, 87, 96, 98, 100, 103, 104, 117—119, 122, 124.

Fr. Kuharić 42, 1974. J. Lach, 1979. T. Jablanović (iz Sarajeva). Nekada su se prigodom dolaska u župu podizali umjetnički slavoluci, župljani konjanici pratili su biskupa, vatrogasci su svirali podoknicu, ugledne su osobe sudjelovale na banketu, a sada se sve obavlja u tišini, s više unutrašnjeg vjerskog uvjerenja i osjećanja.

Glavna je svrha župe neprestano vjersko obnavljanje i uzdizanje, a sve su drugo samo sredstva za postizavanje toga cilja. U XVIII stolj. postojale su u župi dvije bratovštine: Kršćanskog nauka i Presv. Sakramenta, koje su kratko djelovanje zbog jezefinističkog duha u habsburškoj državi. U ovom stoljeću obdržavaju se misije radi duhovne obnove župljana. U Brckovljanima su bile misije: 1930. (isusovci Ilija Gavrić, Josip Šantić), 1954, 1967, 1975.

U župskoj knjizi (protokolu) »Status animarum« zapisana su sva imena župljana u XIX stolj. i u napomeni, da su se ispovijedali. Ovaj dokument svjedoči da su korizmenu ispovijed obavili svi župljani. G. 1680. župa ima 132 kuću, 428 ženidbenih pari i 1248 ispovjeđenih.

Uz radosne događaje bilo je u župi i tužnih zgoda — nezgoda.

1841. zbog velike suše presušili su mnogi izvori.

1846. bura je čupala stabla, oštetila zgrade, a led kao kokošja jaja uništio ljetinu u polju i vinogradima.

1848. skakavci su uništili polja i livade.

O važnim događajima 1848. piše Župska spomenica (župnik »ilirac« N. Havliček): Godina 1848. kao što je cijelo carstvo uopće, tako je i za domovinu našu vrlo znamenita. Madžari, ustavna braća Hrvata, na svojim saborima već dugo vremena snovaše osnovu, kako bi Hrvate narodnosti hrvatske lišili, te im svoj jezik i narodnost narinuti mogli. U svojoj želji nasrtali su na saborima na municipalna prava kao jedini bedem samostalnosti Hrvatske. Nu pošto su Hrvati svom snagom duševnom navale Madžara sretno odbijali, da im na tom polju naudit ne mogoše, ukaže im se zgoda ove godine u općem pokretu . . . Madžari su imali namjeru otcijepiti se od Bečkog dvora i Austrije pa još više pritisnuti Hrvate. Zato su Hrvati ušli u borbu

da spasavaju cjelokupnost habsburške monarhije i tako sebe sačuvaju od madžarizacije.

1873. stočna kuga nanijela mnoge štete stočarima.

1878. iskopan općinski bunar u školskom dvorištu, dubok 18 hvati.

1880, 9. XI, veliki **potres**, trajao 3o sekundi. Župnik Barabaš upravo je kod oltara završavao misu. Najprije je osjetio micanje zemlje pod nogama, onda strašan šum i njihanje visokih crkvenih zidova. Od toga njihanja zidovi su popucali, zvona sama od sebe zvonila, kipovi i svijećnjaci padali su s oltara. U župi su stradale zidane kuće, dok su drvene uglavnom pošteđene.

1881. kradljivci iz Lupoglava podkopali crkveni zid i okrali crkvu (moćnici i dr.). Zbog raznih krađa osuđeni su na 7 g. robije.

1889, 27. IV, manji **potres.** Prije toga snijeg i hladno vrijeme. U ovoj godini peronospora uništila vinograde.

1894. iskopan općinski bunar u Brckovljanima kod kuće Pavla Tedeška za 280 for.

1895. snijeg u svibnju nanio mnogo štete usjevima.

1897. Župnik dobiva poštu iz Dugog Sela u posebnoj poštanjskoj torbi kojom se mogu služiti i drugi bliži stanovnici. Zvonar oslobođen od službe noćobdije, jer mora zvoniti na vatru.

1906. tuča kao golubinje jaje uništila ljetinu.

1935, 26. VIII. **Grom** zapalio župnikovu staju i ubio konja. Šest vatrogasnih četa iz okolišnjih sela nije moglo spasiti staju i slamu, jer nije bilo u blizini vode.[43]

1970-1980. na veoma **prometnoj cesti** Zagreb-Bjelovar stradalo je u brckovljanskoj župi 50 osoba.

1971, 19. VIII. Oluja s tučom prouzročila veliku štetu u ovom cijelom kraju i srušila djelomično crkvu sv. Martina u Prozorju.

[43] Ondje, str. 7—10, 18—20, 22, 28, 38, 88, 95, 96, 97, 101—104, 109, 115, 121, 126. — Katolički list 1939, 331.

SELA I STANOVNICI

BRCKOVLJANI

Selo Brckovljani dobilo je **ime** od županjske crkve sv. Brcka i razvijalo se uz tu crkvu kao bliže i važnije naselje uz središte (centar) gospoštije Božjakovina. Ime se ovoga sela običavalo u dokumentima zapisivati kao »Sveti Brcko u Božjakovini« ili »Sveti Brcko iznad Božjakovine«. Ime Brckovljan ili Brckovljani upotrebljava se općenito tek u XIX stoljeću.

Crkva u Brckovljanima vjerovatno je građena u XIII stolj., oštećena je za turskih ratova u XVI stolj., popravljena je u XVII stolj., proširena je izgradnjom dviju kapela ili poprečnih lađa u XVII i XVIII stolj. Župa kao crkvena ustanova ili organizacija djeluje od XV stolj. do 1665. s prekidima zbog turskih ratova i nestašice svećenika, a od 1665. do danas bez zastoja (kontinuirano).

U doba feudalizma do g. 1848. nalazi se u Brckovljanima **sučija**, ovisna o gospoštijskom sudu u Božjakovini. Zbog sajmova kod crkve selo se zove — Varoš. Poslije ukinuća feudalizma ostaje i dalje u Brckovljanima sučija ovisna o bilježništvu u ovom selu, o kotarskom sudu u Dugom Selu i županiji u Zagrebu. 1870. ukida se ovdašnje bilježništvo i njegovo područje pripaja novoosnovanoj općini u Dugom Selu. Od 1892. do kraja Drugog svjetskog rata postoji **općinsko poglavarstvo** u Brckovljanima.

1847. osnovana je ovdje privatna, a 1848. javna **škola**, koja 1891. postaje dvorazredna, što znači, da ima dva učitelja. G. 1857. polazi ovu školu 63 djece, i to, 48 dječaka i 15 djevojčica.

Stanovnika ima: g. 1802. 111, 1842. 165, 1893. 239, 1931. 319, 1971. 309.

Kuća ima: 1857. 26, 1880. 34, 1931. 75, 1971. 96.

S t a n o v n i c i :

Starosjedioci:

A) **Popis obitelji iz g. 1691:** Bačić, Bencak, Bolkovec ili Farkaševac, Funtek, Haladin ili Zemljak, Ivanko, Jakopović ili Napolica, Kovačić, Kucetić, Lukšić, Martini, Matić, Miholci, Mikčina, Pupusi, Suec, Šafran, Špoljar, Trubelia, Tutorić. Ove su obitelji osim Lukšića, izumrle do sredine XVIII stoljeća.

B) **Popis obitelji iz g. 1779:** Brozić, Cancelari, Cunić, Krizmanić, Lukšić, Muretić. Prve su 4 obitelji brzo izumrle, a Lukšić i Muretić žive ovdje 1948.

C) **Popis obitelji** koje su u XIX stolj. živjele ovdje:

Babić 1834. G. 1931. 4 kć. 13 stan. — 1980. 3 kć. 5 stan.
Bajsić 1880.
Balaško 1880.
Blaha 1855.
Blažurec 1879.
Božić 1860.
Čmelić 1878.
Čuma iz Moravske 1890.
Dvoršek 1895.
Kalečak 1844. G. 1931. 1 kć, 1 stan.
Kinder 1857.
Kipsan 1838.
Kotarski 1872.
Kovačić 1859.
Krznarić 1872.
Lisec 1841. G. 1931. 1 kć, 5 stan.
Maretić iz Tuhlja 1883.
Novak 1841. G. 1931. 1 kć, 3 stan.
Novosel 1853.
Paj 1882. G. 1931. 2 kć, 11 stan. — 1980. 1 kć, 9 stan.
Petrjanoš 1850.
Remenar 1880.
Rogač 1837. G. 1931. 4 kć, 11 stan. — 1980. 1 kć. 1 stan.
Smok 1825. G. 1931. 2 kć, 4 stan.
Srdinić 1840. G. 1931. 4 kć, 13 stan. — 1980. 3 kć, 8 stan.
Srpak 1854.G. 1931. 6 kć, 25 stan. — 1980. 3 kć, 9 stan.

Tedeško 1857. G. 1931. 2 kć, 8 stan. — 1980. 1 kć, 1 stan.
Tomek 1855. 1931. 5 stan.
Trajber 1860.
Veselin 1880. G. 1931. 3 kć, 11 stan. — 1980. 2 kć, 3 stan.
Vodopija 1839. G. 1931. 1 kć, 6 stan. — 1980. 1 kć, 2 stan.
Vunderl 1826.

Doseljenici:

Balija 1975. iz Hrebinca. 1980. 4 stanovnika.
Ban 1978. iz Vrbovca. 1980. 3 stan.
Barbarić 1965. iz Kovačića u Bosni. 1980. 6 stan.
Baričević 1980. 1 stan.
Bedeković 1948. 1 stan. 1980. 2 kuće, 6 stan.
Belakušić oko 1958. iz Grebaštice (Šibenik). 1980. 4 stan.
Bertović 1935. od Ogulina. 1980. 3 stan.
Bilalović 1975. iz Dugog Sela. 1980. 3 stan.
Blažutić 1966. priženjen iz Lonjice. 1980. 3 stan.
Bogdanović iz Špionice u Bosni. 1980. 4 stan.
Brcković 1972. iz Lonjice. 1980. 2 stan.
Brliček 1970. iz Lupoglava. 1980. 3 stan.
Brunčić 1970. iz Zagreba. 1980. 1 stan.
Cindrić 1949. od Ogulina. 1980. 1 stan.
Cokol 1976. 3 stan.
Čaček 1980. 1 stan.
Čarapović oko 1970. iz Bosne. 1980. 4 stan.
Čmelić 1930. iz Kloštra Ivanića. 1980. 1 stan.
Čop. 1931. 2 stan. 1980. 1 stan.
Divjak oko 1960. iz Klenovnika. 1980. 5 stan.
Đuretić. 1931. 6 stan. 1980. 2 stan.
Đurić 1980. iz Starog Petrovog Sela. 1980. 3 stan.
Đurinić. 1948. 3 stan. 1980. 1 stan.
Fedor oko 1965. od Našica priženjen. 1980. 3 stan.
Fluka. 1931. 5 stan. 1980. 1 stan.
Frbežar oko 1930. 1980. 2 stan. Iz Slovenije.
Galovec. 1931. 8 kć, 26 stan. 1980. 2 kć, 7 stan.
Geceg priženjen iz Lonjice. 1948. 2 stan. 1980. 6 stan.
Grozdek 1948. iz Belice (Međimurje). 1980. 2 stan.
Gruica oko 1955. iz Helene (Zelina). 1980. 6 stan.
Hodžić 1970. iz Busovače (Bosna). 1980. 4 stan.
Horvat. 1931. 2 kć, 7 stan. 1980. 7 stan.

Horvatek 1955. iz Orehovice (Zagorje). 1980. 3 stan.
Horvatinović. 1931. 5 stan. 1980. 3 stan.
Ivanić. 1980. 3 stan.
Jančec 1978. iz Andrilovca priž. 1980. 3 stan.
Jelovac 1962. iz Bosne priženjen. 1980. 2 stan.
Jonjić iz Bosne. 1980. 2 stan.
Jović 1970. od Imotskog. 1980. 4 stan.
Jukić 1967, 1976. iz Čelebića. 1980. 3 kć, 17 stan.
Jurišić 1961. 1980. 1. stan.
Kadoić 1958. iz Celina (Vrbovec) priženjen. 1980. 4 stan.
Karas 1953. iz Dugog Sela. 1980. 2 kuće, 5 stan.
Kirša iz Gaja (Vrbovec) priženjen. 1980. 1 stan.
Kolarić oko 1960. iz Klenovnika. 1980. 5 stan.
Kožatko 1975. iz Zagreba, priženjen. 1980. 2 stan.
Kralj iz Lonjice priž. 1931. 2 stan. 1980. 2 stan.
Kranjčević oko 1960. 1980. 2 kć, 4 stan.
Krpanić. 1948. 3 stan. 1980. 1 stan.
Kunić iz Lupoglava. 1980. 2 stan. (1931. 4 stan.)
Lučak. 1980. 1 stan.
Markas. 1931. 5 stan. 1980. 1 stan.
Matoic. 1948. 3 kć, 10 stan. 1980. 2 kć, 7 stan.
Mihić oko 1970. iz Gundinaca. 1980. 5 stan.
Mikulić oko 1970. iz Hercegovine. 1980. 4 stan.
Miri starinom iz Međimurja. 1980. 2 stan.
Mišković iz Lipe 1966, 1973. 1980. 2 kć, 11 stan.
Navrtek 1945. iz D. Dvorišća priž. 1980. 1 stan.
Nekić oko 1975. od Zadra. 1980. 3 stan.
Novokmet iz Livna (Bosna). 1980. 5 stan.
Njegač 1960. iz Klenovnika. 1980. 3 kć, 12 stan.
Orešković 1955. iz Like. 1980. 4 stan.
Ovčar 1970. iz Čeminca (Osijek). 1980. 3 stan.
Pelegrini 1978. iz Zagreba. 1980. 3 stan.
Perković iz Bosne. 1980. 1 stan.
Pezić oko 1970. iz Zagreba. 1980. 2 kć, 3 stan.
Podolnjak 1973. iz Helene (Dugo Selo), priz. 1980. 4 stan.
Raić 1960. iz Hercegovine. 1980. 5 stan.
Rakarić oko 1955. iz Prigorja. 1980. 2 stan.
Razl oko 1955. iz Skenderovaca (Sl. Požega). 1980. 3 stan.
Rimac 1971. iz Čelebića. 1980. 5 stan.
Sedmak 1948. 2 kć, 5 stan. 1980. 2 kć, 12 stan.

Sever 1978. iz Zagreba. 1980. 3 stan.
Severec. 1948. 4 stan. 1980. 2 kć, 6 stan.
Simić oko 1960. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Skora. 1931. 6 stan. 1980. 1 stan.
Sladarec 1946. iz Gračeca. priž. 1980. 4 stan.
Stiglić 1973. iz Kloštra Ivanića. 1980. 2 kć, 7 stan.
Stublić 1970. iz Sesv. Kraljevca. 1980. 3 stan.
Škaro 1958. iz Sarajlija. 1980. 2 kć, 6 stan.
Škrlec. 1931. 4 stan. 1980. 1 stan.
Šotić 1975. iz Ostrne priž. 1980. 4 stan.
Štrac 1969. iz Andrilovca. 1980. 1 stan.
Talaja 1960. iz Sinja. 1980. 4 stan.
Tašler. 1948. 1 stan. iz Peščenice (V. Gorica). 1980. 5 stan.
Todorić oko 1960. iz Runovića (Imotski). 1980. 2 kć, 7 stan.
Trnski oko 1955. iz Podravine. 1980. 3 stan.
Turjak 1977. iz Andrilovca priž. 1980. 3 stan.
Valjak oko 1940. od Križevaca. 1980. 3 kć, 4 stan.
Varga oko 1965. iz Božjakovine. 1980. 4 stan.
Vinceković 1946. iz Lakteca (Cerje) priž. 1980. 2 stan.
Vinojčić 1975. iz Duboševice priž. 1980. 4 stan.
Vlašić 1968. iz Gradačca, 1970. iz Hercegovine. 1980. 2 kć, 6 st.
Vrčić oko 1960. od Šibenika. 1980. 3 stan.
Vrljak oko 1970. iz Čepina. 1980. 3 stan.
Vukšić 1964. iz Dugog Sela. 1980. 2 kć, 5 stan.

BANJE SELO

Ovo se naselje sastoji od više zaselaka, pa se zato u starijim dokumentima zapisuje kao Banja sela, dakle više sela, a danas se po odredbi državnih vlasti zove Banje Selo, dakle jednina. Ime možda dolazi od nekoga bana koji je nekada bio ovdje feudalni gospodar.

Prvi put u sačuvanim dokumentima spominje se Banje Selo g. **1382.** kao feudalni posjed. 1424. zapisano je u dokumentu kao Banfeulde, a 1428. kao Banfelde ili **Prestanšćina** (Prestanschyna). 1431. špan (villicus) Stjepan de Banyazella sudjeluje kao prisežnik kod suda u Zagrebu, a 1429. Petar Stjepanov de Bancfalva župnik je Sv. Martina (Prozorje?). Prema tome, u kasnom srednjem vijeku ovo se

naselje zove i Banje Selo i Bansko Polje. Feudalni gospodari ovoga sela-posjeda bili su na početku XVI stolj. Ivan i Đuro Bradach de Lodomercz, ali im je 1541. kralj Ferdinand oduzeo taj posjed zbog nevjere i poklonio ga Zrinskima, Ivanu i Nikoli de Zrynio. Obitelj Bradač kasnije se pokorila vladaru, pa joj je posjed vraćen. 1598. ovdje je vlasnica Sofija Kerečenji, udova poslije smrti Stjepana Bradač. Grofovi **Niczky** bili su u XVIII i XIX stolj. feudalni gospodari ovoga sela. Stjepan Niczky bio je 1777. veliki župan Križevačke županije. Grofovstvo im je podijeljeno 1765.[44]

Banje Selo oduvijek je gravitiralo prema zapadu, pa zato 1857. pripada kotaru Sv. Ivan Zelina, 1880. općini Moravče-Belovar, a danas općini **Zelina.** Do g. 1802. nalazi se u župi Prozorje, a kasnije i sve do danas u župi Brckovljani. Ovdje je i škola za djecu iz Banjeg Sela. Danas djeca idu u školu u D. Zelinu.

Banje Selo udaljeno je od crkve u Brckovljanima 1 sat hoda ili 4,2 km.

Stanovnika ima: g. 1802. 129, 1842. 173, 1893. 252, 1931. 268, 1971. 142.

Kuća ima: g. 1857. 15, 1880. 30, 1971. 53.

Stanovnici

Starosjedioci:

Balaško 1834. G. 1948. 8 kć, 23 stan; 1980. 3 kć, 8 stan.
Berlović ili Smok 1695. G. 1948. 5 kć, 18 stan; 1980. 3 kć, 9 st.
Bertek 1695. G. 1948. 8 kć, 27 stan; 1980. 7 kć, 15 stan.
Budek 1695. G. 1948. 7 kć, 19 stan; 1980. 3 kć, 4 stan.
Černić 1695—1736.
Čvorec 1736. G. 1948. 3 stan.
Đurak 1598. G. 1948. 5 kć, 16 stan; 1980. 3 kć, 8 stan.

---

[44] Levéltári Közlemények, V, 139, 150 (Budimpešta). — Lukcsics Paulus, Diplomata pontificum s. XV (Budimpešta), I, br. 1105. — Monumenta historica (Zagreb) VI, 144. — Vjesnik Zemaljskog arkiva (Zagreb), VII, 260; XI, 18. — Adamček—Kampuš, Popisi, 387. — Bojničić Ivan, Der Adel von Kroatien und Slavonien (Nürnberg 1899).

Ferenček 1837. G. 1948. 3 stan.
Hupić 1736.
Jalžabetić 1695. G. 1948. 3 kć, 8 stan.
Kalađurić 1598.
Ključarić 1598—1695.
Levačić 1695.
Pajur 1842. G. 1948. 2 stan.
Perić 1598—1736.
Ražnjić 1598. G. 1948. 2 kć, 10 stan.
Posavec 1598. 2 kuće.
Sadaj 1695. 2 kć.
Smeršek 1695.
Šimunec 1695. 2 kuće.
Tomic 1736. G. 1948. 6 kć, 18 stan, 1980. 2 kć, 6 stan.
Torček 1695. G. 1948. 7 stan. 1980. 3 stan.

Doseljenici:

Balija 1980. 2 stan.
Bistrički 1948. 3 stan. 1980. 3 stan.
Čukman 1967. priženjen iz Majkovca. G. 1980. 4 stan.
Haler 1980. 1 stan.
Ilijaš 1948. 2 stan, 1980. 1 stan.
Lipar 1948. 2 kć, 3 stan. 1980. 1 stan.
Panijan 1980. 2 stan.
Pisačić 1948. 2 stan. 1980. 2 stan.
Posavec 1948. 2 stan. 1980. 2 stan.
Šarec 1946. priž. iz Lakteca (Cerje). 1980. 2 stan.
Štaglan 1948. 3 stan. 1980. 4 stan.
Žibak 1954. priz. iz Blaževdola (D. Zelina). G. 1980. 3 stan.

BOŽJAKOVINA

Na raznim se mjestima događa da upravna (službena) vlast neko naselje zove jednim imenom, a narod drugim, i da to drugo ime konačno prevladava. Ono što stariji dokumenti zovu Bosyako 1528. prvi puta je službeno zapisano Bosyakowyna, dakle, narodnim govorom, Božjakovina.

To ime obuhvaća u prvome redu utvrđeni plemićki dvorac ili sjedište feudalne gospoštije, a zatim i naselje pokraj

njega. To se naselje tijekom vremena povećavalo i smanjivalo. Njegovi stanovnici, feudalni podložnici, posjedovali su **urbarsko** zemljište koje je vlastelin želio pridružiti svojem alodijalnom zemljištu. Iako se to protivilo propisima urbara, ipak je vlastelinu uspjelo preseliti neke obitelji iz sela Božjakovine u bliža okolišna sela koja su pripadala božjakovinskoj gospoštiji.

Rijeka je Zelina protjecala kroz selo Božjakovinu i trebala je biti granica između dviju župa: Božjakovine i Prozorja. To je razlog te je jugo-zapadni dio sela pripadao župskoj crkvi sv. Martina u Prozorju, udaljenoj jedan sat, a sjevero-istočni dio sela imao je župsku crkvu sv. Brcka, daleko oko pola sata.

G. 1802. Božjakovina ima 128 stanovnika i cijela pripada župi sv. Brcka. 1808. selo je podijeljeno: 128 stan. nalazi se u župi sv. Brcka, a 24 stan. u župi sv. Martina. Župa sv. Brcka ima u svojoj Božjakovini 1824. 61, 1842. 63, 1857. 23 stan. Te iste godine 1857. većina stanovnika Božjakovine, tj. 43 pripada župi u Prozorju, a g. 1880. i kasnije cijelo je to selo u župi sv. Martina.

Prema popisu stanovnika od g. 1931. stanovnici su Božjakovine jedino radnici i službenici, zaposleni na ovdašnjem banovinskom dobru. Međutim, u ovom našem popisu stanovnikâ obuhvaćamo samo seljake, stalne posjednike.

Stanovnici

Starosjedioci:

1582, 1588. Vidašić.
1691. Berkas — 1736, Kreić, Matić, Mlinarec, Rogač — 1736, Sabolić — 1724, Skoblan — 1736, Srdinić — 1736.
1736. Bajsić, Benčak, Funtek, Galovec, Karasić, Kiselman, Kucetić, Mišić, Selec, Vincek, Vukšić.

Doseljenici:

Antonić 1963. iz Slavonije. 1980. 3 stan.
Arklenić 1948. 5 stan. 1980. 2 kć, 9 stan.
Bajtek 1970. iz Bosne. 1980. 3 stan.

Berko 1967. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Blagojević 1960. iz Ledenice (Gradačac). 1980. 2 stan.
Broz 1931. 4, 1948. 5, 1980. 4 stan.
Bukal 1961. iz Banjeg Sela. 1980. 4 stan.
Cunj 1946. iz Oborova. 1980 4 stan.
Dobrotić 1968. iz Sl. Požege. 1980. 4 stan.
Duh iz Hrašćine. 1980. 2 stan.
Dukić 1951. iz Gline. 1980. 3 stan.
Evačić 1960. iz Klenovnika. 1980. 3 stan.
Frbežar 1935. iz Slovenije. 1980. 2 stan.
Gotal 1931. 4 kć, 18 stan. 1948. 4 kć, 16 stan. 1980. 1 stan.
Grof 1970. iz Splita. 1980. 4 stan.
Grozdek 1946. iz Belice (Čakovec). 1980. 4 stan.
Gršić 1931. 7 stan. iz Podravine. 1980. 3 kć, 6 stan.
Hanž 1967. iz Lupoglava. 1980. 2 stan.
Holik 1970. iz Srij. Karlovaca. 1980. 3 stan.
Horvat 1931. 5, 1980. 5 stan.
Huzjak 1965. iz Križevaca. 1980. 3 stan.
Ivanković 1935. iz Slavonije. 1980. 4 stan.
Kanižaj 1970. iz Ždale. 1980. 4 stan.
Kljunić 1965. iz Klenovnika. 1980. 5 stan.
Koroš 1958. iz Belice (Čakovec). 1980. 3 stan.
Korošec 1940. iz Granešine. 1980. 2 kć, 5 stan.
Kosanić 1949. iz Skugrica (Bosna). 1980. 6 stan.
Krmpotić iz Senja. 1980. 2 stan.
Mihaljević 1950. iz Kupresa. 1980. 2 stan.
Milivojević 1977. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Makar 1972. iz Andrilovca. 1980. 4 stan.
Mušec 1958. iz Bedenice. 1980. 2 stan.
Novačić 1947. od Gospića. 1948. 4, 1980. 1 stan.
Pergar 1948. iz Međimurja. 1980. 1 stan.
Pešić 1973. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Petrović 1974. iz Prokuplja (Niš). 1980. 4 stan.
Pezić 1945. iz M. Bistrice. 1980. 2 stan.
Pintarić 1962. iz Klenovnika. 1980. 4 stan.
Pivar 1955. iz Parišnika (Tomašica). 1980. 3 stan.
Plašić 1938. iz Jankomira. 1948. 5 stan. 1980. 2 kć, 3 stan.
Potočki 1968. iz Osijeka. 1980. 3 stan.
Ribić 1966. iz Koške. 1980. 4 stan.
Rodić 1938. iz Križevaca. 1948. 5 stan. 1980. 2 kć, 5 stan.

Sabolić 1975. iz Slavonije. 1980. 2 stan.
Smolčić 1948. iz Like. 1980. 2 stan.
Stefanović 1970. iz Slavonije. 1980. 4 stan.
Škaro 1958. iz Sarajeva. 1980. 1 stan.
Šprajcer iz Bosne. 1980. 2 stan.
Šutalo 1968. iz Hercegovine. 1980. 2 stan.
Varga 1915. iz Međimurja. 1931. 5 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Vreić 1964. iz Šibenika. 1980. 3 stan.
Živić 1936. iz Prokuplja (Niš). 1980. 2 stan.

GORNJA GREDA

Gornja Greda je posjed koji pripada gospoštiji Božjakovini: 1670. Zrinskima, 1802. Draškovićima. Najstariji poznati popis stanovnika ovoga sela potječe iz g. 1691.

Selo je udaljeno od župske crkve 3/4 sata ili 4, 4 km.

Stanovnika ima: 1802. 94, 1842. 60, 1893. 143, 1931. 123, 1971. 272.

Kuća ima: 1857. 5, 1880. 15, 1931. 34, 1971. 75.

Stanovnici

Starosjedioci:

Frulja 1691. G. 1931. 4 kć, 9 stan. 1980. 3 stan.
Gembec 1736. G. 1931. 8 kć, 26 stan. 1980. 2 kć, 6 stan.
Hergonia ili Kusetić 1691.
Lovrišec 1803. G. 1931. 8 kć, 24 stan. 1948. 4 kć, 15 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Skobljanec 1691. G. 1931. 9 kć, 33 stan. 1980. 4 kć, 13 stan.
Vurečić 1736.

Doseljenici:

Antolković oko 1960. iz Lonjice. 1980. 6 stan.
Basar priž. 1980. 3 stan.
Bekić 1976. iz Dervente. 1980. 4 stan.
Bencak 1948. 5 stan. 1980. 2 kć, 10 stan.
Brekalo 1968. iz Hercegovine. 1980. 6 stan.
Brlek 1980. 2 stan.

Bunjko 1964. iz Kusanovca priž. 1980. 6 stan.
Burušić 1968. iz Bosne. 1980. 5 stan.
Celinić iz Slovenije. 1980. 1 stan.
Danonić 1959. iz Vel. Gore (Moravče). 1980. 3 stan.
Dukarić 1948.iz Bedenice. 1980. 2 stan.
Dumić 1948. 3, 1980. 7 stan.
Đurčak 1965. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Đuretec 1980. 1 stan.
Filipović 1968. iz Gradačca. 1980. 1 stan.
Geceg iz Lonjice. 1980. 2 stan.
Horvat 1961. iz Prikraja. 1980. 6 stan.
Ivanović 1980. 4 stan.
Jaklinović 1980. 2 stan.
Jaroševski 1968. 1980.3 stan.
Jelić iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Katić oko 1960. iz Jakšića (Sl. Požega). 1980. 4 stan.
Kiđemet 1962. iz Kloštra Ivanića. 1980. 3 stan.
Kralj 1980. 2 stan.
Kramarić 1962. iz Zlatara. 1980. 4 stan.
Kurtić 1967—1970. iz Dervente. 1980. 4 kć, 17 stan.
Labaš 1956. iz Stubice. 1980. 3 stan.
Lovrić 1975. od Dervente. 1980. 2 stan.
Mađer oko 1945. iz Prikraja. 1980. 2 stan.
Mađer oko 1960. iz Lonjice. 1980. 5 stan.
Malic oko 1935. iz Lupoglava. 1980. 2 stan.
Marić 1963—1980. iz Bosne i dr. 1980. 5 kć, 22 stan.
Matok 1970. iz Laza (M. Bistrica). 1980. 5 stan.
Mlinarić 1948. iz Like. 1980. 4 stan.
Mrkonjić 1968. iz Gradačca. 1980. 5 stan.
Nikolić 1965. iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Okmaca 1959. iz Drnja. 1980. 2 stan.
Opačak 1978. iz Bosne. 1980. 4 stan.
Petrinović 1970. iz Lupoglava. 1980. 4 stan.
Raužan 1965. iz Slunja. 1980. 4 stan.
Ružak 1952. iz Krapinskih Toplica. 1980. 5 stan.
Sever oko 1960. iz Sv. Mateja (G. Stubica). 1980. 4 kć, 11 stan.
Skora 1980. 1 stan.
Slunjski 1962. iz Margečana. 1980. 3 stan.
Sumpor 1970. iz Karivaroša (G. Stubica). 1980. 6 stan.

Šekarić 1978. iz Kloštra Ivanića. 1980. 3 stan.
Trumbetašić oko 1965. iz Carevdara. 1980. 5 stan.
Vajdić 1951. iz Gradeca (Vrbovec). 1980. 6 stan.
Varaždinec 1980. 2 stan.
Vitez oko 1960. iz Vrbovca. 1980. 2 stan.
Vučilovski 1971. iz Svedraže (Pregrada). 1980. 4 stan.
Zvrhek 1951. iz Lupoglava. 1980. 2 kć, 8 stan.

GORNJE DVORIŠĆE

Samo ime naselja dokazuje da se nalazilo u blizini gospoštijskog dvora ili grada. Gornje Dvorišće leži na lijevoj ili sjevernoj strani rijeke Zeline, a Donje Dvorišće na desnoj ili južnoj strani iste rijeke. Jedno i drugo Dvorišće pripada 1670. gospoštiji Božjakovini i obitelji Zrinskih, a 1802. vlasnik je Gornjeg Dvorišća Đuro Drašković. Međutim, gospodari Božjakovine davali su na korištenje jedan i drugi posjed raznim svojim vazalima ili slobodnjacima. Do 1573. uživao je posjed Gornje Dvorišće Nikola **Borothwa,** kao i neke zemlje kod Vrbovca, a 1573. dolazi ovamo kao slobodnjak **Lovro Rodynoych** i preuzima 1 dim zemljišta. On ovdje boravi i 1588. G. 1743. mali je posjednik u G. Dvorišću Franjo plemeniti **Praszkach,** koji gradi kapelu B. D. Marije u Brckovljanima; 1879. vlastelin u G. Dvorišću obitelj **Blaha** obnavlja rečenu kapelu i u njoj uređuje za sebe grobnicu.[45]

Državno dobro Božjakovina u vremenu između dva rata osnovalo je i vodilo na bivšem marofu ili majuru Dvorišću **Gospodarsku školu** za seoske domaćice.

Gornje Dvorišće pripada 1880. katastarskoj ili poreznoj općini Brckovljani, a kasnije i ovdašnjoj upravnoj općini. Međutim, 1931. nalazi se u upravnoj općini Dugo Selo.

G. Dvorišće udaljeno je od crkve u Brckovljanima pola sata ili 2 km.

Stanovnika ima: 1802. 53, 1842. 63, 1893. 70, 1931. 76, 1971. 128.

Kuća ima: 1857. 6, 1880. 15, 1931. 18, 1971. 37.

---

[45] Adamček—Kampuš, Popisi, 286, 341 — Župska spomenica Brckovljani.

Stanovnici

Starosjedioci:

Funtek 1691. G. 1931. 1 kć, 5 stan.
Galovec 1833. G. 1948. 1 kć, 3 stan. 1980. 2 stan.
Grubić-Ljubaj 1842—1883.
Kovačić 1691—1779.
Krpanić 1736. G. 1931. 12 kć, 50 stan. 1980. 5 kć, 16 stan.
Praskač 1736.
Radovec 1691
Sugović 1691—1736.

Doseljenici:

Babić 1980. 1 stan.
Fuglec 1980. 2 stan.
Kump 1931. 2 kć, 8 stan; 1980. 2 kć, 6 stan.
Kupešić iz Hrebinca. 1980. 3 stan.
Miter iz Hrašćine prizetio se. 1980. 4 stan.
Navrtek. 1980. 2 stan.
Nikšić iz Sesveta 1978. G. 1980. 3 stan.
Prelec iz Negovca (Rakovec) priz. G. 1980. 4 stan.
Srdinić 1980. 3 stan.

GRAČEC

Ime sela Gračec dolazi od grada-tvrđe Božjakovina koji se u blizini nalazio. Spominje se u popisu Zrinskih posjeda 1670.[46] 1802. pripada Đuri Draškoviću kao vlasniku gospoštije Božjakovina.

U upravno-političkom pogledu ovo selo pripada katastarskoj ili poreznoj općini Brckovljani. Od crkve u Brckovljanima udaljeno je 1/4 sata ili 1,1 km.

Stanovnika ima: 1802. 178, 1842. 172, 1893. 287, 1931. 227, 1971. 403.

Kuća ima: 1857. 16, 1880. 31, 1931. 52, 1971. 121.

---

[46] Horvat Rudolf, Zapljena Zrinskih imanja, Hrvatsko kolo, IV, 1908, str. 194—197.

Stanovnici

Starosjedioci:

Barić 1691, Baršić 1736.
Batiževec 1837. G. 1931. 3 kć, 12 stan. 1980. 3 kć, 3 stan.
Bencak 1691.
Dokuš 1691. G. 1931. 14 kć, 66 stan. 1980. 12 kć, 37 stan.
Đurinec 1880. G. 1931. 2 kć, 12 stan. 1980. 3 kć, 10 stan.
Farkašec 1736.
Ferinovec 1827. G. 1931. 1 kć, 3 stan. 1980. 2 stan.
Gruica 1691, Gruičinec 1734.
Ivan 1691, Ivin 1779.
Klasan 1736.
Lepan 1736. G. 1931. 10 kć, 44 stan. 1980. 5 kć, 19 stan.
Lukšić 1779. G. 1931. 2 kć, 7 stan. 1980. 2 kć, 9 stan.
Matić 1691—1779.
Mišić 1736—1779.
Novačić 1691. G. 1931. 6 kć, 31 stan. 1980. 4 kć, 13 stan.
Periček 1880. G. 1931. 3 kć, 11 stan. 1980. 2 kć, 2 stan.
Petković plemić 1736. G. 1931. 1 kć, 5 stan, 1980. 1 stan.
Sekovanić 1880.
Selec 1691—1903.
Šladarec 1736. G. 1931. 4 kć, 24 stan. 1980. 4 kć, 10 stan.
Šodec 1838. G. 1931. 12 kć, 53 stan. 1980. 5 kć, 17 stan.
Štefica (Stezica) 1691—1779.
Švedi iz Oborova 1826. G. 1931. 3 kć, 12 stan. 1980. 4 kć, 16 stan.

Doseljenici:

Balija 1978. iz Hrebinca. 1980. 2 stan.
Bastalec 1948. 5 sta. 1980. 2 kć, 12 stan.
Belošević 1972. iz Preseke. 1980. 3 stan.
Bertečić iz Dropčevca priz. 1931. 3, 1948. 5, 1980. 2 stan.
Bišof 1954. iz Sl. Požege. 1980. 3 stan.
Blagušević 1952. iz Samoborca (Rakovec). 1980. 2 stan.
Blažutić 1975. iz Lonjice. 1980. 3 stan.
Brezarić 1940. iz Peskovca (Rakovec). 1980. 6 stan.
Brlek oko 1970. iz M. Bistrice, 1980. 1 stan.
Burušić 1965. iz Bosne 1980. 3 stan.

Cik 1970. iz Lupoglava priz. 1980. 4 stan.
Čokor 1974. iz Lonjice. 1980. 3 stan.
Dunaj 1966. iz Radoboja. 1980. 3 stan.
Đunđuš 1955. iz Bukevlja. 1980. 4 stan.
Đuras priz. 1980. 4 stan.
Galić 1978. iz Hercegovine. 1980. 3 stan.
Grabrovec 1961. iz D. Dvorišća priz. 1980. 3 stan.
Haboić 1943. iz Peskovca (Rakovec) priz. 1948, 1980. 3 stan.
Hajdarević 1975. iz Podravine. 1980. 4 stan.
Horvat oko 1978. iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Ivčin 1970. iz Lovrečine priz. 1980. 3 stan.
Ivković 1980. 2 stan.
Ivoš 1935. iz Lonjice. 1948, 1980. 3 stan.
Ivšić 1977. iz Zagreba. 1980. 3 stan.
Jambrišec oko 1935. iz Stančića. 1980. 2 stan.
Jančin oko 1960. 1980. 2 stan.
Jarček 1950. iz Golog Vrha (Rakovec). 1980. 2 stan.
Katalenić iz Zagreba. 1980. 3 stan.
Katanek 1946. iz Hrašćine priz. 1980. 3 stan.
Klarić 1980. iz Tunjestala (Derventa). 3 stan.
Kos 1980. 2 stan.
Kovačić 1980. 4 stan.
Kralj 1958. iz Lonjice priz. 1980. 6 stan.
Kralj 1978. iz Lonjice. 1980. 4 stan.
Kraljiček 1952. iz Lupoglava priz. 1980. 3 stan.
Kvaternik 1950. iz Moravča priz. 1980. 2 stan.
Kveštek 1946. iz Brčevca priz. 1980. 2 stan.
Lisac iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Lokner iz Slav. Orahovice priz. 1980. 3 stan.
Lovrić 1978. iz Dervente. 1980. 4 stan.
Makar 1960. iz D. Dvorišća. 1980. 2 stan.
Marić 1976. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Martinjak 1962. iz Valetića (Rakovec). 1980. 3 stan.
Matan 1960. iz Goričana (Međimurje). 1980. 1 stan.
Mihalić iz Ladvenjaka (Karlovac). 1980. 5 stan.
Mihelja oko 1950. iz Tuhlja priz. 1980. 1 stan.
Mikolčević 1945. od Nove Gradiške. 1980. 4 stan.
Mlinarić 1931. 3, 1980. 4 stan.
Muc Gršić 1946. iz Zlatara. 1980. 1 stan.
Muretić 1888. 1931. 5 kć, 25 stan. 1980. 4 kć, 12 stan.

Opčević oko 1970. iz Zagreba. 1980. 2 kć, 7 stan.
Pek 1974. 1980. 5 stan.
Petrek 1931. 5 stan. 1980. 2 stan.
Petric 1931. 8 stan. 1980. 1 stan.
Planinac oko 1950. iz Draganića priz. 1980. 3 stan.
Popoviček 1980. 2 kć, 9 st.
Rajić 1977. iz Hercegovine. 1980. 5 stan.
Renjić 1970. iz M. Bistrice. 1980. 4 stan.
Rusan 1931. 3 stan. 1980. 5 stan.
Salopek 1960. iz Slunja. 1980. 2 kć, 6 stan.
Sedlar 1931. 2 kć, 12 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Skobljan 1931. 7, 1980. 3 stan.
Skobljanec 1935. iz G. Grede. 1980. 1 stan.
Sugović 1973. iz Lonjice priz. 1980. 2 stan.
Šarec 1975. iz Banjeg Sela priz. 1980. 3 stan.
Tašler 1980. 3 stan.
Torbašinović 1968. iz Slavonije. 1980. 3 stan.
Valentak 1980. 6 stan.
Večerić 1956. iz Pregrade. 1980. 7 stan.
Žafran 1960. iz Sinca (Lika). 1980. 5 stan.
Žgela oko 1960. iz Lađevca (Slunj). 1980. 6 stan.

HREBINEC

Najstariji sačuvani dokument u kojem se spominje Hrebinec (Hrebyncz) potječe iz g. 1570. Ovdje se tada nalazio posjed Đure **Bekoych** koji je imao samo 1 dim poreza. 1598. ovo se naselje zapisuje kao Hrebynczy i pripada gospoštiji Božjakovini odnosno Đuri Zrinskome. Njegov se ovdašnji kmet zove Matija Krvarić. Iste godine u drugom dokumentu nabrajaju se ostali kmetovi: Blaž, Luka i Toma Kovač te Grgur Frulja.

1598. spominje se posebno i selo Meglinec ili Meglinci s dva svoja kmeta: Andrija Bajsić i Mihael Kupezić. Kao selo za sebe nalazi ga i kanonski vizitator 1691. U XVIII stolj. ovo se selo spaja sa selom Hrebinec.[47]

[47] Adamček—Kampuš, Popisi, 397, 476.

Kod organiziranja političke uprave 1880. katastarska ili poreska općina Hrebinec obuhvaća sela: Hrebinec, Stančić i Štakorovec.

Hrebinec je udaljen od župske crkve 3/4 sata ili 3 km.

Hrebinec ima **stanovnika:** 1802. 191, 1842. 209, 1893 278, 1931. 407, 1971. 281.

Kuća ima: 1857. 12, 1880. 35, 1931. 100, 1971. 83.

Stanovnici

Starosjedioci:

Balija 1691. G. 1931. 15 kć, 76 stan., 1948. 16 kć, 54 stan. 1980. 8 kć, 23 st.
Blagušan 1691—1736.
Budor 1736—1880.
Cesar (ili Funtek) 1779. G. 1931. 6 kć, 23 stan. 1948. 6 kć, 29 stan. 1980. 5 kć, 10 stan.
Dokuš 1736—1880.
Frwlya 1598.
Funtek 1691. G. 1931. 7 kć, 44 stan. 1980. 5 kć, 15 stan.
Kowach 1598.
Krvarić 1598. G. 1931. 6 kć, 34 stan. 1980. 5 kć, 21 stan.
Kupešić 1736. G. 1931. 12 kć, 40 stan. 1980. 5 kć, 14 stan.
Pećnjak 1779. G. 1931. 8 kć, 38 stan. 1980. 4 kć, 14 stan.
Peršun ili Čiger 1691.
Rustanbeg 1691. G. 1931. 8 kć, 37 stan. 1980. 4 kć, 10 stan.
Staglan 1691. G. 1931. 9 kć, 30 stan. 1980. 4 kć, 7 stan.
Trčak 1691—1736.

Doseljenici:

Bastašić 1931. 4 stan. 1980. 1 stan.
Bertek iz Ostrne priz. 1980. 4 stan.
Čokor iz Lonjice priz. 1980. 2 stan.
Đunđuš 1948. 5 stan. 1980. 1 stan.
Đurak oko 1940. iz Banjeg Sela priz. 1980. 3 stan.
Graberec oko 1940. iz Prozorja priz. 1980. 4 stan.
Grabrovec 1948. 4 stan. 1980. 4 stan.
Haler 1931. 6 stan. 1980. 2 stan.
Horvatić 1945. iz Lonjice priz. 1980. 2 stan.

Jureša 1948. 4 stan. 1980. 1 stan.
Kelebuh oko 1930. iz Lakteca priz. 1980. 1 stan.
Markiš 1931. 2 stan. 1980. 7 stan.
Milek 1948. 6 st. 1980. 3 stan.
Pakšec oko 1960. iz Bisaga. 1980. 1 stan.
Perić oko 1950. iz Stančića priz. 1980. 5 stan.
Puhelec 1948. 4 st. 1980. 6 stan.
Rafaj 1980. 5 stan.
Rečec 1948. iz Lakteca (Cerje) priz. 1980. 6 stan.
Smok 1948. 4 kć, 16 stan. 1980. 3 kć, 10 stan.
Šarec oko 1960. iz Lakteca. 1980. 2 kć, 6 stan.
Šimunić 1970. iz Bisaga. 1980. 6 stan.
Viskala 1964. iz Kutjeva priz. 1980. 5 stan.
Zmiša 1948. 2 kć, 6 stan. 1980. 1 stan.

KUSANOVEC

Kusanovec (Kusinov, Kusinovci) spominje se 1541. kao feudalni posjed koji pripada gospoštiji **Rakovec.** Poslije spajanja rakovačke i vrbovečke gospoštije u jednu gospoštiju tokom XVI stolj. Kusanovec ostaje u toj gospoštiji do ukinuća feudalizma 1848. Zato se ovo selo u prošlom i na početku ovoga stoljeća nalazi u kotaru i općini **Vrbovec,** u katastarskoj općini Lonjica. U novije vrijeme pripojeno je općini **Dugo Selo.**[48]

Selo je udaljeno od župske crkve 3/4 sata ili 6,3 km.

Stanovnika ima: 1824. 110, 1842. 141, 1893. 197, 1931. 145, 1971. 78.

Kuća ima: 1857. 6, 1880. 21, 1931. — 1971. 22.

Stanovnici

Starosjedioci:

Benčec (Benac) 1691. G. 1948. 3 kć, 7 stan. 1980. 1 stan.
Đuran 1691—1779.
Ivanko 1691.
Jadanec 1805. G. 1948. 15 kć, 54 stan. 1980. 7 kć, 20 stan.

---

48 Laszowski Emilij, Iz prošlosti Vrbovca (Zagreb 1931), 23.

Kruh 1736. G. 1948. 2 kć, 3 stan.
Pavleković ili Droptinjak 1691.
Selec 1691. 1948. 3 kć, 6 stan. 1980. 2 kć, 5 stan.
Tomašić 1736. G. 1948. 8 kć, 33 stan. 1980. 3 kć, 5 stan.

Doseljenici:

Boršić 1959. iz Vinagore priz. 1980. 2 stan.
Brezarić 1947. iz Peskovca (Rakovec) priz. 1980. 4 stan.
Heister 1954. iz G. Jesenja priz. 1980. 2 stan.
Horvat 1948. 3 stan. 1980. 7 stan.
Ivoš oko 1925. iz Lonjice priz. 1980. 2 stan.
Jagatić 1970. iz Peskovca (Rakovec) priz. 1980. 3 stan.
Picek 1951. iz Hrašćine priz. 1980. 4 stan.
Valetić 1970. iz Moravča Glavnica priz. 1980. 3 stan.

LONJICA

Ime sela Lonjice (u starijim se dokumentima zove Lojnica) dolazi od imena rijeke Lonje ili Lojne. Ta je rijeka dala ime također selu Lonji na utoku te rijeke u Savu. Na sličan su način dobila po rijekama imena i druga razna naselja u Hrvatskoj: Odra kod Velike Gorice i Odra kod Siska, Ilova, Glina, Bednja, Orljavac i Orljavica kod Požege, Karaševo po Karašici kod Valpova, Vuka i Vukovar itd. Što znači riječ Lonja? Kao što je vjerojatno da ime Kupa dolazi od latinske riječi »colpa« (krivnja), tako je vjerojatno da i ime Lonja dolazi od latinske riječi »longa« tj. dugačka.

Rijeka se Lonja spominje ovdje već g. 1261, a **naselje** Lonjica pod imenom »Zlonyn« g. 1374. Selo s današnjim nazivom Lonjica zapisano je u sačuvanom dokumentu iz g. 1517. Tada je feudalni vlasnik ovoga sela-posjeda Katica **Pučić.** Ona je taj posjed baštinila po ocu Stjepanu koji ga je dobio od rakovečkoga vlastelina hercega Ivana Korvina. Pučići su valjda bili slobodnjaci, ovisni o vlastelinu, jer je g. 1541. Lonjica dio rakovačke i vrbovečke gospoštije i tako ostaje dalje sve do ukinuća kmetstva 1848.[49] Zbog svoga prirodnoga položaja sjeverno od rijeke Lonje selo Lonjica

[49] Ondje, 10, 11, 23, 25, 38.

pripada tokom stoljeća Križevačkoj županiji i kotarskom sudu u Vrbovcu, a nedavno i danas **općini Vrbovec.** Kako se crkvena uprava ne ravna uvijek po političkoj upravi, Lonjica se nalazi u župi Brckovljani. Od župske je crkve udaljena pola sata hoda ili 3,7 km.

Stanovnika ima: 1802. 481, 1820. 446, 1831. 520, 1843. 504, 1864. 609, 1880. 686, 1893. 776, 1931. 911, 1948. 910, 1971. 901.

Kuća ima: g. 1857. 31, 1880. 122, 1931. — 1971. 229.

Stanovnici

Starosjedioci:

Altabas 1691. G. 1948. 5 kć, 19 stan. 1980. 4 kć, 15 stan.
Antolković 1818. G. 1948. 15 kć, 63 stan. 1980. 10 kć, 40 stan.
Bencarić 1873. G. 1948. 3 kć, 13 stan.
Bertinovec 1827. G. 1948. 10 kć, 37 stan. 1980. 12 kć, 33 stan.
Blažutić 1813. G. 1948. 6 kć, 26 stan. 1980. 9 kć, 30 stan.
Branjušić 1832. G. 1948. 5 kć, 25 stan. 1980. 4 kć, 16 stan.
Cukor 1819, G. 1948. 7 kć, 29. stan. 1980. 7 kć, 16 stan.
Čokor 1821. G. 1948. 6 kć, 26 stan. 1980. 3 kć, 13 stan.
Dereč 1695.
Drčkaj 1691.
Đuretec 1691. 1980. 4 kć, 11 stan.
Francuz 1880.
Funtek mlinar 1874. G. 1948. 1 kć, 3 stan.
Gašić 1691-1695
Geceg 1848. G. 1948. 16 kć, 67 stan. 1980. 16 kć, stan.
Gecek 1880. G. 1948. 7 stan.
Habijanec 1736. G. 1948. 2 kć, 11 stan. 1980. 3 kć, 7 stan.
Horvat 1736-1779.
Horvatić 1695. 1980. 14 kć. 30 stan.
Horvatinović 1691. G. 1948. 7 kć, 27 stan. 1980. 5 kć, 25 stan.
Ivančec 1821. G. 1948. 5 kć, 15 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Ivoš 1691. G. 1948. 11 kć, 52 stan. 1980. 13 kć, 39 stan.

Jagatić 1736.
Kovač ili Holadin 1691.
Kovačić 1691. G. 1948. 2 kć, 3 stan. 1980. 2 kć, 5 stan.
Kralj 1691. G. 1948. 20 kć, 92 stan. 1980. 18 kć, 71 stan.
Levačić 1695. G. 5 kć, 21 stan. 1980. 5 kć, 16 stan.
Mađer 1695. G. 1948. 9 kć, 41 stan. 1980. 5 kć, 12 stan.
Martinec 1691.
Poheljec (Puhelec) 1695. 1948. 1 kć, 3 stan. 1980. 1 stan.
Poturiček 1691. G. 1948. 10 kć, 38 stan. 1980. 5 kć, 20 stan.
Prigorec 1691-1695.
Rihel 1691-1880.
Severec 1820. G. 1948. 5 kć, 17 stan. 1980. 3 kć, 11 stan.
Solarić 1691. G. 1948. 11 kć, 39 stan. 1980. 8 kć, 26 stan.
Šantak 1691.
Špoljarić 1691-1922. Nasljednik Fintić.

Doseljenici:

Babić 1967. iz Đurišta priz. 1980. 4 stan.
Baček 1965. iz Samoborca (Rakovec) priz. 1980. 3 stan.
Barčić 1951. iz Suhopolja priz. 1980. 3 stan.
Brcković 1948. 12 stan. 1980. 2 kć, 6 stan.
Brezarić 1964. iz Peskovca (Rakovec) priz. 1980. 3 stan.
Cifrek 1940. iz Ivanić-Grada . 1980. 3 stan.
Dokuš 1967. iz Gračeca priz. 1980. 5 stan.
Drbli iz Zagreba veterinar. 1980 4 stan.
Filipaj 1968. iz Štakorovca priz. 1980. 3 stan.
Fintić oko 1850. 1931. 4 kć, 19 stan. 1980. 5 kć, 27 stan!
Forčić oko 1960. iz Paukovca (D. Zelina). 1980. 1 stan.
Fotović 1980. 4 stan.
Gračanin 1980. od Gospića. 4 stan.
Horvat 1980. 1 stan.
Hren-Kukčec 1948. 1980. 4 stan.
Hrgović 1980. 2 kć, 6 stan.
Hrvojić iz Savskoga Narta 1955. priz. 1980. 4 stan.
Jagatić 1948. 2 kć. 7 stan. 1980. 2 kć, 12 stan.
Jambrišec 1980. 3 stan.
Jarček 1980. 2 stan.
Kadoić 1969. iz Celina (Vrbovec) priz. 1980. 4 stan.
Kober 1968. iz Sv. Helene (D. Zelina). 1980. 1 stan.
Koch 1980 4 stan.

Kos 1948. 1 stan. iz Vojnovca (Lobor). 1980 2 kć, 6 stan.
Lacković 1977. iz D. Miholjca. 1980. 4 stan.
Lisičak 1942, 1955. iz Peskovca (Rakovec). 1948. 4 st. 1980. 2 kć 9 st!
Lukić 1978. iz Soljana. 1980 5 stan.
Lulić 1970. iz Voćina. 1980. 1 stan.
Martinčić 1970. iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Medara 1972. iz Bosne. 1980. 4 stan.
Mihalić 1977. od Ozlja. 1980. 4 stan.
Munta 1975. iz Vrbovečke Dubrave priz. 1980. 3 stan.
Muretić 1975. zi Brckovljana. 1980. 1 stan.
Nagradić 1980. 3 stan.
Novosel 1948. 2 kć, 7 stan. 1980. 2 kć, 5 stan.
Pavlek 1949. iz Luke (Vrbovec) priz. 1980. 4 stan.
Penava 1943. iz Kovačeva Polja (Prozor). 1980. 8 stan.
Rakiževec 1980. 6 kć, 16 stan.
Ratkajec 1980. 2 kć, 10 stan.
Rustambeg 1968. iz Hrebinca priz. 1980. 2 stan.
Sodarević 1978. iz Štefanjskoga Brega (Čazma). 1980. 4 stan.
Starjački 1948. 3 kć, 7 stan. 1980. 3 kć, 5 stan.
Sugović 1940. iz Vrbovečke Grede priz. 1980. 2 kć, 8 stan.
Špinderk iz Sv. Ivana Zeline priz. 1980. 6 stan.
Večerin oko 1930. 1946, iz Sv. Helene priz. 1946. 9 st, 1980. 2 kć, 3 st.
Zajec 1970. iz Pregrade priz. 1980. 6 stan.

MAJKOVEC

Feudalni su gospodari posjeda u Majkovcu (i Sv. Heleni) bili: Gašpar **Mikulić** ima 1567. 3 dima, 1573. 2 1/2 dima, 1598. Ivan Mikulić de Podlapac ima 13 kuća kmetova, isto toliko Đuro Mikulić de Podlapac 1600. 1802. ovdje je posjednik Ivan kapetan **Adamović**.[50]

Majkovec pripada 1857. sučiji Paukovec, 1880 katastarskoj općini Sveta Helena, a kotaru i općini **Sv. Ivan Zelina.**

Selo je udaljeno od župske crkve 1 sat ili 5,3 km.

---

[50] Adamček—Kampuš, Popisi, 208, 249, 398, 570.

Stanovnika ima: 1802, 101, 1842, 122, 1893, 176, 1931. 229, 1971. 223.

Kuća ima: 1857, 11, 1880. 25, 1931. — 1971. 60.

S t a n o v n i c i :

Starosjedioci:

Adamović plemić 1802.
Balok 1691.
Bandia 1691.
Barković 1860. G. 1948. 3 kć, 10 stan. 1980. 2 kć, 8 stan.
Batoršćak 1691.
Bednjanec 1830. G. 1948. 18 kć, 60 stan. 1980. 14 kć, 31 stan.
Biljuga 1779.
Botinec 1691. G. 1948. 3 kć, 16 stan. 1980. 4 kć, 10 stan.
Čukman 1779. G. 1948. 1 kć, 6 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Damjanić 1779.
Đuras 1691. G. 1948. 5 kć, 16 stan. 1980. 4 kć, 8 stan.
Galičić (Galenčić) 1598.
Hajduk 1598.
Hormuk (Hurmak) 1598-1691.
Horvat I) 1691-1736, II) 1861. kolar. G. 1948. 1 kć, 3 stan. 1980 1 st.
Jančić 1598.
Jendečić 1691-1736.
Kos 1598.
Kramarić 1598.
Martinčić 1598.
Miketić 1838. G. 1948. 8 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Mužinić 1598-1691.
Panković 1779.
Rozulić slobodnjak 1598.
Sajić plemić 1598-1736.
Simolić 1691.
Slavinić 1779. G. 1948. 5 kć, 19 stan. 1980. 5 kć, 15 stan.
Smolčić 1598.
Spis 1598.
Špoljarec (Špoljar) 1691. G. 1948. 2 kć, 9 stan. 1980. 2 kć, 7 stan.

Trebeš 1691. G. 1948. 5 kć, 18 stan. 1980. 5 kć, 15 stan.
Vuk 1598. G. 1948. 3 kć, 7 stan. 1980. 3 kć, 8 stan.

Doseljenici:

Alkić 1948. iz Bosne priz. 1980. 5 stan.
Đuretec 1980. 2 stan.
Fišter 1980. 6 stan. Priz. 1967. iz Sesvetskih Sela.
Forčić 1980. 2 stan.
Gruica 1935. iz Sv. Helene (D. Zeline) priz. 1980. 3 stan.
Kocek iz Križevčeca (D. Zelina). 1980. 5 stan.
Kralj 1948. iz Štakorovca priz. 1980. 2 stan.
Kuten 1950. iz Gaja (Vrbovec) priz. 1980. 3 stan.
Matkan 1980. 2 stan.
Mihaljek iz Negovca (Vrbovec). 1948. 3 kć, 11 st. 1980. 3 kć, 4 st.
Njegač 1967. iz Klenovnika priz. 1980. 4 stan.
Pentavec 1951. iz Hrnjevca (Morače) priz. 1980. 2 stan.
Plećaš 1980. 5 stan.
Poldrugač iz Lužana (Moravče) 1975. priz. 1980. 4 stan.
Prelec 1948. 5 kć, 13 stan. 1980. 7 kć, 20 stan!
Vaniš 1956. iz Bekteža (Kutjevo) priz. 1980. 3 stan.
Vincetić 1948. 4 stan. 1980 6 stan!

PRIKRAJ

Selo Prikraj spominje se 1670. kao posjed gospoštije Božjakovine i obitelji Zrinski. 1802. pripada obitelji Drašković i tako ostaje do ukinuća feudalizma.

Prikraj je udaljen od župske crkve 3/4 sata ili 1,3 km.

Stanovnika ima: 1802. 74, 1842, 148, 1893. 224, 1931. 262, 1971. 283.

Kuća ima: 1857. 11, 1880, 25, 1931. 56, 1971. 90.

Stanovnici:

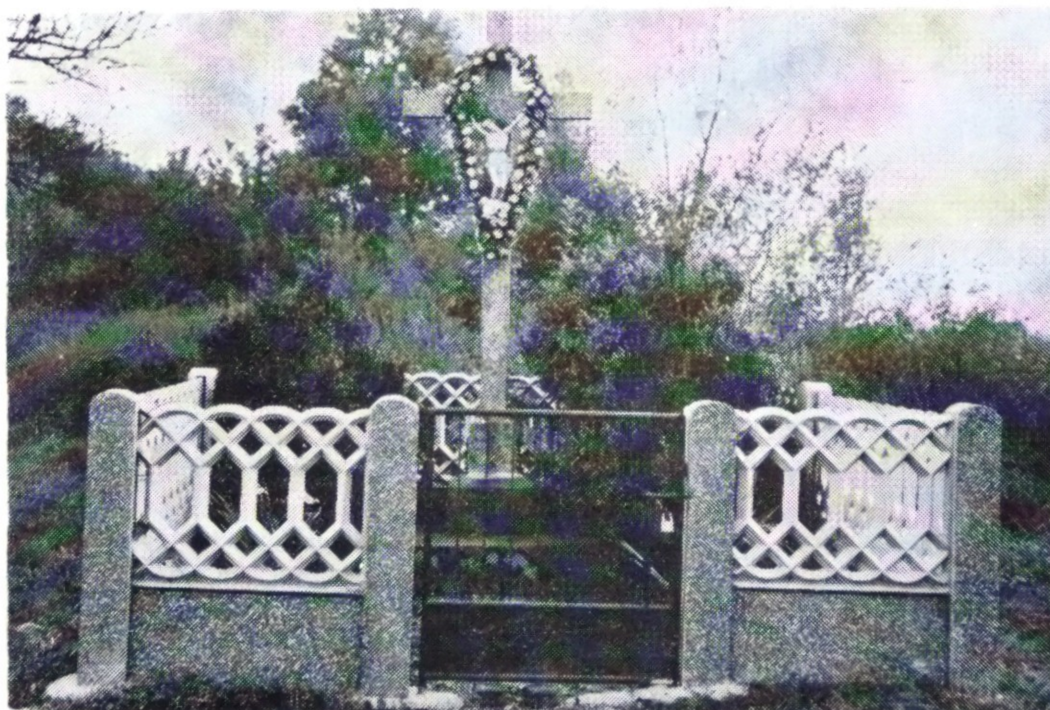
Starosjedioci:

Adanec 1804. G. 1931. 1 kć, 10 stan. 1980. 1 stan.
Bencak 1691. G. 1931. 2 kć, 6 stan. 1980. 1 stan.
Čaček 1691. G. 1931. 3 kć, 15 stan. 1980. 2 kć, 9 stan.

Dumić 1691. G. 1931. 3 kć, 18 stan. 1980. 1 stan.
Funtek plemić 1672. G. 1931. 6 kć, 32 stan. 1980. 3 kć, 7 stan.*
Horvat 1691. G. 1931. 5 kć, 24 stan. 1980. 5 kć, 13 stan.
Kokot 1691. G. 1931. 6 kć, 19 stan. 1980. 5 kć, 15 stan.
Kruhin 1691. G. 1931. 5 kć, 24 stan. 1980. 5 kć, 14 stan.
Krznarić 1691-1909.
Laten 1736.
Matoic 1779. G. 1931. 7 kć, 14 stan. 1980. 3 stan.

Doseljenici:

Antolković oko 1950. iz Lonjice priz. 1980. 3 stan.
Belec iz Bukevlja 1931. 5 stan. 1980. 6 stan.
Bencarić 1940. iz Peskovca (Rakovec) priz. 1980. 2 stan.

Prikraj — Poljski križ

* NB. Kralj-car Leopold izdao je u Beču 20. IV 1672. povelju grbovnicu (litterae armales) za Antuna i Ivana Funtek kojima se podjeluje plemstvo i grb za razne njihove zasluge prema domovini. Ovu je povelju Hrvatski sabor prihvatio i proglasio 22. IX 1672. Povelja se danas čuva kod Vladimira Funteka trgovca u Prikraju.

Batišta oko 1955. iz Zagreba priz. 1980. 3 stan.
Bertek iz Ostrne priz. 1980. 2 stan.
Bertović 1968. iz Brckovljana. 1980. 4 stan.
Bezjak 1948, 1980. 1 stan.
Božić 1931. 3 stan. 1980. 6 stan.
Brlek 1948. 6 stan. 1980. 2 stan.
Cmaj 1948, 1980. 1 stan.
Cukor oko 1950. iz Lonjice. 1980. 3 stan.
Cunj 1977. iz Božjakovine. 1980. 3 stan.
Čerkez 1968. iz Bosne. 1980. 4 stan.
Duž 1952. iz Orehovice. 1980. 4 stan.
Fintić 1931. 7, 1948. 8, 1980. 6 stan. u 2 kć.
Fureš oko 1970. iz Globočca. 1980. 1 stan.
Gajić iz Bosne. 1980. 1 stan.
Grgošić 1975. iz Lupoglava priz. 1980. 2 stan.
Habečić 1945. iz Ostrne priz. 1980. 1 stan.
Herceg 1939. od G. Jesenja priz. 1980. 5 stan.
Jadanec 1976. iz Kusanovca. 1980. 2 stan.
Jaklinović 1931. 5 stan. 1980. 1 stan.
Jambrek oko 1947. iz Ostrne priz. 1980. 2 stan.
Kablar 1946. iz Gaja (Vrbovec) priz. 1980. 1 stan.
Karamatić 1979. od Dervente. 1980. 5 stan.
Kažek 1931. 5 stan. 1980. 3 stan.
Kolarić 1978. iz Koprivnice priz. 1980. 2 stan.
Kralj 1974. iz Lonjice priz. 1980. 3 stan.
Kutica 1931. 5 stan 1980. 5 stan.
Mađer 1931. 11 stan. 1948. 3 kć, 13 stan. 1980. 3 stan.
Maj 1977. iz Sarajeva. 1980. 1 stan.
Marić 1950. iz Bosne 1980. 5 stan.
Pavečić oko 1960. iz Peskovca (Rakovec). 1980. 2 stan.
Perušić oko 1970. iz Perušića. 1980. 5 stan.
Poturiček oko 1948. iz Lonjice priz. 1980. 2 stan.
Rajić 1977. iz Hercegovine (preko Zagreba). 1980. 4 stan.
Rajić 1979. iz G. Vakufa. 1980. 2 stan.
Rumbačić 1954. iz Šćita. 1980. 1 stan.
Rusek oko 1955. iz Hrašćine. 1980. 2 kć, 8 stan.
Rustambeg 1931. 4 stan. 1948. 5 stan. 1980. 3 stan.
Salopek 1967. od Slunja. 1980. 5 stan.
Totović 1967. iz Tugonice (M. Bistrica) priz. 1980. 4 stan.

Vidoš 1970. iz Križa (Vojnog) priz. 1980. 4 stan.
Vučić 1970. iz Lupoglava priz. 1980. 3 stan.

STANČIĆ

Stančić se spominje kao plemićki feudalni posjed g. 1457. in provincia de Bosyako. Zrinski kao vlasnici gospoštije Božjakovina imali su ovdje u XVII stolj. svoj dvorac. Osam ovdašnjih kmetova davalo je gospoštiji ljeti tjedno po 3, a zimi po 2 težaka. Posjednik-slobodnjak u Stančiću je u ono vrijeme Žigmund **Szantohazy.** A kad je on umro bez muških potomaka, darovao je Petar Zrinski posjed Stančić Đuri Maliniću. U travnju 1670. barun Teufenbach oteo je taj posjed Maliniću i predao ga udovici Ž. Szantohazyja, koja se preudala za petrinjskog potkapetana. Poslije pogibije P. Zrinskoga preuzela je država imanje Stančić. G. 1736. i 1802. ovaj je posjed u rukama obitelji **Pozvik ili Pozvek** (Pavao, možda otac i sin). Pavao Pozvek dobio je 1790. plemstvo od kralja-cara Leopolda II za sebe i za svoju ženu Josipu rođ. Vinković. Kasnije se kao vlasnici posjeda spominju Draškovići, gospodari Božjakovine. Tako je Otokar Drašković 1832. rođen u dvorcu »gradu« Stančiću (vjenčan je 1874, rastavljen 1885). U 2. pol. XIX stolj. vlasnik imanja Stančić obitelj **Erdödy**, prodaje 1914. to imanje zemaljskom eraru koji ovdje uređuje ergelu lipicanerskih konja. U novije vrijeme ergela je napuštena, a otvorena bolnica ze teške bolesnike.[51] Od 1955. do danas tu je »Centar za smještaj i rehabilitaciju — Stančić« s 500 stan. (od toga oko 200 službenika i radnika).

Stančić je udaljen od župske crkve pola sata ili 2,6 km.

Stanovnika ima: 1802. 66, 1842, 80, 1893, 100, 1931, 143, 1971. 609.

Kuća ima: 1857. 6, 1880, 16, 1931, 23, 1971. 33.

---

51 Monumenta Croatica (Zagreb), II, 256. — Monumenta Croatica familiarum Zrinski i Frankopan, I, 54. — Župski arhiv Brckovljani, Status animarum, Stančić.

S t a n o v n i c i :

Starosjedioci:

Carina 1845. G. 1931. 2 kć, 6 stan. 1980. 2 kć, 7 stan.
Drašković 1836-1895.
Ferenšćak 1843. 1980. 2 kć, 7 stan.
Habijanec 1736. G. 1931. 3 kć, 16 stan. 1980. 1 stan.
Hrelić 1736.
Markiš 1839. G. 1931. 1 kć, 3 stan. 1980 6 stan!
Pozvik plemić 1736-1802.
Rakisa 1691.
Selec 1828. G. 1931. 6 kć, 27 stan. 1980. 3 kć, 6 stan!
Sugović 1691. G. 1931. 1 kć, 4 stan. 1980. 1 stan.

Doseljenici:

Brebet oko 1972. iz Zagreba priz. 1980. 2 stan.
Cesar oko 1965. iz Hrebinca. 1980. 3 stan.
Čekada 1960. iz Gole. 1980. 4 stan.
Đurđević 1931, 1974. 1931, 2 kć, 8 stan. 1980. 4 kć, 12 stan.
Gašparić 1946. iz Negovca. 1980. 2 stan.
Gomilec 1954. 1980. 2 stan.
Heizler oko 1960. iz Biškupaca (Stražeman). 1980. 1 stan.
Herceg 1956. 1980. 1 stan.
Huf 1969. 1980. 4 stan.
Jambrišec 1931. 6, 1980, 2. stan.
Jevrić 1955. 1980. 3 stan.
Katić 1943. 1980. 5 stan.
Korošec 1980. iz Božjakovine. 2 stan.
Kosijer 1957. 1980. 1 stan.
Kralj 1958. iz Šestina. 1980. 3 stan.
Krpanić 1977. 1980. 1 stan.
Krznarić 1979. iz Modruša. 1980. 3 stan.
Maranić 1957. iz Varaždina. 1980. 4 stan.
Maras 1950. 1980. 1 stan.
Mihaldinec iz Stražemana. 1980. 1. stan.
Miletić 1960. iz Zagreba. 1980. 2 stan.
Močilac 1955. 1980. 3 stan.
Mravočić 1977. 1980. 4 stan.
Njegovan 1958. 1980. 1 stan.

Ozimec 1952. iz Selnice (M. Bistrica). 1980. 2 stan.
Pajtak 1955. 1980. 1 stan.
Perić 1931. 6, 1980, 5 stan.
Petanjek 1977. 1980. 2 stan.
Preskar iz Posavine. 1980. 1 stan.
Puntić 1955. 1980. 3 stan.
Remeta 1958. 1980. 1 stan.
Salopek oko 1970. iz Slunja. 1980. 4 stan.
Slivar 1965. 1980. 2 stan.
Stančerić oko 1760. iz Negovca (Rakovec). 1980. 5 stan.
Starčević iz Like. 1980. 3 stan.
Sugović 1931. 4, 1980. 1 stan.
Šritan 1975. 1980. 1 stan.
Valentak 1949. iz Štakorovca priz. 1980. 3 stan.
Vičošević 1974. 1980. 2 stan.
Vujić 1955. 1980. 1 stan.
Vukelić 1973. iz Vrbovca priz. 1980. 4 stan.
Županić 1980. 2 stan.

ŠTAKOROVEC

Ovo je feudalni posjed kojemu je 1598. bio vlasnik Gašpar Bobinac, a podložnik Grgur Wssak. Iste godine živi ovdje i slobodnjak Matej Zaboo Wikinichya Zett. U dokumentu 1600. kaže se da gore rečeni Bobinac ima samo jednu podložničku kuću. U XVII stolj. grofovi Zrinski, gospodari Božjakovine, predali su posjed Štakorovec zajedno s dvorcem Stjepanu **Vrebelju** kao svom slobodnjaku vazalu radi službe u vojsci. Poslije pogibije Zrinskoga Petra država je zaplijenila ovaj posjed, iako se tome protivio spomenuti Vrebelj. U XVIII i početku XIX stolj. nalaze se ovdje manji plemići posjednici Praskač, Bušić, a kasnije dolaze ovamo Erdödy. Ova obitelj potječe iz satmarske županije u Ugarskoj. Plemstvo joj je podijeljeno 1459, a grofovstvo 1565. Najvažnija je ličnost toga roda Toma kardinal (umro 1521). Tu su rođeni 1868. Toma, 1869. Leopold, 1873. Koloman, 1878. Marija Terezija. G. 1914. obitelj Erdödy odavle se iselila u Bratislavu (Požun). Toma je umro u Beču 1918, Leopold u Varaždinu 1935. Toma se vjenčao s barunicom Terezijom Rast. Marija Terezija istupila je 1922. u

Beču iz Katoličke Crkve. Poslije odlaska Erdödy-a 1914. zemaljski erar kupuje posjed Štakorovec i pridružuju ga zemaljskom dobru Božjakovini, a kasnije ergeli u Stančiću[52]

Štakorovec je udaljen od župske crkve 3/4 sata ili 4,6 km.

Stanovnika ima: 1802. 128, 1842. 106, 1893. 187, 1931. 273, 1971. 276.

Kuća ima: 1857. 13, 1880. 13, 1931. 69, 1971. 81.

S t a n o v n i c i :

Starosjedioci:

Antolković (Jantolković) 1736. G. 1931. 8 kuća, 33 stanovnika. 1980 7 kć, 16 stan.
Bedeković 1691.
Bencak 1691.
Blagušević 1691-1779.
Bušić plemić 1736.
Čiger 1691. Izumrli.
Erdödy grofovi 1868-1914. Odselili su se u Bratislavu.
Ferenček 1691. G. 1931. 3 kć, 19 stan. 1980. 3 kć, 9 stan.
Garašić (Karasić) 1736. G. 1931. 13 kć, 38 stan. 1980. 5 kć, 15 stan.
Grižinovec (Gresina) 1691. G. 1931. 7 kć, 29 stan. 1980. 5 kć. 17 stan.
Jakopaš 1691-1779. G. 1691. 2 kć.
Kažek 1880. 1931. 3 kć, 5 stan. 1948. 3 stan.
Krnjak 1779. Nasljednik Garašić.
Malinić 1779.
Matkan 1691. 1931. 1 kć, 6 stan. 1980. 4 stan.
Mikuš 1736.
Praskač plemić 1736.
Škrinjar 1840. 1931. 2 kć, 3 stan.
Škrlec 1831. G. 1931. 7 kć, 23 stan. 7 kć, 21 stan.

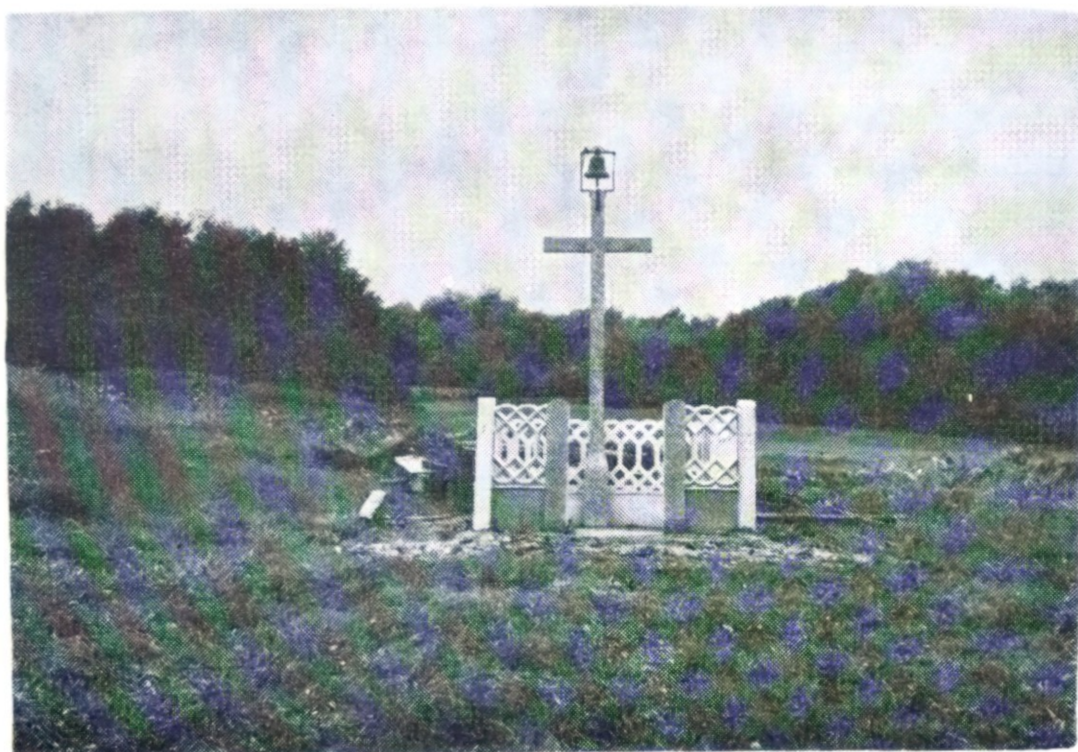
---

[52] Adamček—Kampuš, Popisi, 397, 476, 570. — Izvještaj o stanju zemaljskog dobra Božjakovine i gospodarske škole za seoske domaćice u Božjakovini, Zagreb 1925, str. 8. — Župski arhiv, Status animarum, Štakorovec.

Tomašić 1691-1932. G. 1779. 3 kć. Izumro.
Tomović 1691.
Valentak 1861. G. 1931. 12 kć, 40 stan. 1980. 8 kć, 24 stan.
Vukanić 1691.
Žganec 1691.

Doseljenici:

Ahmetović oko 1970. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Baček 1948. 2 kć, 4 stan. 1980. 2 kć, 7 stan.
Baić 1967. iz Bosne prizetio se. 1980. 3 stan.
Bjelobrajdić 1974. od Doboja. 1980. 4 stan.
Bogović 1970. iz Dugog Sela priz. 1980. 4 stan.
Cazin 1931. 7 stan. 1980. 1 stan.
Cvitkušić oko 1960. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Čizmešija iz V. Rastovca (Orahovica). 1980. 2 stan.
Čokor oko 1950. iz Lonjice priz. 1980. 4 stan.
Ćorluka iz Dalmacije. 1980. 2 stan.
Fajdetić 1946. iz Virovitice. 1948. 9, 1980. 1 stan.
Filipaj 1931. 4 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Habijanec 1948. 2 stan. 1980. 2 kć, 6 stan.
Hasan oko 1960. iz Moravča priz. 1980. 4 stan.
Horvatić 1978. iz Hrebinca priz. 1980. 3 stan.
Horvatinović oko 1930. iz Lonjice priz. 1948. 2, 1980. 1 stan.
Ivčin oko 1960. iz Lonjice. 1980. 2 stan.
Ivoš 1968. iz Lonjice priz. 1980. 4 stan.
Jokić 1962. iz Bosne. 1980. 3 stan.
Kisiček 1962. iz Klenovnika. 1980. 3 stan.
Kos 1931. 3 stan. 1980. 7 stan.
Kralj oko 1935. iz Lonjice priz. 1948. 6 stan. 1980. 2 kć, 4 stan.
Lisac 1979. iz Stančića priz. 1980. 2 stan.
Matker 1946. iz Trebovca (Dugo Selo). 1948, 1980. 1 stan.
Meliš 1970. iz Crnca (Podr. Slatina) priz. 1980. 2 stan.
Pecuga 1946. iz Posavine. 1948. 3, 1980. 5 stan.
Pećnjik 1978. iz Hrebinca. 1980. 1 stan.
Petrek oko 1970. iz Bukovca (D. Zelina). 1980. 3 stan.
Plavić 1972. iz Dugog Sela. 1980. 4 stan.
Podgorski 1977. iz Kašine priz. 1980. 2 stan.
Poldrugač 1947. iz Drenove (Moravče). 1948. 3, 1980. 7 stan!
Puček 1968. iz Zagreba. 1980. 6 stan.

Štakorovec — Poljski križ

Ražnjić oko 1960. iz Banjeg Sela. 1980. 1 stan.
Slivar 1955. iz Brčevca (Vrbovec). 1980. 4 stan.
Stančerić 1969. iz Negovca (Rakovec). 1980. 4 stan.
Tandarić 1948. 1, 1980, 2 stan.
Tomic 1948. 4, 1980. 5 stan.
Vujica iz Vinkovca (Preseka). 1980. 1 stan.[53]

ZAGLAVAK O STANOVNIŠTVU

Na području župe Brckovljani žive starosjedioci i doseljenici. Kao **starosjedioci** smatraju se oni stanovnici kojih su djedovi ili pretci ovdje boravili prije g. 1900, a **doseljenici** koji su ovamo došli poslije te godine.

Starosjedioci su djelomično (Banje Selo) popisani kao kmetovi, poreski obveznici, već 1598.. Potpuni popisi sta-

[53] Izvori za stanovnike svih sela: Nadb. arhiv Zagreb, Kanon. vizitacija Katedr. arhiđakonata g. 1691, 1695, 1736, 1779. — Župski arhiv Brckovljani, Župska spomenica, Status animarum. — Institut za jezik Jugosl. akademije Zagreb, Popis stanovnika 1931. kotara Dugo Selo. — Leksik prezimena SR Hrvatske, Zagreb 1976.

rosjedilaca nalaze se u kanonskim vizitacijama g. 1691. 1695, 1736, 1779. te u župskim knjigama »Stanje duša« za XIX stoljeće. Kako starosjedioci tako i doseljenici XX stolj. popisani su u gruntovnici i katastru, u župskim knjigama te u Popisu stanovnika iz g. 1931 (popis se čuva u Jezičnom institutu JAZU Zagreb).

Starosjedioci su bili nekada nastanjeni u velikim zadrugama ili zadružnim kućama. G. 1771. živi poprečno u jednoj kući 12 osoba, 1857. 14, 1880. 6, a danas samo 3 osobe. Prema stanju u g. 1980. u 12,6% kuća ili domaćinstava nalazi se samo jedna osoba, u 13% po dvije osobe, u 74,4% po tri osobe i više osoba.

Značajan je **omjer između starosjedioca i doseljenika.** U pogledu kuća ili domaćinstava starosjedioci zauzimaju 16%, a doseljenici 84%. Obzirom na stanovnike ili osobe stvar je drugačija: strosjedilaca ima 1980. 34%, doseljenika 66%. Međutim samo prije nekoliko godina bio je podjednak broj starosjedilaca i doseljenika. Svakako je istina, da se broj starosjedilaca godinama, postepeno, smanjuje, a broj doseljenika povećava.

Doseljenici dolaze iz okolišnjih sela i raznih hrvatskih krajeva (Zagorje, Lika, Dalmacija) te iz Bosne i Hercegovine, i to u sela koja su smještena na cesti Dugo Selo — Vrbovec radi lakšega zaposlenja u tvornici. Značajno je da se velik broj doseljenika ovdje **prizetio** ili oženio kod jedinica nasljednica i ratnih udovica.

Od ukupnog broja rodova ili obitelji 1980. 13% jesu starosjedioci koji su se održali do danas, i isto toliko je starosjedilaca koji su izumrli ili nestali, a 74% jesu doseljenici. Veći broj starosjedilačkih rodova sačuvao se u Lonjici (21), u Gračecu (13), a manje u Brckovljanima (10), Majkovcu (10), Štakorovcu (7).

POSJED BOŽJAKOVINA U XIX I XX STOLJEĆU

GOSPOŠTIJA I VLASTELINSTVO GROFOVA DRAŠKOVIĆ

U prvoj polovici XIX stolj., sve do ukinuća feudalizma i kmetstva 1848, Božjakovina je feudalna gospoštija grofovske obitelji Drašković. U to vrijeme gospoštija ne plaća poreza, kmetovi besplatno obrađuju zemlju, pa je prihod od nje dosta siguran. 1802. Đuro Drašković ima kmetove podložnike u ovim selima: Božjakovina, Lukarišće, Donja i Gornja Greda, Leprovica, Trebovec, Brckovljani, Prikraj, Dvorišće, Hrebinec, Gračec.

Više susjednih sela u regiji (kraj, pokrajina) Božjakovina bilo je nekada podijeljeno slobodnjacima, a kasnije došlo u vlast plemićkim obiteljima. Tako je posjedu Kozinšćaku 1802-1806. vlasnik Ivan Nep. **Bužan** koji 1806. u Hrvatskom saboru zastupa gospoštije. Ljudevit **Petković**, vlasnik Kopčevca, bio je 1792. podžupan Varaždinske županije i služio je kao časnik kod vojske. Grofovi **Niczky** (1765-1802), Kristofor i Stjepan, imaju posjed Banje Selo. Obitelj **Pozvek** nalazi se 1802. na svom posjedu u Stančiću, a Ivan **Adamović** u Majkovcu. U isto vrijeme razni plemići posjednici drže u svojim rukama male feudalne posjede u ovim selima: Štakorovec, Andrilovec, Donje Dvorišće, Ostrna, Šaškovec (danas dio Dugog Sela), Dugo Selo (u XVII i XVIII stolj. zove se samo: Sela), Črnec, Ježevo, Prozorje.

Poslije ukidanja kmetstva i besplatne radne snage hrvatsko plemstvo općenito dolazi u težak gospodarski položaj. Posebno je bio težak položaj grofova Draškovića u vlastelinstvu Božjakovina zbog manje plodnog zemljišta. »Tlo je jednolična teška ilovača sa vrlo mnogo najfinijeg tinčevog pijeska, koji je glavni uzrok, da zemlja slabo propušta vodu. Uslijed nepropusnosti tla teško se ono obrađuje, naročito u mokrim godinama.«

U 2. pol. XIX i u 1. pol. XX stolj. bivši feudalci a sada vlastelini ili veleposjednici, malo-pomalo prodavali su ili parcelirali svoje posjede. To su činili i grofovi Drašković. 1879. mali posjed Dvorište ima obitelj **Blaha,** a veliki posjed Božjakovinu obitelj Eduarda **Fleisman.** Doskora Božjakovinu kupuje Ferdo Šaj i zbog novčanih teškoća preprodaje dioničkom društvu koje taj posjed nudi Zemaljskoj vladi u Zagrebu.

Od nekadašnjega velikog vlastelinstva Božjakovina obitelj Drašković prodala je otprilike dvije trećine, a jednu trećinu zadržala i dalje u svojem vlasništvu. To su prije svega četiri kuće u Dugom Selu: g. 1931. br. 32, 75, 133, 137. Vlasnik svih tih kuća bio je tada grof Ivan Drašković, koji je stanovao u kući br. 133. s 8 ukućana, dok je udovica Ana Drašković živjela u kući br. 75. U spomenutim kućama bilo je inače 14 domaćinstava — stanara kojima su stanovi iznajmljeni.

Na području katastarskih općina Dugo Selo i Prozorje posjedovala je obitelj Drašković razne oranice, livade, vinograde i šume. Ta su zemljišta zapisana u gruntovnim ulošcima kat. opć. Dugo Selo br. 2, 301, 364, 365, a u kat. opć. Prozorje br. 7, 30, 159. Ivan Drašković prodao je nekoliko katastarskih čestica od rečenoga zemljišta bližim seljacima g. 1908—1911, 1914. G. 1919. Ministarstvo za agrarnu reformu u Beogradu zabranilo je otuđivanje Draškovićevih posjeda u Dugom Selu. Međutim, zemlja se i dalje pomalo prodavala g. 1925. i slijedećih godina. Najveći dio zemljišta bio je u vlasti obitelji Drašković do 1945, kad je postao opća društvena imovina i potpao pod agrarnu reformu i postepeno podjeljivan agrarnim interesentima.

ZEMALJSKO DOBRO BOŽJAKOVINA

1896. Zemaljska vlada u Zagrebu kupila je posjed Božjakovinu za 852.956 for. 26 novčića. Cjelokupna površina iznosila je **1500 hektara.** Za zemaljsko dobro Božjakovinu izradio je program **dr Ivo Malin,** odsječni savjetnik, upravitelj narodno-gospodarskog odsjeka pri Zemaljskoj vladi. Namjera je bila urediti ovdje uzorno gospodarstvo i tako pospješiti gospodarski napredak Hrvatske, u prvome redu seljaštva.

G. 1914. kupljeno je od grofa Tome Erdödy-a vlastelinstvo **Stančić-Štakorovec**, oko 350 hektara oranice, livade, vinograda i šume, za zemaljsko dobro Božjakovinu, ali je doskora otcijepljeno od njega i predano ergeli u Stančiću. G. 1922. parcliran je majur **Ostrna** u površini od 142 hektara. Nakon svih provedenih parceliranja i otcjepljenja zemljišnog posjeda, ukupna površina zemaljskog dobra Božjakovina iznosila je g. 1925. samo **642 hektara.**

Obzirom na **vrste kultura** ima zemaljsko dobro Božjakovina g. 1925: oranica 232 ha, livada 172, vrta 8, perivoja 7, voćnjaka 4, voćnog rasadnjaka 4, vinograda 13, loznog matičnjaka 5, šume 114, vrbika 1, ribnjaka 3, razne kulture, putevi, kanali 79 ha, dakle svega 642 ha.

Na oranicama se uglavnom uzgaja pšenica, zob, kukuruz, crvena djetelina i krumpir. 1925. godina, izuzetno pogodna za pšenicu, donijela je prosječno 20 q po ha. Jedna četvrtina oranica leži u niskim položajima, na kojima redovito kulture stradavaju ili zbog kasne sjetve ili zbog preobilne vode, koja za vrijeme jačih oborina na njima leži. Obrada oranicâ strojevima otešćana je zbog gustih odvodnih jaraka uzduž i poprijeko, koji su potrebni radi odvođenja vode. Prirod se potroši na samom dobru, a jedan dio kao sjeme prodaje ili zamjenjuje okolišnjim seljacima.

Livade daju srednju kvalitetu sijena. Kose se samo jedanput, da kasnije budu paša za stoku koje ima 60—70 grla.

U vrtu se gaji povrće za domaću potrebu. Višak se prodaje u Zagrebu.

Perivoj služi za proizvodnju ukrasnog bilja.

U voćnjaku je uglavnom zasađena šljiva bistrica, a od jabuka i krušaka sve bolje vrste.

U voćnom rasadnjaku gaji se jabuka i šljiva, a u manjoj količini kruška, trešnja, kajsija i breskva. Godišnje se proizvodi oko 10.000 voćaka, koje se prodaju za presad.

Vinograda su dva: Hrebinački brijeg i Sv. Jakob (ime po nekadašnjoj kapeli). Zastupane su ove vrste: traminac, frankovka, kraljevina, ranjska graševina, plemenka i bijeli burgundac.

Šuma se sastoji od mlade hrastovine.

U ribnjaku se goji šaran. Godišnji je prihod do 3000 Din.

Stanje stočarstva 1925: 137 komada goveda, 68 kom. konja, 31 kom. svinja. Muška telad i ždrebad gaji se i prodaje za rasplod. Podmladak svinja prodaje se za rasplod, a preostatak se tovi za domaću potrebu i prodaju.

Ovo zemaljsko dobro ima za svoje potrebe: mlin (turbina), pecaru špirita, pilu (Gatter), strojo-bravarsku radionicu, mljekaru (prerađuje vlastito i kupljeno mlijeko i proizvode prodaje u Zagrebu), kovačnicu, kolarnicu.

Dobro Božjakovina imalo je 1925. **zaposleno:** 12 činovnika (stručnjaci za razne grane gospodarstva i dr.), 11 obrtnika i nadglednika, 17 kočijaša, 8 kravara, 23 razna radnika.

U sklopu dobra Božjakovine djelovale su dvije **škole:** Seljačka gospodarska škola za odrasle i Gospodarska škola za seoske domaćice. Škola je bila teoretska i praktička. U prvoj su školi muškarci prema svom izboru primali pouku u ratarstvu, stočarstvu, mljekarstvu, vinogradarstvu, voćarstvu, vrtljarstvu. U drugoj školi učenice uče: kuhanje, spremanje i konzerviranje povrća, voća i mesa; krojenje, šivanje i vezenje; tkanje; pranje; čišćenje stanova i napose pokućstva; njegovanje stoke; obrađivanje vrta; voćarstvo i vinogradarstvo. Ova je škola osnovana na bivšem majuru Dvorišće, u dvjema zgradama. U školi je radilo 8 nastavnika. Školu je polazilo preko 20 seljačkih djevojaka. Za školovanje i opskrbu plaćalo se 500 Din. mjesečno. Uspjeh je u školi bio dobar i koristan za kasniji život žena domaćica u selu.[54]

Od XVI—XVIII postoji **grad ili tvrđa-kaštel Božjakovina.** Nalazio se na mjestu gdje se kanal sastaje s rijekom Zelinom, istočno od ceste Zagreb—Bjelovar. Bio je to Wasserburg ili močvarni grad, zbog močvarnog zemljišta teže pristupačan za neprijatelja, a lakše branjen od gospodara. Stara je tvrđa već u XVII stolj. bila zapuštena, a u XVIII stolj. napuštena, kad više nije bilo turske pogibli. Na ovom mjestu ostala je samo dvorska kapela koja je nedavno porušena.

---

[54] Izvještaj o stanju zemaljskog dobra Božjakovine, kao gore.

Za vrijeme Draškovića kao zemaljskih gospodara sagrađen je stari dvor Blahin-mir (kasnije prozvan »Lješčara«), novi dvor u Božjakovini, zgrada u Dvorišću, gostionica na raskršću cesta prema Brckovljanima i Lupoglavu.

POSJED BOŽJAKOVINA DANAS

Na kraju želimo dati nekoliko podataka o današnjem stanju zemljišnog posjeda Božjakovine. Podatke smo dobili od **»Radne organizacije za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda sa potpunom odgovornošću — Božjakovina«.** Za primljene podatke na ovom mjestu srdačno zahvaljujemo.

Radna organizacija »Božjakovina« ima u posjedu ukupno 2.330 ha zemljišnih površina. Od toga, godinama se ratarska proizvodnja odvija na cca 1.100 ha, što od ukupnih površina čini 47%.

Struktura je zemljišnih površina kako slijedi: 1. oranice 1100 ha ili 47%, 2. livade 664 ha ili 28%, 3. pašnjaci 239 ha ili 10%, 4. šume 148 ha ili 7%, 5. neplodno 64 ha ili 3%, 6. ostalo 115 ha ili 5%. Ukupno 2330 ha ili 100%.

Navedenih 2330 ha nalazi se na **tri društveno-političke zajednice** (općine): Dugo Selo, Vrbovec i Zelina. U Dugom Selu površine zemljišta raspoređene su na 13 katastarskih općina, u ukupnoj veličini od oko 2.000 ha, dok se preostalih 330 ha nalazi u 9 katastarskih općina Vrbovca i Zeline.

Oranične površine od 1.100 ha zaokružene su u **6 geografski odvojenih rudina,** od kojih Stara Božjakovina, Prečec i Štakorovec čine veličine od 300—400 ha oranica, dok su rudine Ostrna, Krči i Andrilovec u veličini od 10—30 ha.

Osim rudine Božjakovina, sve su ostale udaljene od ekonomskog dvorišta 3—15 km, što znatno otežava organizaciju rada i bitno utječe na produktivnost ljudi i strojeva u izvršenju dnevnih i operativnih zadataka.

Ostale su površine neuređene, rasute između privatnog posjeda i ovog momenta nesposobne za bilo kakvu organiziranu društvenu proizvodnju.

Oranične površine, u okviru naprijed navedenih šest rudina, smještene su u ravničarskom dijelu pripadajućih katastarskih općina. Kao takove imadu složen sistem odvod-

nje, mrežom gusto položenih otvorenih kanala. Zemljište je uređeno do nivoa dvostrešnog naora, širine slogova od 20—25 m i duljine 150—250 m, sa naglašenim međusložnim jarcima, koji imaju funkciju površinske odvodnje viška vode sa slogova.

Obzirom da se radi o **hidrogeniziranim teškim tlima** uz ciklonski karakter klimafaktora, ovakav sistem po svojoj funkciji ne odgovara današnjem intenzitetu proizvodnje. Istovremeno stavlja proizvodnju u visoku zavisnost o negativnom djelovanju viška podzemnih i površinskih voda, koje se u pojedinim godinama katastrofalno odražava u rezultatima proizvodnje.

Strukturu sjetve čine **tri osnovne kulture:** pšenica, kukuruz i uljana repica, dok se ozimi i proljetni ječam interpoliraju u sjetvu iz nužde. Vrlo je značajno povećanje površina pod uljanom repicom, koja se vrlo dobro uklapa u plodored, a može dati u prosječnoj proizvodnji bolji brutto i netto prihod po hektaru.

U 1980. god. u Radnoj organizaciji »Božjakovina« zaposlen je 51 radnik u stalnom radnom odnosu.

SADRŽAJ

O PISCU OVE KNJIGE

Buturac dr Josip rodio se u Grabarju kod Slavonske Požege 14. 11. 1905. Polazio je pučku školu u Ruševi (1913—1917), klasičnu gimnaziju u Slav. Požegi, Travniku i Zagrebu (nadbiskupska, 1917-1925), a bogoslovski fakultet u Zagrebu 1925-1929. Tu je i doktorirao s radnjom »Katolička crkva u Slavoniji za turskog vladanja«. Od 1934—1936. polazio je Historijski fakultet sveučilišta Gregorijane u Rimu i postigao licencijat. Od 1936—1939. studirao je povijest i etnologiju na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu i položio ispite iz hrvatske povijesti i etnologije. Službovao je 1929—1931. u Kutini kao duhovni pomoćnik, 1931—1934. u Čagliću kod Pakraca kao župnik, 1936—1939. kao gimnazijski katehet, 1939—1941. kao arhivist kod Nadbiskupskog arhiva i ordinarijata u Zagrebu, 1941—1965. kao arhivist i viši arhivist kod Državnog arhiva (Arhiv SRH) u Zagrebu (uz tamošnji Kaptolski arhiv). U isto je vrijeme 10 godina predavao na Rkt. bogoslovskom fakultetu hrvatsku crkvenu povijest i pomoćne povijesne nauke. Njegovi slušači bogoslovi rado su slušali veliko povijesno znanje, koje se je prelijevalo u obilju o mnogim povijesnim događajima o kojima se nije moglo nigdje čitati, jer još nisu objelodanjeni, kao npr. povijest župe Brckovljani u odnosu na Božjakovinu. Umirovljen je 1966. i živi u Lovrečini Gradu kao duhovnik časnih sestara Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga.

Dr Josip Buturac objavio je oko 80 svojih radova po različitim listovima i u posebnim otiscima o pojedinim mjestima i događajima. Također izdao je i desetak monografija kao što je ova Božjakovina—Brckovljani.

Pisao je pjesme, crtice, književne prikaze i kritike te raznovrsne članke iz crkveno-kulturnog i pastoralnog života.

Prvi put se javio u »Anđelu čuvaru« 1918/19. s dvije pjesme. Zatim surađuje u listovima: Krijes, Luč, Hrvatska prosvjeta, Zumbuli (dr P. Lončar, Crkva i škola), Vjesnik Đakovačke biskupije, Obitelj, Naša Gospa Lurdska, Bogoslovska smotra; u kalendarima: Danica, Gospina krunica, Kalendar Srca Isusova; u novinama: Narodna politika, Hrvatska straža, Požeške novine, Požeški list, Glas koncila. Velik je broj članaka i prikaza napisao u Katoličkom listu i Kršćanskoj školi. Surađivao je

u Vjesniku Državnog arhiva, u Arhivskom vjesniku, u Historijskom zborniku, u Ljetopisu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, u Hrvatskoj enciklokediji, u Enciklopediji Jugoslavije.

Izradio je Kartu Zagrebačke nadbiskupije s mjerilom 1:200.000, u pet boja, Zagreb 1938.

Sudjelovao je kod redigiranja »Zaključci Hrvatskog sabora« svezak I—VI, izd. Arhiv SR Hrvatske, Zagreb 1944—1968.

Radovi dra Buturca značajni su po tome što su pisani ponajviše na temelju neobjavljenih arhivskih izvora koji su mu kao dugogodišnjem arhivistu bili lako pristupačni. On je uglavnom proučavao crkvenu povijest sjeverne Hrvatske, hrvatsku nacionalnu povijest od XVII—XIX stolj., hrvatska migraciona kretanja, pitanje nataliteta i mortaliteta u Hrvatskoj, imena naselja i mjesna imena, arhivistiku i ostale pomoćne povijesne nauke.

Mijo Pavlaković